

İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLAR ARASI İLİŞKİLER BÖLÜMÜ
MAHALLİ İDARELER VE YERİNDEN YÖNETİM

YEREL YÖNETİMLERİN SOSYAL BELEDİYECİLİK
KAPSAMINDA YARDIMA MUHTAÇ AİLELERE YAPTIKLARI
SOSYAL YARDIMLAR: BAĞCILAR BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
Hikmet GÜNDÜZ

Tez Danışmanı

Yrd. Doç. Dr. Ali İhsan ÖZEROĞLU

İstanbul, 2013

İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLAR ARASI İLİŞKİLER BÖLÜMÜ
MAHALLİ İDARELER VE YERİNDEN YÖNETİM

YEREL YÖNETİMLERİN SOSYAL BELEDİYECİLİK
KAPSAMINDA YARDIMA MUHTAÇ AİLELERE YAPTIKLARI
SOSYAL YARDIMLAR: BAĞCILAR BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
Hikmet GÜNDÜZ

Tez Danışmanı

Yrd. Doç. Dr. Ali İhsan ÖZEROĞLU

İstanbul, 2013

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yüksek Lisans Tez Onay Belgesi

Enstitümüz Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Mahalli İdareler ve Yerinden Yönetim Yüksek Lisans Programı Y1112.060247 numaralı öğrencisi Hikmet GÜNDÜZ'ün "Yerel Yönetimlerin Sosyal Belediyecilik Kapsamında Yardıma Muhtaç Ailelere Yapılan Sosyal Yardımlar: Bağcılar Belediyesi Örneği" adlı tez çalışması Enstitümüz Yönetim Kurulunun 15.01.2013 tarih ve 2013/2 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından ayhımiçi ile Tezli Yüksek Lisans tez olarak kabul edilmiştir.

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

İmzası

Tez Savunma Tarihi : 25.01.2013
1) Tez Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Ali İhsan ÖZEROĞLU
2) Jüri Üyesi : Prof. Dr. M. Nafiz DURU
3) Jüri Üyesi : Doç. Dr. Kemal ÖZDEN

.....

.....

.....

Not: Öğrencinin Tez savunmasında **Başarılı** olması halinde bu form **imzalanacaktır**. Aksi halde geçersizdir.

GENEL BİLGİLER

İsim ve Soyadı	: Hikmet Gündüz
Anabilim Dalı	: İşletme
Programı	: Mahalli İdareler ve Yerinden Yönetim
Tez Danışmanı	: Yrd.Doç.Dr. Ali İhsan Özeroğlu
Tez Türü ve Tarihi	: Yüksek Lisans – Ocak 2013
Anahtar Kelimeler	: Sosyal Belediyecilik, Sosyal Yardım, Yerel Yönetim

ÖZET

YEREL YÖNETİMLERİN SOSYAL BELEDİYECİLİK KAPSAMINDA YARDIMA MUHTAÇ AİLELERE YAPTIKLARI SOSYAL YARDIMLAR: BAĞCILAR BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

Dünyada yaşanan gelişmeler ve değişim, köyden kente göçe neden olarak kentli nüfusun artmasına neden olmuştur. Artan kentli nüfusun ihtiyaçları doğrultusunda, kamu yönetiminden beklentiler artarak farklılaşmış, bu beklentilerin merkezi idare tarafından karşılanması sosyal devlet anlayışını doğurmuştur. Ancak merkezi idareler halkın taleplerini karşılamada yetersiz kalınca yerel yönetimlerin sorumlulukları artırılmış, yerel yönetimler güçlenmiş ve sosyal belediyecilik anlayışı doğmuştur.

Sosyal belediyecilik kapsamında belediyeler, sağlık, eğitim, çevreye yönelik hizmetlerin yanında yardıma muhtaç olan ailelere sosyal yardım fonksiyonunu da yüklenmişlerdir.

Bu araştırmada Bağcılar Belediyesi'nin yardıma muhtaç ailelere yaptıkları sosyal yardımlar incelenmektedir. Konu ile ilgili Bağcılar belediyesi yetkilileri ile bağlantıya geçilmiş, konu ile ilgili dokümanlar ve veriler elde edilmiş, araştırmanın uygulama kısmı da bu doküman ve verilerin incelenerek sistematik biçimde sunulmasıyla oluşturulmuştur.

Araştırma sonucunda; Bağcılar Belediyesi'nin yardıma muhtaç ailelere, başta gıda ve yakacak olmak üzere, giyim, ev eşyası, barınma gibi sosyal yardımlar yaptıkları, yaptıkları sosyal yardımları kapsamlı bir incelemeye tabi tutarak, muhtaçlık kriterini göz önünde bulundurarak, gerçek ihtiyaç sahiplerine urlaştırma çabasında oldukları gözlenmiştir.

GENERAL KNOWLEDGE

Name and Surname	: Hikmet Gündüz
Field	: Department of business Administration
Programme	: Local Governances and Decentralization
Supervisor	: Asst. Assoc. Dr.Ali İhsan Özeroğlu
Degree Awarded and Date	: Master – January 2013
Keywords	: Social municipality, Social assistance, Local government

ABSTRACT

SOCIAL ASSISTANCES THAT HAVE BEEN DONE TO CARE SEEKING FAMILIES AS PART OF SOCIAL MUNICIPALITY BY LOCAL GOVERNMENTS: BAĞCILAR MUNICIPALITY SAMPLE

Improvements and changes in the world has caused the migration from rural areas to the cities so city population has increasing continuously. As growing necessities of city populations increase, expectations from the public governments rise and differentiate and fullfilling these expectations by central government caused the concept of social state.However,central governments are inadequate to fullfill the demands of the public, the responsibilities of local governments has been increased, local governments strengthen and concept of social municipality has emerged.

Within the scope of social municipality, municipalities embarks the function of social assistance to care seeking families besides the services of environment, health and education

At this work, social assistances that Bağcılar Municipality have done for the care seeking families have been searched.It has been contacted with the authorities of Bağcılar Municipality, documents and data have been gained,application part of the work has been composed by examining and presenting these documents and data systematically .As a result of this work, Bağcılar Municipality has done social assistance to care seeking families such as ,foremost, food,fuel for heating, household items, and shelter, and it has been observed that they have been trying to find the real care seeking families by doing a comprehensive searches and considering the criteria of indigence

ÖNSÖZ

Sosyal yardımlar, insanlık tarihi boyunca yoksulluk ve diğer sosyo - ekonomik sorun ve ihtiyaçlarla birlikte var olmuştur. Bu hizmet ve yardımların niteliği, kapsamı, yöntemi, kurumsal yapısı ve finansmanı zaman içerisinde farklılık gösterse bile yüzyıllardır toplum ve devlet yaşamının en önemli konularından birini teşkil etmiştir.

Genel olarak tüm toplumlarda tarihsel gelişim süreci içerisinde gelenekler, dini ve kültürel değerler ve toplumsal koşullar çerçevesinde şekillenen ve çeşitli yönleriyle benzerlik gösteren muhtelif sosyal hizmet ve yardım uygulamaları söz konusu olmuştur. Özellikle İkinci dünya savaşı sonrasında sosyal devlet anlayışının bir sonucu olarak sosyal yardımlar devletin asli görevleri arasında yer almıştır. Sosyal devlet ilkesi sosyal yardımları devletin sorumluluğuna verirken, vatandaşlar bakımından bu hizmet ve yardımlardan yararlanma, bir sosyal hak olarak kabul edilmeye başlanmıştır. Ancak, 1970'li yıllardan sonra dünyada yaşanan ekonomik krizler, yüksek işsizlik, yoksulluk ve yoksullukla mücadele konusundaki başarısızlıklar sosyal politikalarda yeni bir değişim sürecini beraberinde getirmiştir. Ekonomik ve sosyal sorunların etkisiyle aile ve sosyal yapıda yaşanan değişim sonucunda toplumda geleneksel yardımlaşma ve dayanışma mekanizmalarının zayıflaması da devletin, mahalli idarelerin ve sivil toplum kuruluşlarının bu alandaki görev ve sorumluluklarını arttırmıştır. Bu amaçla Bağcılar Belediyesinin muhtaç ailelere yaptığı sosyal yardımlar incelenmiştir. Bu çalışmada bana katkı sağlayan; öncelikle hocam ve tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Ali İhsan ÖZEROĞLU'na, Bağcılar Belediye Başkanı Sayın Lokman ÇAGRICI'ya, Rahmetli olan bağcılar eski ilçe milli eğitim müdürü Sayın Kadir KUŞ'a, Bağcılar ilçe Milli Eğitim müdürü Mustafa YILMAZ'a ve çalışma arkadaşları ile okul müdürlerine teşekkür ederim.

İstanbul, 2013

Hikmet GÜNDÜZ

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
TABLolar	vii
ŞEKİLLER	viii
KISALTMALAR	ix
GİRİŞ	1
1. TÜRKİYE’DE YEREL YÖNETİM BİRİMİ OLARAK BELEDİYELER	3
1.1. YÖNETİM VE YÖNETİŞİM KAVRAMI	3
1.2. MERKEZİ YÖNETİM-YEREL YÖNETİM KAVRAMLARI	6
1.3. YEREL YÖNETİMLERİN VARLIK NEDENLERİ.....	8
1.4. DÜNYADA YEREL YÖNETİM OLGUSUNUN GELİŞİMİ	10
1.5. TÜRKİYE’DE YEREL YÖNETİMLER VE TARİHSEL GELİŞİMİ.....	12
1.5.1. Cumhuriyetten Önce Yerel Yönetimler.....	13
1.5.2. Cumhuriyetten Sonra Yerel Yönetimler.....	15
1.6. TÜRKİYE’DE YEREL YÖNETİM BİRİMLERİ VE BELEDİYELER..	18
1.6.1. İl Özel İdareleri.....	19
1.6.2. Köyler	20
1.6.3. Belediyeler.....	21
1.6.3.1. Belediyelerin Genel Özellikleri.....	21
1.6.3.2. Belediyelerin Organları	24
1.6.3.3. Belediye Meclisi.....	24
1.6.3.4. Belediye Encümeni.....	27
1.6.3.5. Belediye Başkanı	28
1.6.3.6. Belediyelerin Görev ve Yetkileri	30
2. SOSYAL BELEDİYECİLİK	33
2.1. SOSYAL DEVLET KAVRAMI.....	33
2.2. SOSYAL DEVLETİN GELİŞİMİ VE YENİ KAMU YÖNETİMİ	
ANLAYIŞI	35

2.3. TÜRKİYE’DE SOSYAL DEVLET ANLAYIŞINI GELİŞİMİ	38
2.4. SOSYAL BELEDİYECİLİK	43
2.4.1. Sosyal Belediyecilik Kavramı	43
2.4.2. Sosyal Belediyeciliğin Fonksiyonları.....	44
2.4.3. Sosyal Belediyeciliğin Tarihsel Gelişimi	47
2.5. TÜRKİYE’DE SOSYAL BELEDİYECİLİK	48
2.5.1. Belediyelerin Sosyal Belediyecilik Anlamındaki Görevleri	48
2.5.2. Türkiye’de Sosyal Belediyeciliğin Yasal Çerçevesi	55
3. SOSYAL BELEDİYECİLİKTE SOSYAL YARDIMLARIN YERİ.....	58
3.1. SOSYAL YARDIM KAVRAMI	58
3.1.1. Muhtaç Olma Durumu.....	59
3.1.2. Sosyal Yardımın Devlet Tarafından Yapılması	61
3.1.3. Sosyal Yardımın Çeşitleri.....	61
3.1.4. Sosyal Yardımın Kapsamı	64
3.2. YOKSULLUK VE SOSYAL YARDIM İLİŞKİSİ.....	64
3.2.1. Yoksulluk Kavramı	64
3.2.2. Yoksulluk Sorunu Karşısında Sosyal Yardımların Rolü.....	67
3.3. BELEDİYELERİN SOSYAL YARDIM VE SOSYAL HİZMET SORUMLULUĞU	69
3.3.1. Belediyelerin Sosyal Yardım Alanlarındaki Etkinlikleri	69
3.3.2. Türkiye’de Belediyelerin Sosyal Yardım Alanlarındaki Fonksiyonları	73
3.3.3. Belediye Sosyal Yardım Hizmetlerinin Olumlu ve Olumsuz Yanları	75
3.3.3.1. Sosyal Yardımların Olumlu Yanları.....	76
3.3.3.2. Sosyal Yardımların Olumsuz Yanları	78
4. BAĞCILAR BELEDİYESİ’NİN YARDIMA MUHTAÇ AİLELERE YAPTIĞI YARDIMLAR	83
4.1. BAĞCILAR BELEDİYESİ’NİN HAKKINDA.....	83
4.2. ARAŞTIRMANIN AMACI	86
4.3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	87
4.4. ARAŞTIRMANIN BULGULARI	87

4.4.1. Bağcılar Belediyesi'nin Sosyal Belediyecilik Kapsamında Yaptığı Çalışmalar	87
4.4.1.1. Bağcılar İletişim Merkezi: BİLMER.....	89
4.4.1.2. Engelliler Sarayı.....	90
4.4.1.3. Toplu Evlendirme Şöleni.....	92
4.4.1.4. Mahalle İftarları.....	93
4.4.1.5. Renklerle Beslenme.....	93
4.4.2. “Engelsiz Türkiye” Koşusu	93
4.4.3. Sosyal Belediyecilik Kapsamında Bağcılar Belediyesi'nin Yardıma Muhtaç Ailelere Yaptığı Sosyal Yardımlar	94
4.4.3.1. Yetimlere Şefkat Eli	97
4.4.3.2. Hayır Çarşısı.....	97
4.4.3.3. Yakacak Yardımı.....	97
4.4.3.4. Gıda Yardımı	97
4.4.3.5. Nakliye Yardımı	98
4.4.3.6. Ev Eşyası Yardımı.....	98
4.4.3.7. Bağcılar'dan Van'a Kardeşlik Köprüsü	98
4.4.3.8. Yaşama Destek Projesi	98
4.4.3.9. Barınma Yardımı	99
4.4.3.10. Cenaze Evi Yemeği	99
SONUÇ VE ÖNERİLER	100
KAYNAKÇA	103

TABLÖLAR

	Sayfa No
Tablo 1: Belediye Meclis Üye Sayısı	25
Tablo 2: BİLMER Faaliyet Tablosu.....	90
Tablo 3: Bağcılar Belediyesi'nin 2011 Yılı Yardıma Muhtaç Ailelere Yönelik Yaptığı Sosyal Yardımlar (01.01.2011-31.12.2011).....	95
Tablo 4: Bağcılar Belediyesi'nin 2012 Yılı Yardıma Muhtaç Ailelere Yönelik Yaptığı Sosyal Yardımlar (01.01.2012-12.11.2012).....	96

ŞEKİLLER

	Sayfa No
Şekil 1: Bağcılar İlçe Haritası	84
Şekil 2: Bağcılar Belediyesi Organizasyon Şeması	86

KISALTMALAR

<i>ASAGEM</i>	Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel M¼d¼rl¼ę¼
<i>BM</i>	Birleşmiş Milletler
<i>çev.</i>	Çeviren
<i>Haz.</i>	Hazırlayan
<i>md.</i>	Madde
<i>OECD</i>	Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örg¼tü
<i>s.</i>	Sayfa
<i>STK</i>	Sivil toplum kuruluşları
<i>SYDV</i>	Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları
<i>YKY</i>	Yeni Kamu Yönetimi

GİRİŞ

İnsanların topluluk halinde yaşamaları ile birlikte yönetim olgusu da ortaya çıkmıştır. Toplumda yaşanan gelişmeler, tarım toplumundan sanayi toplumuna geçiş, kentlerdeki nüfusun artmasına neden olmuştur. Aynı doğrultuda geçmişten günümüze gelen yoksulluk olgusu da köyden kente taşınmış, kentli yoksul bir kesim oluşmuştur. Varsıl ile yoksul arasındaki uçurumu kapamak, dengeyi sağlamak toplumdaki iç huzuru korumak açısından önem taşımaktadır. Bu açıdan devlet, sosyal görev ve sorumluluklar üstlenmiş, halkına insan şeref ve haysiyetine yaraşır maddi, manevi ihtiyaçları içeren, asgari refah şartlarını sağlamayı hedefleyerek bu doğrultuda çalışmalar yapmaya başlamıştır. İlk önceleri halkın ihtiyaçlarını karşılayan merkezi yönetimler, dünyada ortaya çıkan krizlerinde etkisiyle, artan talep ve beklentilerinin karşılanması sosyal devletleri krize sokmuştur. Bu krizden çıkmanın yolu ise yeni kamu yönetimi olarak adlandırılan, devletin küçülmesi, devlet kurumlarının da özel işletmeler gibi yönetilmesi, devlet kurumlarının özelleştirilmesi ve yerel yönetimlere yetkilerin devredilmesi olarak kabul görmüştür.

Tüm bu gelişmeler, yerel yönetimlerin güçlenmesine, yetkilerinin artmasına ve sosyal belediyeçilik anlayışının doğmasına neden olmuştur.

Sosyal belediyeler birçok sosyal alanda görevler yüklenmiş, bu görevlerinin arasında, merkezi idareye yardımcı olmak, sağlık, eğitim, çevrenin korunması, işsiz, kimsesizlere ve yardıma muhtaç ailelere yardım etmekte bulunmaktadır. Belediyeler mevcut imkânları ile yardıma muhtaç aileleri kolaylıkla tespit edebilmekte, imkânları ve ürettiği politikalar doğrultusunda, yiyecek, giyecek, yakacak, vb. yardımlarla bu ailelere destek sağlamaktadırlar.

Bu araştırmanın amacı; yerel yönetimlerin sosyal belediyeçilik kapsamında yardıma muhtaç ailelere yaptıkları sosyal yardımları Bağcılar Belediyesi örneğinde incelemektir.

Amaç doğrultusunda çalışma dört ana bölüm halinde ele alınmıştır. Birinci bölüm “Türkiye’de Yerel Yönetim Birimi Olarak Belediyeler” başlığında

olup, bu bölümde öncelikle yönetim, yönetişim, merkezi yönetim, yerel yönetim kavramları açıklanarak, yerel yönetimlerin gelişimi dünya ve Türkiye açısından incelenmiştir. Ardından Türkiye’de yerel yönetim birimleri açıklanmış ve belediyeler üzerinde durulmuştur.

Araştırmanın ikinci bölümü “Sosyal Belediyecilik” başlığındadır. Bu bölümde öncelikle sosyal devlet kavramı açıklanarak, sosyal devletin gelişimi ve yeni kamu yönetimi yaklaşımına yer verilmiştir. Ardından sosyal belediyecilik kavramı, fonksiyonları ve gelişiminden bahsedilerek, Türkiye’de sosyal belediyecilik üzerinde durulmuştur.

Araştırmanın üçüncü bölümü “Sosyal Belediyecilikte Sosyal Yardımların Yeri” başlığındadır. Bu bölümde sosyal yardım kavramı ayrıntılı olarak açıklanmış, ardından yoksulluk ve sosyal yardım ilişkisinden bahsedilmiştir. Ayrıca bu bölümde belediyelerin sosyal yardım ve sosyal hizmet sorumluluğu üzerinde ayrıntılı olarak durulmuştur.

Araştırmanın dördüncü bölümü “Bağcılar Belediyesi’nin Yardıma Muhtaç Ailelere Yaptığı Yardımlar” başlığında olup, bu bölümde öncelikle Bağcılar Belediyesi’nden bahsedilmiş, araştırmanın amacı ve yönteminden bahsedilerek, araştırmanın bulguları olarak; Bağcılar Belediyesi’nin sosyal belediyecilik kapsamında yaptığı çalışmalar ve sosyal belediyecilik kapsamında Bağcılar Belediyesi’nin yardıma muhtaç ailelere yaptığı sosyal yardımlar açıklanmıştır.

1. TÜRKİYE’DE YEREL YÖNETİM BİRİMİ OLARAK BELEDİYELER

İnsanların, sosyal bir varlık olmaları, onları topluluk halinde yaşamaya yöneltmiştir. Bu yönelim de beraberinde yönetim olgusunu doğurmuştur. İnsanların beklentileri ve gelişen teknoloji, yönetim olgusunda değişmeler meydana getirmiş ve yerel yönetim birimleri ortaya çıkmıştır. Bu yerel yönetim birimlerinden birisi de belediyelerdir. Türkiye’de 1930’lı yıllarla birlikte belediye başkanlarını halk seçmeye başlamış, böylelikle belediyeler daha demokratik bir yapıya kavuşmuştur. Günümüzde ise belediyeler, üstlendikleri fonksiyonlar ile hem halk için hem de siyasi partiler açısından oldukça önemli yerel yönetim birimi haline gelmişlerdir. Araştırmanın bu bölümünde yönetim ve yönetişim, merkezi yönetim, yerel yönetim kavramları açıklanmakta, yerel yönetimlerin gelişimi dünya ve Türkiye açısından incelenerek, belediyeler üzerinde durulmaktadır.

1.1. YÖNETİM VE YÖNETİŞİM KAVRAMI

Yönetim, örgüt amaçlarının etkili ve verimli olarak gerçekleştirilmesi amacıyla planlama, örgütleme, yürütme¹, koordine etme, denetleme fonksiyonlarına ilişkin kavram, ilke, teori, model ve tekniklerin sistematik ve bilinçli bir biçimde maharetle uygulanmasıyla ilgili faaliyetlerin tümü olarak tanımlanmaktadır².

En genel tanımıyla yönetim örgütün üst yönetimi tarafından belirlenmiş amaç ve hedeflerin gerçekleşmesi için çalışanlara yön verilmesi, harekete geçirilmesi ve sonuçların değerlendirilmesi aşamalarından oluşan bir süreçtir. Bu süreç birbirini tamamlayan faaliyetler ve davranışlar dizisi olarak devam eder³.

¹ Hamit Palabıyık, “Yönetimden Yönetişime Geçiş ve Ötesi Üzerine Kavramsal Açıklamalar”, **Amme İdaresi Dergisi, TODAİE**, Cilt. 37, Sayı. 1, (2004), s. 64.

² Ahmet Arıkanlı, Bekir Ulubaş, **Yönetim Fonksiyonları ve Yönetici Davranışları**, Ankara: Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, 2004, s. 14.

³ Hasan Tutar, Mehmet Altınöz, **Büro Yönetimi ve İletişim Teknikleri**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2006, s. 19.

Yönetim en küçüğünden (aile, işletme gibi), en büyüğüne (devlet, uluslar arası örgütler gibi) kadar tüm örgütlerde geçerli ve gerekli bir işlevidir. Yönetim, örgütlerin amaçlarına etkin ve verimli ulaşabilmeleri bakımından zorunlu bir işlevidir Diğer bir deyişle yönetim, örgütler için hayati bir öneme sahiptir. Bir toplumun örgütlerindeki yönetim anlayışı ve uygulamaları ile o toplumun kalkınmışlık düzeyi arasında doğrusal bir ilişki olduğunu söylemek mümkündür. Yönetim kalitesi tüm toplumu etkiler⁴.

Son yıllarda, kamu yönetiminde katılımcılığa ve ortaklıklara dayalı “çok aktörlü yönetim” anlayışını ifade etmek için yönetişim kavramı kullanılmaktadır. Yönetişim kavramının ilk kez, 1989 yılında Dünya Bankası tarafından yayımlanan bir raporda, daha sonra birtakım Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) raporlarında, iyi yönetişim kavramının ise ilk kez 1990 yılında gerçekleşen İkinci Birleşmiş Milletler (BM) En Az Gelişmiş Ülkeler Konferansı’nda kullanıldığı kabul edilir⁵.

Yönetişim terimi yönetim, etkileşim ve iletişim terimlerinin birleşiminden oluşan türetilmiş bir terim ve kavram olarak ülkemizde de kullanılmaya başlanmıştır. Bu yeni terim İngilizcedeki corporate governance karşılığı olarak kullanılmaktadır⁶.

Türk Dil Kurumuna göre yönetişim; resmi ve özel kuruluşlarda idari, ekonomik ve politik otoritenin ortak kullanımınıdır⁷.

Yönetişim, siyaset bilimi ve kamu yönetimi disiplinlerinde, devlet, özel sektör ve sivil toplum arasında yeni etkileşimsel ilişkileri tanımlamaktadır. Kavram, bir taraftan “birlikte düzenleme”, “birlikte yönetim”, “birlikte üretme” anlamına gelirken, bir taraftan da kamu, özel sektör ve sivil toplum arasında sağlanan bu birlikteliğin ulusal ölçek yanı sıra, bölgesel ve yerel düzeylerde de

⁴ Nezahat Güçlü, “Stratejik Yönetim”, **Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Cilt. 23, Sayı. 2, (2003), s. 63.

⁵ Süleyman Sözeni Bülent Algan, **İyi Yönetişim**, İçişleri Bakanlığı Genel Yayın No: 654, Nisan, 2009, s.12.

⁶ Tamer Koçel, **İşletme Yöneticiliği**, 12.Basım, İstanbul: Beta Yayınları, 2010, s. 455-457.

⁷ Yeter Demir, Kurumsal Verimliliğin Artırılmasına Yönelik Bir Anlayış: Kurumsal Yönetişim, <http://www.gumrukkontrolor.org.tr/Yayinlar/Dergiler/63/08.pdf>, (10 Eylül 2012), s. 1.

uygulamaya konmasını gündeme getirmektedir. Böylece, kamu işletmeciliği ekolünün piyasaya ve özel sektöre vurgu yapan anlayışının yerine, kamu, özel sektör ve sivil toplum ortaklığı öne çıkartılmaktadır⁸.

Yönetişim, bir toplumsal-politik sistemdeki ilgili bütün aktörlerin ortak çabalarıyla elde edilen sonuçların oluşturduğu yapı ya da düzen olarak da tanımlanmaktadır. Bu tanımın yanında kavramın içeriğinin çok farklı şekilde belirlendiği de görülmektedir. Ancak genel kabul gören tanımında yönetim, ayrımı bulanık olan kamu kuruluşları ve özel sektör arasındaki sınırlarda gelişen yönetim tarzlarını göstermekte ve yönetimin daha iyi yönetebilmek amacıyla yeniden yapılandırılmasına vurgu yapmaktadır⁹.

Kamuda yönetim, yönetim ve karar alma süreçlerinin tüm paydaşların işbirliği ve katılımı ile yapılmakta olduğunu, yöneticilerin uzlaşmacı, saydam, hesap verebilir, etkin ve sorumlu bir yönetim anlayışı içerisinde davrandıklarını ifade etmektedir. Yani, yönetim sadece seçimler aracılığı ile seçilmiş bir kesim tarafından değil; Sivil Toplum Kuruluşları (STK), odalar, meslek grupları, özel sektör kuruluşları, üniversiteler gibi çeşitli grupları da süreçlere dahil ederek gerçekleşmektedir. Yönetişim kavramı içerisinde, yönetenlerin aldıkları kararları halka açık bir şekilde almalarını, tüm ilgili paydaşları sürece katmalarını ve bilgiye dayalı, uzlaşmacı bir yönetim anlayışını sergilemeleridir¹⁰.

Yönetim bir tarafın diğer tarafı yönettiği tek taraflı bir ilişkiyi anlatırken, Yönetişim karşılıklı etkileşimlerin öne çıktığı bir ilişkiler bütününe olan dönüşümü ifade etmektedir. Yönetişim kavramında, yönetimden farklı olarak, hiyerarşik ilişki yerine heterarşik ilişki vurgulanmaktadır. Bu çerçevede heterarşi; karşılıklı ilişki ve bağımlılık halindeki faaliyetlerin eş güdümünü ve kendi kendini

⁸ Ceren Kalfa, Faruk Ataay, “Yönetişim: Devlet-Toplum İlişkilerinde Yeni Bir Aşama”, **Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt. 17, Sayı. 3, (2008), s. 232.

⁹ M. Akif Özer, “Yönetişim Üzerine Notlar”, **Sayıstay Dergisi**, Sayı. 63, (2006), s. 60.

¹⁰ Fikret Toksöz, (Haz.). **Yönetişim El Kitabı**, İstanbul: TESEV Yayınları, 2008, s. 17.

organize eden kişiler arası ağları, örgütler arası eş güdümü ve sistemler arası döngüyü içermektedir¹¹.

Yönetişim, sözlük anlamında “yönetim” kavramının eş anlamlısı olarak kullanılsa da yönetim alanındaki teorik çalışmalar, yönetim biçimlerindeki değişiklikler bağlamında kavramın kullanımı ve kendisine yeni anlamlar yüklenmesi, sosyal bilimcilerin son dönemde sıkça tartıştığı ve ilgilendiği konular arasında yer almaktadır¹².

1.2. MERKEZİ YÖNETİM-YEREL YÖNETİM KAVRAMLARI

Merkezi yönetim, kamu hizmetlerinde birlik ve bütünlüğü sağlamak üzere, söz konusu hizmetlere ilişkin karar ve uygulamaların merkezi hükümet veya onun hiyerarşik yapısı içerisinde yer alan organlarca yürütülmesidir. Ülkede karar verme gücünün ya da erkinin merkezde toplandığı yönetim, kısaca merkezi yönetim olarak tanımlanmaktadır¹³.

Merkezden yönetim (merkeziyetçilik, centralization); idarenin topluma sunacağı hizmetlerin merkezden ve tek elden yürütülmesi ve kamu gücünün tamamen merkezde toplanmasıdır. Merkezi yönetim, başkent teşkilatı ve taşra teşkilatıyla birlikte idari hizmetleri yerine getirmektedir¹⁴.

Merkeziyetçi ülkelerde, yasama, yürütme ve yargıya ilişkin tüm yetkiler yani kamu gücünün tamamı merkezi otoritede toplanmakta, tüm kamusal mal ve hizmetler merkezi yönetim tarafından sağlanmakta ve finanse edilmektedir. Böyle bir sistemde gerek yerel, gerekse merkezi hizmetler merkezde toplanmakta ve

¹¹Caner Güney, Rahmi Nurhan Çelik, Mekansal Bilişim ve Mekansal Yönetişim, **TMMOB Harita veKadastro Mühendisleri Odası 12. Türkiye Harita Bilimsel ve Teknik Kurultayı**, 11-15, Mayıs, Ankara, 2009, s. 3.

¹² Palabıyık, a.g.m., s. 64.

¹³ H. Hüseyin Taşar, “Merkeziyetçi Yönetim Yapısının Kamu Okulları Üzerinde Bıraktığı Olumsuz Etkiler”, **Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı. 2, (Haziran 2009), s. 109.

¹⁴ Metin Günday, **İdare Hukuku**, 7. Basım, Ankara: İmaj Yayınevi, 2003, s. 7.

merkezi örgütler veya merkezi hiyerarşiye dahil örgütler tarafından yerine getirilmektedir¹⁵.

Kamu Yönetimi Sözlüğünde yerel yönetimler; “merkezi yönetimin dışında, yerel bir topluluğun ortak bir gereksinmesini karşılamak amacı ile oluşturulan, karar organlarını doğrudan halkın seçtiği, demokratik ve özerk bir yönetim kademesi, bir kamusal örgütlenme modeli” olarak tanımlanmaktadır¹⁶.

Yerel yönetim ya da yerinden yönetim, Yönetim Bilimi’nde “adem-i merkeziyet” olarak bilinen bir kavramdır. adem-i merkeziyetin başlıca iki türü olduğu belirtilebilir. Birincisi, özekteki kuruluşların özekten uzakta bulunan bir örgüte, belli işlevleri yerine getirmelerine yetecek bir ya da daha çok yetkiyi, kendi adlarına kullanmak üzere devretmeleri anlamına gelen “yetki genişliği” dir. İkincisi ise yasalar uyarınca oluşturulmuş yönetim organlarının yasaların belirlediği tüzel, siyasal ve akçal bazı yetkilerle donatılmalarını içeren gerçek anlamda “yerel yönetim”dir¹⁷.

Yerel yönetim, “belirli bir coğrafi alanda (kent, köy, il v.b) yaşayan yerel topluluğun bireylerine, bir arada yaşamaları nedeniyle kendilerini en çok ilgilendiren konularda hizmet üretmek amacı ile kurulan¹⁸, karar organları yerel toplulukça seçilerek göreve getirilen, yasalarla belirlenmiş görevlere ve yetkilere, özel gelirlere bütçeye ve personele sahip, üstlendiği hizmetler için kendi örgütsel yapısını kurabilen, merkez yönetimi ile ilişkilerinde idari özerklikten yararlanan kamu tüzel kişiler,” olarak açıklamaktadır¹⁹.

Yerel yönetim kuruluşları, ülkenin yönetim sisteminin bütünlüğü içinde yer alırlar. Kuruluş ilkeleri, görev ve yetkileri, gelir sistemleri yasama organı

¹⁵ İrfan Türkoğlu, **Yerel Yönetimlerde Mali Reform Arayışları: Türkiye’de Belediyelerde Mali Özerklik ve Belediye Başkanlarının Mali Özerklik Algılaması**, Ankara: Maliye Bakanlığı, 2009, s.9.

¹⁶ H. Ömer Köse, “Yerel Yönetim Olgusu ve Küreselleşme Sürecindeki Yükselişi”, **Sayıştay Dergisi**, Sayı.52, (Ocak-Mart 2004), s. 8.

¹⁷ Birol Ertan, “Yerel Yönetim Kavramı”, **Çağdaş Yerel Yönetimler**, Cilt.11, Sayı.1, (Ocak 2002), s. 22.

¹⁸ Bülent Yılmaz, “Yerel Yönetimler ve Halk Kütüphanesi Hizmeti: Türkiye İçin Bir Değerlendirme”, **Türk Kütüphaneciliği**, Cilt.11, Sayı. 2, (1997), s.116.

¹⁹ Sefa Çetin, “Yerel Yönetim Birimi Olarak Türkiye’de İl Özel İdareleri”, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı 25, (2009), s.250.

tarafından, belirlenir. Yerel yönetimler, merkez yönetiminin hiyerarşik denetimi altında değillerdir. Merkez yönetimi, yerel yönetimler üzerinde hukuka uygunluk denetimi yürütür. Ayrıca ülke yönetiminde birlik ve bütünlüğü sağlamak amacı ile yerel yönetimlerin de uymaları gereken ulusal amaçlar, hedefler, ilkeler ve standartları belirler. Buna karşılık yerel yönetimler, yürütülmesi kendilerine bırakılmış olan kamu hizmetlerine ilişkin kararları almak, tercihleri yapmak, bunlar için (vergi salmak yetkisi içerecek biçimde) çeşitli yollarla kaynak bulmak, bu kaynakları hizmetleri için kullanmak ve hizmetleri yürütmek için örgüt yapılarını kurmak konularında yönetsel özerklikte yararlanırlar²⁰.

1.3. YEREL YÖNETİMLERİN VARLIK NEDENLERİ

Yerel yönetimler, belli bir bölgede yaşayan insanların yerel nitelikli müşterek ihtiyaçlarının merkezi yönetim tarafından beklenen düzeyde karşılanamamasından dolayı ortaya çıkmışlardır. Diğer bir ifade ile “belli amaçlara ulaşmak, belli gereksinimlere cevap vermek üzere, toplumların tarihsel gelişmesine paralel olarak ortaya çıkmış olan bu birimler, merkezi yönetimin sakıncalarını ve eksikliklerini gidermek, yükünü hafifletmek için çalışmışlardır²¹.

Yerel yönetimlerin varlık nedenleri, insanların yerel ortak ihtiyaçlarının karşılanması için bazı işlerin yapılmasının zorunluluğu, ayrıca iktisadi, siyasal ve toplumsal örgütlenme gerekliliğidir. Yerel yönetimler, bu işlevlerini gerçekleştirirken kamu yararı ilkelerine ve kamu hizmeti anlayışına göre görev yapmaktadır. Yerel yönetimlerde, bu süreçte demokratik ve çoğulcu yöntemlerle yapılandırılmış organların ve işleyişlerin bulunması büyük önem arz etmektedir²².

Yerel yönetimlerin varoluş sürecini toplum açısından bir amaç olarak değil bir araç olarak kabul etmek mümkündür. Yerel yönetimlerin ortaya çıkışları, ülkenin yönetim yapısı içindeki yerlerini alışları da siyasal ve ekonomik nedenlerden ötürüdür.

²⁰ Selçuk Yalçındağ, “Türk Yerel Yönetiminde Yeniden Yapılanma”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt. 24, Sayı. 3, (1991), s.123.

²¹ Ruşen Keleş, **Yerinden Yönetim ve Siyaset**, 5. Basım, İstanbul: Cem Yayınları, 2006, s. 23.

²² İstanbul Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavirler Odası, **Yerel Yönetimlerde Hizmetlerden Memnuniyet ve Yolsuzluklar “İstanbul Araştırması”**, İstanbul, 2008, s. 17.

Siyasal neden özgürlükçü demokrasilerin temelinde yerel özgürlüklerin yer alması gerektiği yolundaki inanç ve buna bağlı olarak “yerel kendi kendine yönetim” ilkesidir. Ekonomik neden ise kıt kaynakların optimum etkinlikte kullanılabilmesinin koşullarından biri olan arzın tüketici tercihlerine uydurulması gereğidir. Bir ülkede kamu yönetimi örgütlenirken iki zorunluluğun göz önünde tutulmasında fayda vardır. Bunlardan birincisi, ülkede yürütülen idari faaliyette asgari bir homojenlik sağlanması, diğeri ise ülkenin değişik coğrafya alanlarının özgül özelemlerinin ve farklılıklarının yönetime yansımalarıdır. Yönetim faaliyetlerinde birlik ve homojenlik sağlanması gereksinimine merkezden yönetim, halkın yerel gereksinimlerini karşılama, isteklerini seslendirme, karar alma sürecine katılma gibi istemlerine de yerinden yönetim cevap verebilir. Bu istemleri gerçekleştirecek olan yerel yönetimin üç anlamı içerdiği söylenebilir. Bunlardan birincisi yerel yönetimin kendisini yöneten topluluk olması diğeri bir deyişle özerk olması, ikincisi yerel nitelikli gereksinimleri karşılayan bir örgüt olması, üçüncüsü ise merkezi hükümetin bir alt birimini oluşturmasıdır²³.

Yerel yönetimlerin varlık nedenlerinden biri olan siyasal nedenler içinde, halkın yönetime katılımını sağlamak, devlete olan güven ve bağlılığını arttırmak düşüncesi yer almaktadır²⁴.

Yerel yönetimler halkın katılımı ve denetimiyle kendine yüklenen görevleri yerine getirirler. Bu açıdan demokrasinin beşiği ve okulu olarak görülmeleri, siyasal açıdan yerel yönetimlerin varoluş gerekçesini ortaya koymaktadır. Ayrıca, yerel yönetimler tarihsel süreçte demokrasi geleneğinin yerleşimine öncü olmuştur. Gelişmiş ülkeler geçirdikleri tarihsel süreçle sağlam bir yerel yönetim geleneğine sahip olmuştur. Az gelişmiş ülkelerde ise, demokratik yerel yönetimler geleneğinden bahsetmek oldukça zordur²⁵.

²³ Bülent Açma, **Kentleşme ve Çevre Sorunları**, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi, 2005, s. 150.

²⁴ Tan Baykal, “Türkiye’de Çevre Yönetim Sisteminin Yerel Örgütlenmesi”, **Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt. 7, Sayı. 13, (2010), s. 481.

²⁵ Ahmet Ulusoy ve Tekin Akdemir, **Mahalli İdareler Maliyesi: Teori, Uygulama, Politika**, 2. Basım, Ankara: Seçkin Yayınları, 2002, s. 34-35.

Yerel yönetimleri gerekli kılan nedenler şöyle sıralanabilir²⁶:

- Ulusal ya da yerel tüm kamusal ve yarı kamusal hizmetlerin sadece merkezi idare aracılığı ile gerçekleştirilmesi, kıt kaynakların optimum olarak kullanılması ilkesine aykırı düşer. Çünkü merkezi idare mahalli sınırlar içindeki itfaiye, çöp toplama, mezarlık, temizlik, ulaşım vb. hizmetlere yönelik toplumsal talebi gerçekçi olarak belirleyememektedir.
- Yerel hizmetlerin belirlenmesine ve gerçekleştirilmesine ilişkin kararların merkezden alınması, günümüzde önemli bir boyut kazanan yerel kendi kendine yönetme ilkesine aykırı düşmektedir.
- Federal yapıdaki devletlerde federe sınırlar içinde yaşayanları ilgilendiren kararların merkezi otorite tarafından alınması mümkün olamaz. Çünkü federal anayasalar buna imkan vermemektedir.

1.4. DÜNYADA YEREL YÖNETİM OLGUSUNUN GELİŞİMİ

Var oluşları antik çağlara kadar dayandırılmakta olan ilk yerel yönetimlerin, tarihsel gelişimleri içinde, askeri örgütlenme, ulusal savunma, suçluların yakalanması ve cezalandırılması gibi bugün genellikle devlete, bir başka deyişle merkezi yönetimlere bırakılmış olan görevleri yerine getirmekte olduğu belirtmişlerdir. Çünkü hükümdarlar, kendisine bağlı olan bölgelerin sayısı arttıkça ve denetim alanı genişledikçe otoritesini geçerli kılacak yerel yardımcılara gereksinme duymuştur. Hükümdarların bu gereksinimlerini yerel beyler karşılamış ve hükümdar adına iktidar kullanarak, onların yetkilerini uygulamışlardır²⁷.

10. yüzyıldan sonra nasıl ki ticaret, kentlerin oluşmasında veya canlılık kazanmasında temel rolü oynadıysa, aynı şekilde sanayi devriminden sonra gelişen endüstri kuruluşlarında, ya yeni kentlerin oluşmasına veya var olanların

²⁶ Doğan Kestane, **İller Bankası ve Yerel Yönetimlerle İlişkileri**, Devlet Bütçe Uzmanlığı Araştırma Raporu, Ankara: Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü, 1996, s. 14.

²⁷ Özden Demircioğlu, “Türkiye’de Halk Kütüphanesi Hizmetlerinin Yerel Yönetimlere Devri Konusunda Kütüphane Yöneticileri ve Kütüphanecilerin Yaklaşımları”, (**Yüksek Lisans Tezi**, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2007), s.17.

büyümesine ve gelişmesine yol açmışlardır. Bununla beraber sanayileşme ile birlikte yaygınlaşan kapitalist üretim tarzı, geleneksel kent yaşamını sarsmış ve bu yapının değişmesine ön ayak olmuştur. Kent yapılarındaki bu değişim kentlerin yönetim yapılarına da yansımış, bu değişim sürecinde özerk ve yerel izleri çok belirgin bir şekilde yaşayan kent komün yönetimleri merkezi devletin bünyesinde yer alan yerel yönetimlere dönüşmüşlerdir. Bu değişim sürecine siyasal, toplumsal ve ekonomik faktörler etkiye bulunmuşlardır. Bunların yanında, değişen koşullara ayak uydurmayan komün yönetimleri zamanla toplumsal ve siyasi yapı için sorun haline gelmişlerdir.

1050-1250 yılları arasında komünler yerel özgürlüklerin ve ayrıcalıklı yerel yönetimlerin savunucusu olmuşlardır. Bu dönemde Avrupa'ya şekil verecek şekilde komünlerin devletlere dönüşüm süreci yaşanmıştır. Bu sürecin oluşmasında, kente olan göçün durması, kilisenin komünlere karşı tavır alması ve kralların açık karşıtlığı etkili olmuştur.

1450-1650 yılları arasında modern devletin siyasal kuramının oluştuğu söylenebilir. Bu dönemde yerel yönetimler, devletin ayrılmaz bir parçası olarak görülmüş. Daha sonra ise merkezi devletin oldukça güçlenmesi ile komün geleneği yok edilmeye başlanmıştır. Zaten mevcut kentlerde sıkça görülen din savaşları özgürlük ortamını yok etmiştir. Çünkü 16. yüzyıldan itibaren ulus devletlerin ortaya çıkması, yönetimin temel kurumunu kent kabul eden, imparatorluğu ikinci planda gören yaklaşımı tamamen değiştirmiş, yeni doğan bölgencilik akımı kentsel yaşam üzerinde olumsuz etkilerde bulunmuştur²⁸.

Yerel yönetim olgusu, gelişmiş ülkelerde endüstri devriminin ortaya çıktığı ve modern anlamdaki yerel yönetim örgütlenmesinin hayata geçirildiği 18 ve 19. yüzyıllarda başlamış olup ekonomik ve toplumsal değişmeye paralel bir gelişme izlemiştir²⁹.

²⁸ Özkan Arslan, “Yerel Yönetimlerde Reform Girişimleri”, (Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla, 2004), s. 21.

²⁹ Ahmet Berk, “Yerel Hizmet Sunumu ve Belediye İktisadi Teşebbüsleri”, *Sayıştay Dergisi*, Sayı. 49, (2003), s. 49-50.

18. yüzyılın sonunda Avrupa'nın Fransız ve Sanayi Devrimi ile tarım toplumundan/geleneksel toplumdaki, sanayi toplumuna/modern topluma geçmeye başlamasıyla yaşandı. Kentlerin sanayinin merkezi olarak ortaya çıkması ve buralara köylerden yoğun göç olması yeni bir dönemin başlangıcıydı. 19. yüzyılda kentler önceki dönemlerden farklı olarak, yoğun nüfus, çarpık kentleşme, hava kirliliği, alt yapı yetersizliği gibi sorunlarla karşılaştılar. Bu sorunların çözümüne yönelik arayışlar ve çabalar, Avrupa belediyeciliğini derinden etkiledi ve yerel yönetimlere yeni bir anlam kazandırdı³⁰.

21.yüzyılın başlangıcında ise, uluslararası örgütlerin ve küreselleşme sürecinin de katkılarıyla yerel yönetimlerin gün geçtikçe tüm dünyada genel olarak güçlendiği ve işlevselliğini artırdığı; farklı örgüt yapıları ile giderek genişleyen bir yelpazede yerel hizmet sunumunu etkinleştirmeye çalıştığı yadsınamaz bir gerçektir³¹.

1.5. TÜRKİYE'DE YEREL YÖNETİMLER VE TARİHSEL GELİŞİMİ

Türkiye'de yerel yönetimlerin temelleri 19. yüzyılda Osmanlı Devleti döneminde atılmıştır. 19. yüzyılda Osmanlı Devleti'nde yeniden yapılanma kapsamında kurulan, merkezi yönetimin taşra teşkilatı modeli, belediye ve il özel idaresi olarak düzenlenen yerel yönetim teşkilatı modeli ana hatları ile günümüze kadar gelmiştir. Günümüze kadar gelen süreçte 1876, 1921, 1924, 1996 ve 1982 Anayasaları yürürlükte kalmışlardır. Her bir anayasa yerel yönetimlere birbirini tamamlar şekilde yer vermiş, ancak anayasalar arasında yer yer önemli farklılıklar da bulunmaktadır³².

Türkiye'de tarihsel süreç içinde dönemler itibariyle kentsel yaşama ilişkin temel ihtiyaçların karşılanması ile görevli yerel yönetim teşkilatı kurulmuştur. Bununla birlikte kurumsal ölçekte yerel yönetimler oluşmadan önce

³⁰ Hakkı Uyar, "Türkiye'de ve Dünya'da Yerel Yönetimler: Kısa Bir Tarihçe", **Aydınlanma 1923**, Sayı. 51, (Kış 2004), s. 1.

³¹ Berk, a.g.m., s. 49-50.

³²Fatih Kırışik ve Özcan Sezer, "Türk Anayasalarında Yerel Yönetimler", **Çağdaş Yerel Yönetimler**, Cilt.15, Sayı. 2, (Nisan 2006), s. 5.

Türk kentlerinde vatandaşların günlük yaşamına ilişkin ortak temel ihtiyaçların yerel unsurların (vakıflar, esnaf, lonca, vatandaşlar) çabaları ile karşılamakta olduğu bilinmektedir. Öte yandan, özellikle Avrupa ile yaşanan ticari ilişkilerin bir yerel yönetim birimi olan belediyelerin oluşmasında ve gelişmesinde belirleyici olduğu görülmüştür. Osmanlı döneminde oluşturulan belediye teşkilatları ve yerel yönetimlere ilişkin diğer yapılanmalar Cumhuriyetin ilk dönemlerine kadar varlığını sürdürmüşler ve Cumhuriyet Türkiye'sinde yeni bir perspektif ve anlayışla çağdaş normlara uygun yapılar haline getirilmeye başlanmışlardır³³.

1.5.1. Cumhuriyetten Önce Yerel Yönetimler

Osmanlı döneminde idari yapılanma, merkez ve taşra teşkilatları olmak üzere iki kısımdan oluşmaktaydı ve ilk yerel yönetim yapılanmasının oluşturulduğu 1854 yılına kadar yerel hizmetleri görmekle yükümlü bir birim oluşturma ihtiyacı duyulmamıştı. Çünkü Türk-İslam ve Anadolu medeniyetlerine dayanan geleneklerin ve Osmanlı İmparatorluğu'nun kendine özgü idari yapısı, toprak rejimi ve maliyesi sonucu oluşmuş olan loncalar, vakıflar ve mahalleler gibi önemli kurumlar tarafından bu yerel hizmetler yerine getirilmekteydi. Ayrıca kadılar, yargı görevlerinin yanısıra esnafın denetimi ve cezalandırılması, narh işleri gibi yerel hizmetlere yönelik görevlerde de bulunmaktaydılar. Bunlar genel olarak sağlık, kültür, sosyal dayanışma, yerel güvenlik ve denetim gibi işlevleri olan kurumlar olmakla birlikte Tanzimat Dönemi'ne kadar yerel yönetim gibi bir kurumdan ve bir iki istisna dışında yönetime yardımcı olan devamlılık kazanmış yerel kurullardan söz etmek esinlikle mümkün değildir³⁴.

Osmanlı imparatorluğu zamanlarında Tanzimat'tan önce yönetim işlerini bugünkü kaymakamlar yerine kadılar yürütürdü. O zamanlar kadılar buldukları yerlerde bir nevi belediye başkanı ve müfettişi gibi faaliyet gösterirlerdi. 1839 yılında yayınlanan Tanzimat fermanı ile merkezi yönetimi elinde bulunduran bürokrat sınıf yerel demokrasi düşüncesine bağlı olmaktan çok, yerel nüfusun

³³ Kentleşme Şûrası, **Yerel Yönetimler, Katılımcılık ve Kentsel Yönetim**, Ankara: Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Nisan 2009, s. 24.

³⁴ Türkoğlu, a.g.k., s. 71-72.

desteğini alarak istedikleri amaçlara daha kolay ulaşabilecekleri düşüncesiyle yerel yönetimleri kurumsallaştırma yolunu seçmiştir³⁵.

Osmanlı Devleti'nde yerel yönetimlere, 1839'da Tanzimat Fermanı'nın ilan edilmesini izleyen batılılaşma hareketleri içerisinde, özellikle 1854 Kırım Savaşı sonrasında göçlerle birlikte yaşanan kargaşa ortamında, yerel hizmetlerdeki aksaklıkların ortaya çıkmasıyla ihtiyaç duyulmaya başlanmıştır. Kırım Savaşı sonucu İstanbul'a çok sayıda İngiliz, Fransız ve İtalyan askerinin çıkışı ve bu büyük kalabalığı barındıracak altyapı ve üstyapı düzeninin olmayışı büyük bir sıkıntı yaratmıştır. Değişen ve büyüyen kentin kadı eliyle denetlenememesi, vakıflar yoluyla altyapı hizmetlerinin gereği gibi yerine getirilememesi, loncalar kanalıyla gerekli hizmetlerin verilememesi, İktisap Nezaretinin yetersiz kalması. Osmanlıda yaşayan azınlıkların yerel yönetimlerde temsilini ve etnik haklarını elde etmelerini isteyen dış devletlerin baskısı belediye kuruluşunun ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu anlamda Osmanlıda belediye bir özenti olarak değil bir zorunluluk olarak ortaya çıkmıştır³⁶.

İl özel idareleri Fransa'nın departmanlarından esinlenerek kurulurken, belediyeler ve köyler de yine, Fransa'nın komünlerinden esinlenerek kurulmuştur³⁷. Esas amaç Batıdaki gibi özerk yerel yönetim kurumlarını yerleştirmek değil, daha çok merkezin yakın denetim ve gözetimi altında idari yönü ağır basan bir yerel yönetim modeli kurmaktır. Merkezi yönetim hiçbir zaman yerel yönetimi, kamu politikasının belirlenmesinde özerk siyasi organ olarak düşünmemiştir³⁸.

1856 yılında ilan edilen Islahat Fermanı ülke içinde yasayan Müslüman olan ve olmayan birçok kişinin tepkisini çekmesi sonucu yerel yönetimler

³⁵ Ali Özcan, "Demokratik ve Katılımcı İlkeler Çerçevesinde Türkiye'de Yerel Yönetimler ve Yeniden Yapılanma Çalışmaları", (Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2005), s. 27.

³⁶ Cemal Arslan, "Yerel Yönetim Anlayışındaki Değişmeler ve Türkiye'de Belediye Gelirleri ve Harcama Politikaları 1982-2004", (Master Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2006), s. 48.

³⁷ Süreyya Sakınç, Vergilendirme Yetkisinin İderelerarası Tahsisi ve Türkiye Uygulaması, **Anayasal Mali Düzen, 13. Maliye Sempozyumu**, 14-16 Mayıs, 1998, MÜMAUM Yayın, 2000, s. 120.

³⁸ Arslan, a.g.t., s. 48.

hakkında yeni önlemler almaya zorlamıştır. 1864 yılında çıkartılan “Teşkil-i Vilayet Nizamnamesi” ile eyalet sisteminde il sistemine geçilmesi olumlu sonuçlar meydana getirdi. 1876 yılında çıkartılan bu tüzüğe göre yerel yönetim idareleri iki Müslim, iki gayri Müslim dört kişiden oluşan bir meclis tarafından yürütülecektir. Bu meclisin tüzel kişiliği olmamakla birlikte, kendilerine ait bütçe ve mal varlığından yoksun, yerel yürütme organlarına sahip olmayan ve yürütmeye ilgili karar alma yetkileri de sahip değillerdi. Sadece yerel ihtiyaçları tespit ederler çözüm önerilerinde bulunabilirlerdi. Kararların verilmesinde son söz padişaha aitti. 1870 yılında yürürlüğe konan “İdare-i Umumiye-i Vilayet Nizamnamesi” ile genel meclislerce görüşülecek işlerin alanı genişletilmiştir³⁹.

1.5.2. Cumhuriyetten Sonra Yerel Yönetimler

Günümüzde yerel yönetim denildiğinde, kamu tüzel kişiliğine ve seçimle işbaşına gelen karar organlarına sahip kuruluşlar anlaşılmaktadır. Batı’da bu niteliklere sahip yerel yönetimler, 1789 Fransız Devrimi’nden sonra kurulmaya başlarken, Türkiye’de çağdaş anlamda yerel yönetim uygulamaları, Cumhuriyet Dönemi’nin ilk yıllarında kurulmaya başlanmış, yerel yönetimlerle ilgili temel kanunlar bu dönemde kabul edilmiştir⁴⁰.

Osmanlı Devleti Dönemindeki yerel yönetim anlayışı, Cumhuriyet’in ilan edilmesiyle beraber hiçbir değişikliğe uğramadan aynen devam etmiştir. Demokrasi kavramının temel gerekleri olan halk katılımı, çoğunluk ilkesi ve seçmenlere karşı hesap verme sorumluluğu gibi değerlerin yerel yönetimlerde hayata geçirilmesi daha kolaydır. Çünkü katılma yerel yönetimlerde ulusal düzeydekinden daha yoğun ve doğrudandır. Ancak, Cumhuriyet merkezi yönetimleri de yerel yönetimleri demokrasinin ülkede yerleşmesini sağlayacak halka en yakın kurumlar olarak görme yerine, merkezi yönetimin politikalarına yardımcı ve destek verici kuruluşlar olarak görmüştür. Cumhuriyetin ilanından

³⁹ Özcan, a.g.t., s. 27.

⁴⁰ Türkoğlu, a.g.k., s.72.

beri devletin birliği ve bölünmez bütünlüğü tehlikeye girer düşüncesi ile yerel yönetimlere idari ve mali özerklik vermekte hep temkinli davranılmıştır⁴¹.

Cumhuriyet'in kuruluş yıllarının özel koşulları ile devrimleri yurt geneline yayıp benimsetme ve kökleştirme amacı, devletin örgütlenme, görevler üstlenme ve hizmet yapma çabalarında merkeziyetçiliğe ağırlık verilmesini zorunlu kılmıştır. Bu nedenle çıkarılan yasalar ve kurulan örgütlerle bir yandan yerel yönetimlerin görevleri derece derece merkezi yönetim kuruluşlarına aktarılması ve mali kaynaklarının ihmal edilmesi nedeniyle yerel yönetimler güçsüz bırakılmışlardır. Böylece Türkiye'deki kamu yönetimi sistemi, örnek aldığımız Fransız modelinden daha merkeziyetçi bir yapıya sahip olurken merkezi yönetim zamanla kamu hizmetlerinin birçoğunu bünyesinde aşırı şekilde toplayarak asli fonksiyonlarını yerine getiremeyecek duruma gelmiştir. Bu aşırı merkeziyetçi uygulamalar nedeniyle zamanla halkın yerel düzeydeki kamu hizmetlerine ilgisi azalmıştır. Böyle bir yapılanma demokrasinin ve ekonomik kalkınmanın gelişmesini olumsuz yönde etkilemektedir⁴².

Cumhuriyet döneminde yasama yetkisi 1920 yılında kurula büyük millet meclisi tarafında kullanılmaktaydı. 1921 yılında kabul edilen anayasa ile yerel yönetimlere bir özerklik kazandırılmıştır. İlçelere bir tüzel kişilik verilmemiş bu bölgelerin yönetimi büyük millet meclisi adına kaymakamlara verilmiştir. Buna karşılı bucaklar tüzel kişiliğe sahip yerel yönetim birimi olarak kabul edilmiştir. Daha sonra çıkartılan 1924 anayasasında yerel yönetimlere fazla özerklik verilmesini Türkiye için bir zaaf olacağı düşüncesiyle yerel yönetimlere fazla yer verilmemiştir⁴³.

1930 yılında yürürlüğe konan Belediye Kanunu ile getirilen en önemli yenilik; belediye başkanını atama ile değil seçimle oluşacak meclis üyelerinin kendi içinden veya dışarıdan seçilme şartlarını taşıyan bir kişiyi belediye başkanı

⁴¹ Süleyman Yaman Koçak, Ali Ekşi, "Katılımcılık ve Demokrasi Perspektifinden Türkiye'de Yerel Yönetimler", **SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı.21, (Mayıs 2010), s.299.

⁴² Türkoğlu, a.g.k., s.72-73.

⁴³ Özcan, a.g.t., s. 28.

olarak seçilebilmesidir. Ayrıca bu yasa ile belediye meclisi genel karar organı haline gelmiş ve bazı hizmetleri üstlenmek üzere belediye encümenleri oluşturulmuştur. Belediye yönetimi ve denetimine yöre halkının katılımı teşvik edilerek bunun bir hak olmasının yanında bir sorumluluk olduğu da vurgulanmıştır. Belediye organ, karar ve işlemleri üzerine güçlü bir vesayet denetimi mekanizması kurulmuştur. Bunların yanı sıra kanunun önemli sayılabilecek diğer bir özelliği ise, her yöre halkına belediye meclisi üyeliği seçimlerine katılarak, seçme ve seçilebilme hakkı tanınmasıdır. Ayrıca bu kanun ile belediyelerin görev alanları oldukça genişletilmiş mali açıdan zayıflıklarını giderici düzenlemeler yapılmıştır. Bu uygulamanın yapılışının asıl amacı, devlet kaynaklarının yerel hizmetlerde kullanılması yerine, büyük sanayi atımları için kullanılmak istenmesidir⁴⁴.

1930 yılında yürürlüğe giren belediye kanunu ile hem her türlü yerel hizmetlerin yürütülmesi işi belediyelere bırakılmıştır. Bu kanuna göre belediyelerin görevleri; beldenin düzenine ve halkın huzuru, bayındırlık ve imar, sağlık, ulaşım, eğitim, spor ve bütün ihtiyaçların karşılanmasıdır⁴⁵.

1960'lı yıllar, Türkiye için aynı zamanda "kalkınma planlarına" dayalı bir dönemin ilk yıllarıdır. Kalkınma planı (1963-1967), katılıma dayalı bir kalkınmanın sağlanması amacıyla, özellikle kırsal alanlarda uygulanmak üzere oluşturulan Toplum Kalkınması yöntemine özel bir önem vermiştir. Fakat etkin bir uygulama gerçekleştirilememiştir. Sonraki yıllarda ise katılıma yönelik belediyeçilik planlarda çıkmış, daha farklı konulara yer verilmiştir⁴⁶.

1970'li yıllara kadar geçen süre içinde, Türkiye'de yerel yönetimler önceki dönemlere göre farklı sayılabilecek bir gelişme göstermemiştir. Vesayet denetiminin de merkezi yönetimin istekleri yönünde gerçekleştiği, kimi zaman hiyerarşik demettime dönüştüğü vurgulanmaktadır

⁴⁴ Arif Erençin, **Türk Yerel Sisteminin Kısa Tarihi ve 2004 Yılı Reformu**, Yerel Yönetimler Kongresi, Bildiriler Kitabı, Biga Belediyesi İşbirliğiyle, Çanakkale, 3-4- Aralık 2004, s. 59.

⁴⁵ Özcan, a.g.t., s. 28.

⁴⁶ Akif Çukurçayır, **Siyasal Katılma ve Yerel Demokrasi**, Ankara: Yargı Yayınevi, 2000, s.191.

1980 yılında yapılan en önemli gelişmelerden bir tanesi, başta büyük şehir belediyeleri olmak üzere, belediyeler mali açıdan güçlendirilmiştir. Ancak 1990-2000 döneminde belediyelerin merkezden aktarılan kaynakların atması yerel yönetimleri merkeze bağımlı hale getirmiştir. Bu dönemde devlet gelirlerinden aktarılan paylar belediye gelirlerinin yarısı iken özgelirler %20'lik bir paya sahipti. Yurtiçi borçlanma olanaklarının çok az olması ve alınacak olan kredilerin proje ile bağılı hale getirilmesi belediyeleri dış kredilere yönelmesine neden olmuştur. Yerel yönetimde yer alan bazı kurumların özelleştirilmesi ile ilgili araştırmaların yetersizliği ve özelleştirilen hizmetlerin daha kaliteli ve ucuza sağlandığı yönünde bir görüşe sahip olunmaması konunun dikkate değer bulunmasını güçleştirmektedir. Özelleştirme yanında, 1970'lerde yerel hizmetlerin hizmet yoksunluğu yasayan dönük yapıma çabası terk edilerek hizmetlerin maliyetleri karşılığında sunulmaya başlanmıştır⁴⁷

1982 anayasasında yerel yönetimin kuruluş, görev ve yetkileri, yerel yönetim ilkesine uygun olarak düzenlenmiştir⁴⁸.

1.6. TÜRKİYE'DE YEREL YÖNETİM BİRİMLERİ VE BELEDİYELER

Ülkelerin içinde buldukları sosyal, siyasal yapıya bağılı olarak birbirlerinden değişik yerel yönetim türleri bulunmaktadır. Ülkemizde 1982 Anayasasının 127. maddesinde yerel yönetimlere yer verilmiş olup; bu kuruluşlar Anayasanın 127. maddesinde “Mahalli idareler, il belediye ve köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları genel kanunda gösterilen seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişileridir⁴⁹” şeklinde tanımlanmıştır.

Anayasanın 127. maddesinden de anlaşılacağı üzere ülkemizde yerel yönetimler İl Özel İdareleri, Belediyeler ve Köylerden oluşmaktadır.

⁴⁷ Erençin, a.g.k., s.60-61.

⁴⁸ Özcan, a.g.t., s. 28.

⁴⁹ 1982 Anayasası, **Resmi Gazete**, 09/11/1982, Kanun Numarası: 2709, md.127.

1.6.1. İl Özel İdareleri

İl Özel İdaresi; “İl sınırları içinde yaşayanların orada yaşamalarından kaynaklanan mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idari ve mali özerkliğe ve kamu tüzel kişiliğine sahip yer yönünden yerel yönetim kuruluşudur”⁵⁰

İl Özel İdareleri, kaynakları ve yönetim biçimiyle bir yerel yönetim birimi olmaktan öte merkezi yönetimin bir uzantısı olarak oluşturulmuştur⁵¹.

İl özel İdarelerinin organları, il genel meclisi, il daimi encümeni ve vali olmak üzere üç tanedir. İl özel İdaresi Kanununda, 1987 yılında yapılan değişikliklerle il özel idarelerinin daha aktif bir konuma gelmeleri sağlanmak istenmiştir. Yeni düzenleme il özel idarelerine pek çok alanda bakanlıkların il düzeyinde yapacakları yatırımlarda uygulayıcı olabilme imkanı vermiştir. Ancak hemen belirtmek gerekir ki bu düzenlemeler de il özel idarelerinin işlevini yitirmelerinin önüne geçememiştir.

İl özel İdarelerinin başında bulunan kişi merkezi idarenin de temsilcisi olan validir. İl genel meclisinin aldığı bütün kararlar valinin onayına tabidir. Vali onaylamak istemediği kararlara karşı Danıştay’a itiraz etme yetkisine sahiptir⁵².

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ve adaylık süreci içinde bulunan Avrupa Birliğinin yerel yönetimlere ilişkin genel yaklaşımı da göz önüne alınarak 24.06.2004 tarihli 5197 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu yürürlüğe konmuş, bu kanun Anayasanın 89. ve 104. maddeleri gereğince Cumhurbaşkanlığınca bir kez daha görüşülmek üzere TBMM’ne gönderilmiştir. Cumhurbaşkanlığının geri gönderi gerekçesi de göz önüne alınarak 22.02.2005

⁵⁰ Zehra Odyakmaz, Ümit Kaymak, İsmail Ercan, **Anayasa Hukuku-İdare Hukuku**, İstanbul: Pegem Yayınevi, 2008, s. 525.

⁵¹ Fikret Toksöz, “Yerel Yönetim Sistemine Eleştirel Bakış, Yeni Bir Model Arayışı” **Yeni Türkiye Yönetimde Yeniden Yapılanma Özel Sayısı**, No:4, (1995), s.353.

⁵² Şeref Gözübüyük, **Yönetim Hukuku**, Güncelleştirilmiş 14. Basım, Ankara: Turhan Kitabevi, , 2000, s.103.

tarihinde 5032 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu kabul edilmiş ve 04.03.2005 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir⁵³.

İl Özel İdarelerinin görev ve sorumlulukları yasanın 6. maddesinde belirtilmiştir. Maddede; “İl Özel İdareleri, mahalli müşterek nitelikte olmak şartıyla a) Sağlık, tarım, sanayi ve ticaret, ilin çevre düzen planı, bayındırlık ve iskan, toprağın korunması, erozyonun önlenmesi, sosyal hizmet ve yardımlar, yoksullara kredi verilmesi, çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtlarına ilişkin hizmetleri il sınırları içinde, b) İmar, yol, su, kanalizasyon, katı atık, çevre, acil yardım ve kurtarma, kültür, turizm, gençlik ve spor, orman köylerinin desteklenmesi, ağaçlandırma, park ve bahçe tesisine ilişkin hizmetleri belediye sınırları dışında yapmakla görevli ve yetkilidirler, il çevre düzeni planı, valinin koordinasyonunda büyükşehirlerde Büyükşehir belediyesi, diğer illerde il belediyesi ve il özel idaresi ile birlikte yapılır. İl çevre düzeni planı belediye meclisi ile il genel meclisi tarafından⁵⁴” hükmünü içermektedir.

1.6.2. Köyler

Bir yerleşim birimi, insanların bir araya gelerek meydana getirdikleri topluluk anlamında köy, eski zamanlardan beri varolan bir kuruluştur. Ancak devletin içinde ayrı bir tüzel kişilik olarak yer alması yakın zamana dayanmaktadır.

Cumhuriyetin ilanından sonra halkın % 84’ünün yaşadığı köyleri kalkındırma ve imar çalışmalarına da yer verilmiş, bu doğrultuda olmak üzere 1924 yılında 442 sayılı Köy Kanunu yürürlüğe konmuştur⁵⁵. Köy Yasasının 10. maddesinde köyün organlarının köy derneği, köy muhtarı ve ihtiyar meclisi olduğu belirtilmiştir. Köy yönetiminin görevlerine Yasanın 12-24. Maddelerinde yer verilmiş olup, köy yönetimlerinin görevleri iki kümede toplanmıştır. Bunlar, zorunlu işler ve köylünün isteğine ilişkin işlerdir. Zorunlu işler, yasanın 13.

⁵³ 5032 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, **Resmi Gazete**, 04.03.2005.

⁵⁴ 5032 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, md. 6.

⁵⁵ Toksöz, a.g.m., s.254.

maddesinde 37 madde halinde belirtilmiş, yapılması köylünün isteğine bağlı olan 31 iş türü ise yasanın 14. maddesinde açıklanmıştır⁵⁶.

1.6.3. Belediyeler

1.6.3.1. Belediyelerin Genel Özellikleri

Belediye; kent niteliği taşıyan bir yerleşim yerinde yaşayanların ortak yerel gereksinmelerini karşılamakla görevli, kamu tüzel kişiliğine sahip ve karar organları halk tarafından seçimle oluşturulmuş yerel yönetim birimidir⁵⁷.

Daha geniş bir tanımla belediye, belde adı verilen ve köylük yerleşim birimlerinden sosyal ve ekonomik açıdan büyük olan yerleşim birimlerindeki ortak nitelikli yerel gereksinimleri karşılamak üzere kurulan, karar organları seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan tüzel kişiliğe, idari ve mali özerkliğe sahip merkezi yönetimin denetim ve gözetimi altında bulunan kamu yönetim birimidir⁵⁸.

Bir yerel yönetim birimi olan belediyeler sahip olduğu özellikler bakımında diğer yerel yönetim birimlerde farklıdır. Türkiye’de yerel yönetim türleri belediyeler, köyler ve il özel idareler diye üçe ayrılmaktadır. Belediyeler, bir alan yönetimi olmamaları dolayısıyla il özel yönetimlerinde, sosyal ve ekonomik açıdan daha gelişmiş yerleşim birimlerinde kurulmaları nedeniyle de köylerden farklıdırlar. Bu iki farklılık, belediyelerin görev ve yetkilerine de yansımıştır. Sözelimi, il özel idareler, belediyelerden farklı olarak tarım, hayvancılık ve ormancılık gibi alanlarda da faaliyet göstermektedir. Belediyeler, sahip olduğu bazı özellikler dolayısıyla, yalnızca diğer yerel yönetim birimlerinden değil, aynı zamanda diğer kamu yönetimlerinde ayrılmaktadır. Belediyelerin birkaç özellikleri şöyle sıralanabilir⁵⁹;

⁵⁶ Keleş, a.g.k., s.140.

⁵⁷ Ömer Bozkurt, Turgay Ergun ve Serije Sezen, **Kamu Yönetimi Sözlüğü**, Ankara: TODAİE Yayını, 1998, s.31.

⁵⁸ Recep Bozlağan, **Liderlik Yaklaşımları ve Belediyeler**, İstanbul: Hayat Yayınları, 2005, s. 53.

⁵⁹ Recep Bozlağan, “Örgütsel Yurttaşlık Davranışı ve Belediyelerde Yönetim Sorunu”, **Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi**, Sayı. 56, (2009), s. 275.

- Belediyeler, siyasal nitelikli yönetim birimleridir. Belediyeyi oluşturan organlardan “meclis” ve “başkan” seçmenler tarafından seçilmektedir. Encümen üyelerinin ise yarısı seçilmişlerden (meclis üyelerinden) oluşmaktadır. Bu özellik, belediyeyi siyasal nitelikli kişiler tarafından yönetilen bir kurum konumuna sokmaktadır. Bu durum, belediyenin politika, strateji, amaç ve hedeflerinin belirlenmesi ve uygulamaya konulması sürecinde kendini hissettirmektedir.
- Belediyeler, kendilerine özgü gelir kaynaklarına, bütçeye ve mali özerkliğe sahiptir. Başka bir ifade ile gelir kaynaklarını büyük ölçüde serbest bir biçimde harcamaktadırlar. Bu açıdan, bazı belediyeler birçok kamu yönetim birimine göre mali açıdan daha rahat hareket edebilmektedir.
- Belediyeler, tüzel kişiliğe ve yönetsel özerkliğe sahip kamu yönetim birimleridir. Bu özellik dolayısıyla, karar alma ve uygulama açısından, birçok kamu yönetim birimine göre daha serbest bir konumdadırlar. Belediye, kendi adına etkinlikler gerçekleştirebilmekte, yükümlülükler altına girmekte ve hukuksal ilişkiler geliştirebilmektedir. Belediyeler, sahip oldukları bazı özellikler dolayısıyla, kurumsal ve yönetsel açıdan özgün yapıda olan yönetim birimleridir.

Belediyeler, sahip oldukları bazı özellikler dolayısıyla, kurumsal ve yönetsel açıdan özgün yapıda olan yönetim birimleridir. Belediyenin kurumsal-yönetsel özellikleri şöyle sıralanabilir⁶⁰;

- a) **Belediye bir kamu kurumudur:** Belediye, kamu hukukuna bağlı olup, faaliyetlerini ilgili mevzuat çerçevesinde yürütür. Bu nedenle, Türk Kamu Yönetim Sistemi'nin bir parçasını oluşturmaktadır. Sistemin bütününde görülen özellikleri genel olarak taşımaktadır. Bu durum, belediye çalışanlarının tutum ve davranışlarında, hizmetlerin yürütülüş

⁶⁰ Recep Bozlağan, **Liderlik Yaklaşımları ve Belediyeler**, İstanbul: Hayat Yayınları, 2005, s.67-68.

biçiminde, belediye politika ve stratejilerinin geliştirilmesinde gözlemlenebilmektedir.

- b) Belediye kâr amacı gütmeyen bir hizmet kurumudur:** Belediye, yerel nitelikli ortak hizmetleri üreten bir kamu kurumudur. Belediyenin yürüttüğü hizmetin kamu hizmeti niteliğinde olması, kamu yararı ilkesinin ön planda tutulmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla, belediye faaliyetlerinde temel amaç kamu yararının korunmasıdır. Başka bir deyişle, kâr elde etme düşüncesi temel amaç değildir. Bu nedenle, belde sınırları içinde yaşayan herkese eşit-adil düzeyde hizmet sunma yükümlülüğü vardır. Yürütülen hizmetin kârlılığına, kural olarak bakılmaz. Hizmetlerin finansmanı vergi, resim, harç ve diğer gelir kaynakları ile sağlanır.
- c) Belediye siyasal nitelikli bir kurumdur:** Belediyelerin varlık nedeni yerel tercihtir. Bunun doğal sonucu olarak, evrensel anlamda karar organları, Türkiye örneğinde ise başkan ve meclis üyeleri yerel düzeyde yapılan seçimler sonucunda göreve gelmektedir. Oluşturulan seçim mekanizması, belediyelere siyasal bir kimlik kazandırmaktadır. Belediyelerin asıl görevi, yerel nitelikli ortak gereksinimlerin karşılanmasıdır. Bu bağlamda belediyeler, yerel gereksinimlerin saptanması, amaç ve hedeflerin belirlenmesi, hizmetlerin hangi yol ve yöntemlerle karşılanacağına tespit edilmesi gibi yükümlülüklerle sahiptir. Bu tür yükümlülükler ise, doğası gereği siyasal niteliklidir.
- d) Belediye çok katmanlı bir hiyerarşik kurumdur:** Geleneksel belediyelerde (belediyenin büyüklüğüne göre değişmekle birlikte), başkan, başkan yardımcısı, müdür, şef ve memur olmak üzere, genel olarak beş (5) kademeli bir hiyerarşik yapı vardır. Büyükşehir belediyelerinde ise, hiyerarşik kademelerin sayısı sekize (8) kadar çıkmaktadır. Bu belediyelerde başkanın altında sırasıyla genel sekreter, genel sekreter yardımcısı, daire başkanları, müdürler, müdür yardımcısı (bazı belediyelerde müdür yardımcısı bulunmamaktadır), şefler ve memurlar vardır.

1.6.3.2. Belediyelerin Organları

5393 sayılı Belediye Kanununa göre, belediye yönetiminin, Belediye Meclisi, Belediye Encümeni ve Belediye Başkanı olmak üzere üç temel bulunmaktadır⁶¹. Bunlardan belediye meclisi ve belediye encümeni karar ve müzakere organı, belediye başkanı ise, yürütme organıdır. 1982 Anayasası 1961 Anayasası'ndan farklı olarak belediyelerin organlarının seçimle işbaşına gelmesi hususunu anayasal güvence altına almıştır⁶².

1.6.3.3. Belediye Meclisi

Belediye meclisi, belediyenin karar organıdır ve ilgili kanunda gösterilen esas ve usullere göre seçilmiş üyelere oluşmaktadır⁶³. Siyasi partiler aldıkları oy ile orantılı olarak belediye meclislerinde üye bulundurmaktadırlar. Meclis, her ayın ilk haftasında toplanmakta ve belediyenin çalışma programı, bütçesi, imar ve diğer hizmetler konusunda kararlar almaktadır⁶⁴.

Belediye meclisleri, seçim dönemleri beş yıl olmak üzere seçme yeterliliğine sahip vatandaşlar tarafından seçilir. Belediye meclisi üye sayısı beldenin nüfus sayısına göre değişmektedir⁶⁵.

⁶¹ Uğur Yıldırım, Şerif Öner, Hüseyin Aksu, Sabire Melike Tatlı, “Yerel Temsil Ve Katılım Bağlamında Belediye Meclisleri: Kahramanmaraş ve Sivas Örnekleri”, **Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt. 8, Sayı. 15, (2011), s.511.

⁶² Türkoğlu, a.g.k., s.85.

⁶³ 5393 Sayılı Belediye Kanunu, (13/07/2005 Tarih, 25874 Sayılı Resmi Gazete), md.17.

⁶⁴ Yakup Bulut, Şaban Tanyıcı, “Türkiye'de Belediye Meclis Üyelerinin Temsil Ediciliği: Erzincan Örneği”, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı. 21, (2008), s. 174.

⁶⁵ Orhan Pirlor, “Belediye Meclislerinin Kuruluşu, Göreve ve Yetkileri”, **Çağdaş Yerel Yönetimler**, Cilt. 2, Sayı. 5, (1993), s. 51.

Tablo 1
Belediye Meclis Üye Sayısı

Belediye Nüfusu	Meclis Üye Sayısı
10 000'e kadar	9
10 001'den 20 000'e kadar	11
20 001'den 50 000'e kadar	15
50 001'den 100 000'e kadar	25
100 001'den 250 000'e kadar	31
250 001'den 500 000'e kadar	37
500 001'den 1 000 000'e kadar	45
1 000 000'den fazla olan beldelerde	55

Kaynak: 5393 Sayılı Belediye Kanunu, (13/07/2005 Tarih, 25874 Sayılı Resmi Gazete), md.12.

Belediye meclisi, üyeleri beş yılda bir nisbi temsil sistemiyle doğrudan halk tarafından seçilir. Üyelik için milletvekili olma koşullarıyla beraber 25 yaşını doldurmak ve seçimden önce en az altı ay o beldede oturuyor olmak gerekmektedir. Seçime giren siyasi partiler aldıkları oy oranı ile orantılı sayıda üyelik kazanırlar. Belediye meclisinin görev süresi beş yıldır. Belediye meclisine, belediye başkanı başkanlık eder⁶⁶.

5393 sayılı yasada, belediye meclisinin görev ve yetkileri şu şekilde sıralanmıştır⁶⁷;

- a) Stratejik plân ile yatırım ve çalışma programlarını, belediye faaliyetlerinin ve personelinin performans ölçütlerini görüşmek ve kabul etmek.
- b) Bütçe ve kesin hesabı kabul etmek, bütçede kurumsal kodlama yapılan birimler ile fonksiyonel sınıflandırmanın birinci düzeyleri arasında aktarma yapmak.
- c) Belediyenin imar plânlarını görüşmek ve onaylamak, büyükşehir ve il belediyelerinde il çevre düzeni plânını kabul etmek (Ek cümle: 1/7/2006-5538/29 md.). Belediye sınırları il sınırı olan Büyükşehir Belediyelerinde

⁶⁶ Nuri Tortop, Burhan Aykaç, Hüseyin Yaman, M. Akif Özer, **Mahalli İdareler**, Ankara: Nobel Yayın Evi, 2006, s. 164-165.

⁶⁷ 5393 Sayılı Belediye Kanunu, md.18.

il çevre düzeni planı ilgili Büyükşehir Belediyeleri tarafından yapılır veya yaptırılır ve doğrudan Belediye Meclisi tarafından onaylanır.

- d)** Borçlanmaya karar vermek.
- e)** Taşınmaz mal alımına, satımına, takasına, tahsisine, tahsis şeklinin değiştirilmesine veya tahsisli bir taşınmazın kamu hizmetinde ihtiyaç duyulmaması hâlinde tahsisin kaldırılmasına; üç yıldan fazla kiralanmasına ve süresi otuz yılı geçmemek kaydıyla bunlar üzerinde sınırlı aynî hak tesisine karar vermek.
- f)** Kanunlarda vergi, resim, harç ve katılma payı konusu yapılmayan ve ilgililerin isteğine bağlı hizmetler için uygulanacak ücret tarifesini belirlemek.
- g)** Şartlı bağışları kabul etmek.
- h)** Vergi, resim ve harçlar dışında kalan ve miktarı beşbin YTL'den fazla dava konusu olan belediye uyuşmazlıklarını sulh ile tasfiyeye, kabul ve feragate karar vermek.
- i)** Bütçe içi işletme ile 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununa tâbi ortaklıklar kurulmasına veya bu ortaklıklardan ayrılmaya, sermaye artışına ve gayrimenkul yatırım ortaklığı kurulmasına karar vermek.
- j)** Belediye adına imtiyaz verilmesine ve belediye yatırımlarının yap-işlet veya yap-işlet-devret modeli ile yapılmasına; belediyeye ait şirket, işletme ve iştiraklerin özelleştirilmesine karar vermek.
- k)** Meclis başkanlık divanını ve encümen üyeleri ile ihtisas komisyonları üyelerini seçmek.
- l)** Norm kadro çerçevesinde belediyenin ve bağlı kuruluşlarının kadrolarının ihdas, iptal ve değiştirilmesine karar vermek.
- m)** Belediye tarafından çıkarılacak yönetmelikleri kabul etmek.
- n)** Meydan, cadde, sokak, park, tesis ve benzerlerine ad vermek; mahalle kurulması, kaldırılması, birleştirilmesi, adlarıyla sınırlarının tespiti ve değiştirilmesine karar vermek; beldeyi tanıtıcı amblem, flama ve benzerlerini kabul etmek.
- o)** Diğer mahallî idarelerle birlik kurulmasına, kurulmuş birliklere katılmaya veya ayrılmaya karar vermek.

- p) Yurt içindeki ve İçişleri Bakanlığının izniyle yurt dışındaki belediyeler ve mahallî idare birlikleriyle karşılıklı iş birliği yapılmasına; kardeş kent ilişkileri kurulmasına; ekonomik ve sosyal ilişkileri geliştirmek amacıyla kültür, sanat ve spor gibi alanlarda faaliyet ve projeler gerçekleştirilmesine; bu çerçevede arsa, bina ve benzeri tesisleri yapma, yaptırma, kiralama veya tahsis etmeye karar vermek.
- q) Fahrî hemşehrilik payesi ve beratı vermek.
- r) Belediye başkanıyla encümen arasındaki anlaşmazlıkları karara bağlamak.
- s) Mücavir alanlara belediye hizmetlerinin götürülmesine karar vermek.
- t) İmar plânlarına uygun şekilde hazırlanmış belediye imar programlarını görüşerek kabul etmek.

1.6.3.4. Belediye Encümeni

Belediye yasası madde 33'e göre: "Belediye encümeni, belediye başkanının başkanlığında⁶⁸;

- a) "İl belediyelerinde ve nüfusu 100.000'in üzerindeki belediyelerde, belediye meclisinin her yıl kendi üyeleri arasından bir yıl için gizli oyla seçeceği üç üye, malî hizmetler birim amiri ve belediye başkanının birim amirleri arasından bir yıl için seçeceği iki üye olmak üzere yedi kişiden,
- b) Diğer belediyelerde, belediye meclisinin her yıl kendi üyeleri arasından bir yıl için gizli oyla seçeceği iki üye, malî hizmetler birim amiri ve belediye başkanının birim amirleri arasından bir yıl için seçeceği bir üye olmak üzere beş kişiden oluşur."

Belediye encümeni yasaya göre haftada birden az olmamak üzere günü ve yeri önceden belirlenmiş şekilde toplantıya çağırılır. Oy çokluğu ile karar alır. Üyeler çekimser kalamazlar. Eğer oylar eşit çıkarsa başkanın bulunduğu tarafın kararına uyulur.

⁶⁸ 5393 Sayılı Belediye Kanunu, md.33.

Belediye encümeninin görev ve yetkileri şunlardır⁶⁹:

- a) “Stratejik plân ve yıllık çalışma programı ile bütçe ve kesin hesabı inceleyip belediye meclisine görüş bildirmek.
- b) Yıllık çalışma programına alınan işlerle ilgili kamulaştırma kararlarını almak ve uygulamak.
- c) Öngörülmeven giderler ödeneğinin harcama yerlerini belirlemek.
- d) Bütçede fonksiyonel sınıflandırmanın ikinci düzeyleri arasında aktarma yapmak.
- e) Kanunlarda öngörülen cezaları vermek.
- f) Vergi, resim ve harçlar dışında kalan dava konusu olan belediye uyuşmazlıklarının anlaşma ile tasfiyesine karar vermek.
- g) Taşınmaz mal satımına, trampasına ve tahsisine ilişkin meclis kararlarını uygulamak; süresi üç yılı geçmemek üzere kiralanmasına karar vermek.
- h) Umuma açık yerlerin açılış ve kapanış saatlerini belirlemek.
- i) Diğer kanunlarda belediye encümenine verilen görevleri yerine getirmek.”

1.6.3.5. Belediye Başkanı

Belediye başkanı belediye yönetiminin başı ve yürütme organıdır. O belediye örgütün verimli bir biçimde çalıştırmak ve departmanlar arasında eşgüdümü gerçekleştirmekle yükümlüdür. Bununla birlikte belediyeyi de temsil eder⁷⁰. Belediye başkanı, ilgili kanunda gösterilen esas ve usûllere göre seçilir. Belediye başkanı, görevinin devamı süresince siyasî partilerin yönetim ve denetim organlarında görev alamaz; profesyonel spor kulüplerinin başkanlığını yapamaz ve yönetiminde bulunamaz⁷¹.

⁶⁹ 5393 Sayılı Belediye Kanunu, md. 34.

⁷⁰ Abdullah Çelik, “Belediye Başkanı, Belediye Başkanının Göreve Gelmesi ve Görevine Son Verilme Biçimleri”, *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Sayı.29, (2003), s. 102.

⁷¹ 5393 Sayılı Belediye Kanunu, md.37.

Kanununun 38. maddesinde belediye başkanının görevleri şu şekilde sıralanmıştır⁷²:

- a) “Belediye teşkilâtının en üst amiri olarak belediye teşkilâtını sevk ve idare etmek, belediyenin hak ve menfaatlerini korumak.
- b) Belediyeyi stratejik plâna uygun olarak yönetmek, belediye idaresinin kurumsal stratejilerini oluşturmak, bu stratejilere uygun olarak bütçeyi, belediye faaliyetlerinin ve personelinin performans ölçütlerini hazırlamak ve uygulamak, izlemek ve değerlendirmek, bunlarla ilgili raporları meclise sunmak.
- c) Belediyeyi Devlet dairelerinde ve törenlerde, davacı veya davalı olarak da yargı yerlerinde temsil etmek veya vekil tayin etmek.
- d) Meclise ve encümene başkanlık etmek.
- e) Belediyenin taşınır ve taşınmaz mallarını idare etmek.
- f) Belediyenin gelir ve alacaklarını takip ve tahsil etmek.
- g) Yetkili organların kararını almak şartıyla sözleşme yapmak.
- h) Meclis ve encümen kararlarını uygulamak.
- i) Bütçeyi uygulamak, bütçede meclis ve encümenin yetkisi dışındaki aktarmalara onay vermek.
- j) Belediye personelini atamak.
- k) Belediye ve bağlı kuruluşları ile işletmelerini denetlemek.
- l) Şartsız bağışları kabul etmek.
- m) Belde halkının huzur, esenlik, sağlık ve mutluluğu için gereken önlemleri almak.
- n) Bütçede yoksul ve muhtaçlar için ayrılan ödeneği kullanmak, özürülere yönelik hizmetleri yürütmek ve özürülüler merkezini oluşturmak.
- o) Temsil ve ağırlama giderleri için ayrılan ödeneği kullanmak.
- p) Kanunlarla belediyeye verilen ve belediye meclisi veya belediye encümeni kararını gerektirmeyen görevleri yapmak ve yetkileri kullanmak.”

⁷² 5393 Sayılı Belediye Kanunu, md. 34.

Belediye başkanı izin, hastalık veya başka sebeple görev başında bulunmadığı zamanlarda, mazeret sürecinde belediye, başkan vekili tarafından yönetilir. Belediye başkanının sona ermesi şu hallerde mümkündür⁷³:

- a) Mazeretsiz ve kesintisiz olarak 20 günden fazla görevine gelmemesi,
- b) Seçilme yeterliliği kaybetmesi,
- c) Meclis feshine neden olacak eylem ve işlemlere katılması,
- d) Görevini sürdürmesine engel bir hastalık veya sakatlık durumunun yetkili sağlık kuruluşu raporuyla belgelenmesi.

1.6.3.6. Belediyelerin Görev ve Yetkileri

Yerel yönetim birimlerine göre belediyeler daha geniş kapsamlı görevlere sahip kılınmıştır. Ancak kent içinde belediyelerin sorumluluğunda olması gereken birçok hizmet, merkezî yönetim tarafından yürütülmektedir. Belediye Kanunu'nda belediyenin görevleri belirlenmiştir. Belediyeler, kanunlara uygun olarak belde halkının sağlık, huzur ve refahını sağlamak ve yükseltmek için yapılacak tüm çalışmalar için görevlidir⁷⁴.

5393 sayılı Kanun, belediyelerin yetki, görev ve sorumlulukları ile belediye idarelerine tanınan imtiyazlar konusunda kapsamlı bir düzenleme getirmiştir. Kanununun 14 üncü maddesinde “Belediyenin görev” başlığı altında şu hüküm yer almaktadır⁷⁵;

“Belediye, mahallî müşterek nitelikte olmak şartıyla;

- a) İmar, su ve kanalizasyon, ulaşım gibi kentsel alt yapı; coğrafi ve kent bilgi sistemleri; çevre ve çevre sağlığı, temizlik ve katı atık; zabıta, itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans; şehir içi trafik; defin ve mezarlıklar; ağaçlandırma, park ve yeşil alanlar; konut; kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor; sosyal hizmet ve yardım, nikâh,

⁷³ 5393 Sayılı Belediye Kanunu, m. 44.

⁷⁴ MEGEP, **Harita-Tapu-Kadastro İmar Planı Uygulamaları**, Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı, 2011, s.7.

⁷⁵ 5393 Sayılı Belediye Kanunu, md.14.

meslek ve beceri kazandırma; ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi hizmetlerini yapar veya yaptırır. Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 50.000'i geçen belediyeler, kadınlar ve çocuklar için koruma evleri açar.

- b)** Devlete ait her derecedeki okul binalarının inşaatı ile bakım ve onarımını yapabilir veya yaptırabilir, her türlü araç, gereç ve malzeme ihtiyaçlarını karşılayabilir; sağlıkla ilgili her türlü tesisi açabilir ve işletebilir; kültür ve tabiat varlıkları ile tarihî dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin korunmasını sağlayabilir; bu amaçla bakım ve onarımını yapabilir, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa edebilir. Gerektiğinde, öğrencilere, amatör spor kulüplerine malzeme verir ve gerekli desteği sağlar, her türlü amatör spor karşılaşmaları düzenler, yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan sporculara belediye meclisi kararıyla ödül verebilir. Gıda bankacılığı yapabilir.”

Belediyelere gerek Belediye Kanunundan gerekse diğer kanunlardan doğan bayındırlık, sağlık, sosyal, eğitim ve kültürel alanlarla ilgili çeşitli görevler verilmiştir. Belediyeler bu görev ve sorumluluklarını yerine getirirken önemli bir takım yetki ve imtiyazlardan yararlanırlar. Belediye Kanunu'nun 15. maddesinde bu yetki ve imtiyazlar düzenlenmiştir. Buna göre belediyeler yerel düzeyde müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla her türlü faaliyet ve girişimde belediyeler bulunabilir, belediyeye ait vergi, resim, harç, katkı ve katılma paylarının tarh, tahakkuk ve tahsilini yapabilir, vergi, resim ve harç dışındaki özel hukuk hükümlerine göre tahsili gereken doğal gaz, su, atık su ve hizmet karşılığı alacakların tahsilini gerçekleştirebilirler. Belediyeler mahalli müşterek ihtiyaçlar için taşınmaz alabilir, satabilir ve kiralayabilir, yine aynı amaç istikametinde suların kullanımı için tesis kurabilirler. Toptancı ve perakendeci halleri, otobüs terminali, fuar alanı, mezbaha, ilgili mevzuata göre yat limanı ve

iskele kurmak, kurdurmak, işletmek, işlettirmek veya bu yerlerin gerçek ve tüzel kişilerce açılmasına izin vermek yetkilerine sahiptir⁷⁶.

Belediyelerin vergi, resim ve harçlar dışında kalan dava konusu uyuşmazlıkların anlaşmayla tasfiyesine karar verme yetkisi de bulunmaktadır. Belediyeler belirtilen hizmetlerin bir kısmını imtiyaz tanıma, kiralama, ruhsat verme, ortak olma veya hizmet satın alma yoluyla yerine getirebilirler. Belediyelerin beldeye sunacakları kamu hizmetlerini etkin ve verimli bir şekilde yerine getirebilmesi için kamu yararına açık, gelir getirmeyen taşınmazlarla, bunların inşa ve kullanımlarıyla ilgili her türlü vergi, resim, harç, katılma ve katkı paylarından muaf tutulmuşlardır⁷⁷.

⁷⁶ 5393 Sayılı Belediye Kanunu, md.15.

⁷⁷ Türkoğlu, a.g.k., s. 82.

2. SOSYAL BELEDİYECİLİK

2.1. SOSYAL DEVLET KAVRAMI

Devlet, toplumsal düzenin, adaletin ve toplumun iyiliğinin sağlanması olan; belli bir toprak parçası (ülke) üzerinde yerleşmiş bir insan topluluğuna (halka) dayanan ve bu topraklar üzerinde bulunan her şey üzerinde nihai meşru kontrole (otorite) sahip, siyasal bir örgütle (hükümet) donanmış sosyal bir organizasyondur⁷⁸.

Sosyal Devlet, devletin sosyal barışı ve sosyal adaleti sağlamak amacıyla sosyal ve ekonomik hayata aktif müdahalesini gerekli ve meşru gören bir anlayıştır. Diğer bir deyişle, sosyal devlet, sosyal refahı maksimize etmek amacıyla devletin ekonomiye aktif ve kapsamlı müdahalelerde bulunmasını öngören bir devlet anlayışıdır. Bu bağlamda sosyal devlet, sosyal görev ve sorumluluklar üstlenmiş, halkına insan şeref ve haysiyetine yaraşır maddi, medeni ve kültürel ihtiyaçları içeren, asgari refah şartlarını sağlamayı hedef almış, sosyal güvenlik müesseselerini kurmuş çağdaş bir devlet olarak tanımlanabilir. Sosyal devlet sistemi bireyi siyasal toplumun amacı olarak kabul etmekte, kişiyi toplumun ve devletin emrinde bir araç olarak gören tüm totaliter ve otoriter görüş ve uygulamaları reddetmektedir⁷⁹.

Sosyal Devlet” esas itibariyle Almanya kökenli bir Avrupa terimidir. Anglo-Amerikan dünyasında ise, daha ziyade devletin bir amacı olarak “sosyal adalet”ten söz edilmekte ve devletle ilgili olarak “refah devleti” (welfare state) terimi tercih edilmektedir⁸⁰.

Refah devleti ya da sosyal devlet, sosyal refahın en elverişli biçimde vatandaşlara sunulması amacıyla devletin ekonomiye aktif ve kapsamlı müdahalelerde bulunmasını öngören bir devlet anlayışıdır. Bu anlayış içinde olan

⁷⁸ Cengiz Çuhadar, “Bazı Filozofların Düşüncesinde Devlet Kavramı”, **İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Cilt.12, Sayı.2, (2007), s. 114.

⁷⁹ Mehmet Yüce, “Sosyal Devlet Anlayışı Çerçevesinde Türkiye’de Uygulanan Vergi Politikalarına Bakış”, **Akademik Araştırmalar Dergisi**, Sayı. 45, (2010), s. 69-70.

⁸⁰ Düriye Toprak, Ceyda Şata, “Türkiye’de Yerel Yönetimler Reformu Çerçevesinde Sosyal Belediyecilik Yaklaşımı”, **Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi**, Cilt. 1, Sayı.1, (2009), s. 15.

devletler sağlık, eğitim ve gelirin yeniden dağılımı konularında politikalarını vatandaşlarının sosyal refah içinde yaşayabilmeleri için oluşturmalarıdır⁸¹.

Sosyal devlet; bireylere, insan onuruna yaraşır asgari yaşam standartlarını sunmaya yönelmiş⁸², sağlık ve refah hizmetlerinden serbestçe yararlanma ve belirli bir yaşa kadar eğitim olanağı sunan, bir takım sosyal riskleri önleyici tedbirler alan devlet anlayışıdır. Anayasal bir ilke olan sosyal devlet, toplum refahını üst düzeye çıkarmak amacıyla devletin, ekonomik ve toplumsal hayata aktif ve planlı müdahalesini öngören, vatandaşların piyasa ekonomisi şartlarında karşılayamadığı zorunlu ihtiyaçlarını karşılamayı ve meydana gelen ekonomik ve toplumsal adaletsizliği asgari seviyeye indirmeyi amaçlayan devlet modeli olarak tanımlanmaktadır⁸³.

Helmut Ridder'e göre ise, sosyal devletin üç boyutu vardır. Birinci boyut, devletin sosyal yükümlülüğü gereği; yasama, yürütme ve yargı organları aracılığıyla sosyal ve hukuksal kurumların uyumunu sağlama yükümlülüğüdür. İkinci boyutu, “temel hakların sosyal yükümlülüğü” olarak adlandırılan ve bu hakların herkese eşit oranda sunulması gerçeği gerçek özgürlüğü sağlama yükümlülüğüdür. Üçüncü boyut ise, sosyal devlet ve demokrasiyi bağlantılı ele alarak, toplumu demokratik bir organizasyona bağlama, bu çerçevede “devletin ve toplumun homojenleştirilmesi”dir⁸⁴.

⁸¹ Orhan Koçak, Davut Tiryaki, “Sosyal Devlet Anlayışında Sağlık Politikalarının Önemi ve Sağlıkta Dönüşüm Programının Değerlendirilmesi: Yalova Örneği”, **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı. 19, (2011), s.56.

⁸² Ali Tarık Gümüş, “Sosyal Devlet Anlayışının Gelişimi ve Dönüşümü”, **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt.18, Sayı. 2, (2010), s. 122.

⁸³ Yafes Çakır, “Sağlık Hizmetlerinde Katılım Payı Uygulaması ve Bu Uygulamanın Sosyal Devlet İlkesi ve Sosyal Güvenlik Hakkı Bakımından İncelenmesi”, **Sayıştay Dergisi**, Sayı. 80, (2010), s.87.

⁸⁴ Ali Tarık Gümüş, “Küreselleşme ve Sosyal Devlet”, **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt.18, Sayı. 1, (2010), s. 91.

2.2. SOSYAL DEVLETİN GELİŞİMİ VE YENİ KAMU YÖNETİMİ ANLAYIŞI

18. Yüzyılın ikinci yarısında gelişimi ve güvenliği için ulus-devlet modelini öne çıkaran kapitalizm, 1929'daki dünya ölçekli ekonomik buhranın tetiklediği, burjuva ve işçi sınıfının sermaye ve emek arasındaki ilişkiyi kendine özgü yöntemle düzenleyen “sosyal devlet” ideolojisini 1950’lerin başlarında kabul etti. Sosyal devlet anlayışı devleti sosyal konulara duyarlı kıldığı gibi belli oranlarda ekonomiye müdahalesini öngörüyordu. Ulus-devlet temeli üzerine kurulan sosyal devlet, 1970’li yılların başına kadar popüleritesini korudu. Bu dönemde ortaya çıkan gelişmeler (yeni bir dünya ölçekli ekonomik buhran, dünya ekonomi pazarında söz sahibi olmak isteyen yeni aktörler ve sosyalist düşüncenin zayıflaması gibi) kapitalizmi yeni “meşruiyet” alanları bulmaya yöneltti. Bu doğrultuda kapitalizmin sözcülüğünü yapanlar; hararetli bir şekilde gereğinden fazla büyüdüğünü iddia ettiği sosyal devletin sınırlandırılmasını savunarak, sosyal devlet modelini ağır bir dille eleştirmeye başlamışlardır⁸⁵.

1929 krizi sonrası dönemin hakim yaklaşımı olan Keynesyen politikaları eleştiren Friedman ve Hayek’in görüşleri 1970’li yılların başında yaşanan ekonomik kriz sonrası arayışlar neticesinde ilgi görmeye ve uygulanmaya başlamıştır⁸⁶. Özellikle bu dönemde yaşanan ekonomik bunalım, “refah devleti” anlayışının sorgulanmasına sebebiyet vermiştir⁸⁷.

Toplumsal alanda yaşanan kültürel, siyasal ve ekonomik koşullardaki değişim dönüşüm ve gelişmeler özellikle 20. yüz yılın sonlarına doğru kamu yönetimi alanında da etkisini göstermeye başlamıştır. Ekonomik büyümenin yavaşlaması, Sovyetlerin çöküşü ile birlikte “sosyal refah devleti” anlayışının sarsılması, küreselleşmenin etkisi ile kamu yönetimi alanında yeni talep ve ihtiyaçların ortaya çıkması ve küresel baskıların politik, ekonomik ve sosyal

⁸⁵ Kamil Alptekin, b.t. Küreselleşme Sürecinde Türkiye’de Sosyal Devlet ve Sosyal Hizmetlerin Görünümü, www.sosyalhizmetuzmani.org/kuresellesmesosyaldevlet.doc, s. 2.

⁸⁶ İlhan Dağdelen, “Liberalizasyon”, **Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi**, 2004, s. 9.

⁸⁷ Sertaç Güleç, “1945-1980 Yılları Arasında Türkiye’de Refah Devleti”, **Yerel Siyaset**, (Temmuz 2008), s 50.

sistem üzerindeki etkisi ile bürokrasinin yeniden sorgulanması sonucunda devletin rolü ve büyüklüğü ile ilgili tartışmalar çoğalmıştır. Özellikle yönetim biliminde yaşanan gelişmelerin oluşturduğu bağlam klasik bürokratik örgütlenme modelinden esnek, katılımcı, yetkilendiren, etkinlik ve etkiliğe vurgu yapan, kalite odaklı ve vatanda müşteri olarak gören, yüksek performans hedeflerine sahip yeni bir kamu yönetimi modelini benimsetmeye başlamıştır. Bu gelişme özellikle 1990'lardan sonra kamu yönetimi alanında yeni uygulamaların ve kavramların ortaya çıkmasına öncülük ederek kamu yönetiminde bir paradigma değişiminin yaşanmasını zorunlu kılmıştır⁸⁸.

Bu yeni anlayışta; kamuda kural koyucu örgütlere ihtiyaç azalmakta, kamu yönetimi sadece kurallar yönünden değil, örgütler yönünden de küçülerek ülke içinde ve dışında etkisini yitirmekte, devletin etki alanı bir yandan küresel aktörler diğer yandan egemen bir özne haline gelen bireylerce daraltılmaktadır. Kamu yönetiminin çevresi değişerek kamu denen olgu boşlukta kalmakta, özel sektörle kamu sektörü arasındaki rijit sınırlar ortadan kalkmaktadır. Ayrıca kamu personel yönetimi de şekil değiştirmekte, insan kaynakları yönetiminin esnek çalışma saatleri, tele-çalışma, performans dayalı ücret ve norm kadro uygulamaları yaygın olarak benimsenmektedir⁸⁹.

Refah devleti anlayışı neo-liberal politikaların etkisiyle bir aşınma sürecine girmiştir. Bununla birlikte devletin ekonomiye müdahalesi belirli ölçüde devam etmektedir. Devlet; kamu ve özel kesim arasında kaynakların etkin dağılımını yapmak, gelirin adil şekilde dağılımını sağlamak, ekonomik kalkınma ve büyüme amaçlarını gerçekleştirmek için ekonomiye müdahale edebilmektedir. Kamu hizmetlerine yönelik bakış açısı da bu durumdan etkilenmekte ve kamu hizmetlerinin piyasaya açılması ve özelleştirilmesi, kamu hizmeti sunumunda gönüllü kuruluşların teşvik edilmesi gibi politikalar uygulanmaktadır⁹⁰. Söz

⁸⁸ Mustafa Kurt, Özlem Yaşar Uğurlu, "Yeni Kamu Yönetimi ve Yeni Kamu Yönetimi Yaklaşımının Gelişiminde Avrupa Birliğinin Rolü: İlerleme Raporları İçerik Analizi", **Afyon Kocatepe Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi**, Cilt.9, Sayı 2, (2007), s. 81-82.

⁸⁹ Demokaan Demirel, "Küresel Eksende Devletin Yeni Kimliği: "Etkin Devlet", **Sayıştay Dergisi**, Sayı.60, (2006), s. 112.

⁹⁰ Yıldız Mircan Tokatlıoğlu, **Küreselleşme ve Kamu Hizmetleri**, Bursa: Alfa Aktüel Yayınları, 2005, s 14.

konusu politikalara zemin hazırlayan ise neo-liberal düşüncenin kamu yönetimi alanındaki yansıması olan Yeni Kamu Yönetimi (YKY) anlayışıdır.

II. Dünya Savaşı sonrasında özellikle 1980’li yılların başından itibaren geleneksel devlet anlayışının yerini yeni devlet anlayışına bıraktığı görülmekte olup; söz konusu süreçte geleneksel devlet anlayışına hakim olan değer ve ilkeler de eleştirilmeye ve sorgulanmaya başlamıştır. Geleneksel kamu yönetimi anlayışında yaşanan değişim sonucunda özel sektörde uygulanan yönetim tekniklerinin kamu sektörüne adapte edileceği, katı kurallara bağlı olmayan “esnek yönetim” anlayışının benimseneceği, kamu yönetiminde politizasyonun giderek azalarak rasyonel esaslara göre işleyen bir yapıya ulaşılacağı ve daha katılımcı bir yönetim yaklaşımının yerleştirileceği öngörülmektedir. Bu noktada geleneksel kamu yönetimi anlayışının terk edildiği, yeni KYK anlayışına geçildiği ve yönetim anlayışında bir paradigma değişiminin yaşandığı söylenebilmektedir⁹¹.

Kamu yönetiminde yaşanan bu dönüşümü, KYK anlayışını ortaya çıkaran çeşitli nedenler ve gerekçeler bulunmaktadır. II. Dünya Savaşı sonunda yükselişe geçen sosyal refah devleti uygulamaları, 1970’li yıllarda yaşanan petrol krizleri ve yaşanan ekonomik sorunlar nedeniyle; vatandaşlarına vaat ettikleri hizmetleri yerine getirmede yaşadığı sıkıntılardan dolayı, Keynesyen iktisat ve büyük kamu ekonomilerini sorumlu tutmuşlardır. Aynı zamanda kamu yönetiminden beklenen talepler artmış, kamu bürokrasisi bunları karşılamada yetersiz kalmış ve kamu hizmetinin kalite, hız, etkinlik ve ihtiyacı karşılaması konusunda şikâyetler artmıştır. Başta ABD ve İngiltere olmak üzere yeni sağ anlayışı kabul görmüş ve bu doğrultuda devletlerin küçülerek işletme anlayışıyla yönetilmesi, böylece verimliliğin ve etkinliğin artırılmasına yönelik kamu harcamalarının kısılması, özelleştirmeler vb uygulamaların yaygınlaşmıştır. Devlet ve bürokrasi karşıtı söylem ve uygulamaların yaygınlaştığı gibi OECD, IMF, WB gibi uluslararası örgütler, yeni sağ ideolojinin yaygınlaştırılması konusunda aktif siyaset yapmışlardır. Ayrıca tüm dünyada bilgi iletişim

⁹¹ Asım Balcı ve Harun Kırılmaz, Yeni Yönetimi Anlayışının Türk Sağlık Sektörüne Yansımaları, http://www.performans.saglik.gov.tr/content/files/yayinlar_yeni/performans_ve_kalite_uzerine_yazilar/ykytssy.pdf

teknolojilerinin giderek yaygınlaşması ve 1980 sonrası dönemde yaygınlaşan demokratikleşme söylemi, sivil toplum örgütlerinin, yönetim anlayışının önem kazanmaya başlaması, desantralizasyon eğilimlerinin artması ve genel olarak küreselleşme YKY anlayışını ortaya çıkaran başlıca nedenleri oluşturmuşlardır.

Yönetim-siyaset ayrılığı üzerine kurgulanmış olan yeni kamu yönetimi anlayışında neo-liberal politikalar doğrultusunda küçültülen “katalizör devlet”, “kürek çeken devlet” bu bağlamda merkezden planlama işlevini tamamlamıştır. Devlet küçültülmekle birlikte, devlete olan ihtiyaç devam etmektedir. Yeni kamu yönetimi anlayışı kamu kurumlarının siyasal iktidar değişimlerinden etkilenmesini ortadan kaldırmak, işleyişlerine rasyonellik kazandırmak için planlamayı merkez düzeyinden alarak örgüt düzeyine yani kamu kurumlarına çekmekte ve stratejik planlama adıyla kurgulamaktadır⁹². Yeni kamu yönetimi anlayışı, piyasa tipi mekanizmaların politik ortama alındığı, kamu hizmetlerinin sunumunda etkinliğin, verimliliğin, sosyal adaletin; yönetsel ve politik ilişkilerde ise ekonomik piyasa modellerinin esas alındığı, bununla birlikte rekabetin, performans temelli sözleşmelerin, alternatif hizmet sunum modellerinin, müşteri memnuniyetinin, pazar teşviklerinin ve deregülasyon uygulamalarının temel alındığı bir yönetim hareketi olarak tanımlanabilmektedir. Bu anlayış; hizmetlerde etkinliğe, verimliliğe, piyasa mekanizmasına, müşteri merkezli hizmet anlayışına ve performans hedefleriyle çıktılara vurgu yapmaktadır⁹³.

2.3. TÜRKİYE’DE SOSYAL DEVLET ANLAYIŞINI GELİŞİMİ

Türkiye’de sosyal devlet anlayışının gelişimi Osmanlı İmparatorluğu ve Cumhuriyet sonrası olarak iki ayrı başlık halinde ele alınmıştır.

Tanzimat Dönemi İle Cumhuriyetin Başlangıcı Arasındaki Dönem: Ülkemizde, Osmanlı döneminde kurulan vakıflar ile loncalar esnafının girişimleri ile esnafların sandığa üye olmalarının zorunlu tutulması sosyal güvenliğin ilk

⁹² Emine Özlem Köroğlu, “Kamu İşletmeciliği Anlayışı ve Kamu İstihdamına Etkileri”, (**Doktora Tezi**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2005), s. 46.

⁹³ E.S. Savaş, “Privatization and The New Public Managemen”, **Fordham Urban Law Journal**, Cilt.28, Sayı. 5, (2001), s. 1734.

çekirdeğini ini olu oluşturmakla birlikte, birlikte, bunlar girişimlerimler Dünya daki Dünya'daki sanayileşmeye ayak uyduramayarak işlevlerini yitirmişlerdir.

İlk olarak, Osmanlı ordusunun modernleştirilmesi çalışmaları doğrultusunda, askerlerin emeklilik ve aylık durumlarının düzenlenmesi için 1806 yılında "Askeri Tekaüt Sandığı" kurulmuşsa da 1830'lara kadar başka bir gelişme görülmemiştir⁹⁴.

Osmanlı İmparatorluğunda 1880'li yıllardan itibaren kamu görevlilerinin bir bölümü sosyal güvenlik kapsamına alınarak emeklilik aylığı almaya hak kazanmışlardır. Bu amaçla ilk olarak İstanbul'daki sivil memurlar için 1881 yılında "Sivil Memurlar Tekaüt Sandığı"⁹⁵ kurulmuş, işçi ve diğer memurlar için benzer sandıkların kurulması ise dokuz yıl sonra gerçekleşmiştir.

Böylece; Tanzimat Döneminde çalışanların sosyal güvencelerinin ve yardımların sağlanması çeşitli sandıklar aracılığıyla gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. İşçilerin çalışma koşullarının ve ücretlerinin düzenlenmesine ilişkin olarak, Askeri Fabrikalar Nizamnamesi ve Tersaneyi Amiriyeye Mensup İşçi ve Diğer çalışanların Tekaüdiyesi Hakkında Nizamnameler çıkarılmıştır. Bunu 1910'da Hicaz Demiryolu Memur ve Müstahdemleri Yardım Nizamnamesi izlemiştir. I. Dünya Savaşı döneminde Osmanlı İmparatorluğu Almanya'nın müttefiki olarak savaşa girmiş ve sosyal güvenlik alanında herhangi bir gelişme görülmemiştir. Savaşın sonlarında, II. Meşrutiyet döneminde İttihat ve Terakkinin öncülüğünde kurulan bir dizi şirkette çalışanların sosyal yardımlardan yararlanabilmeleri için 1917'de Şirketi Hayriye Tekaüt Sandıkları kurulmuştur. Ancak, 1806'dan itibaren kurulan emeklilik ve yardımlaşma Sandıkları sadece asker ve sivil memurlarla sınırlı kalmış ve çalışanların bağlılarını kapsamamıştır. Sadece çalışanları belirli risklere karşı koruma amacı taşımıştır.

Tanzimat döneminde sosyal yardımların sandıklar aracılığıyla düzenlenirken, çalışanların risklere karşı güvenceye alınması konusunda da bazı

⁹⁴ Sosyal Devlet ve Nitelikleri, Genel Bakı Bakış, <http://www.pdb.metu.edu.tr/5510/SOSYAL%20DEVLET.pdf>

⁹⁵ Ömer Zühtü Altan, **Sosyal Politika**, Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi Yayını, 2007, s. 69.

adımlar atılmıştır. İşçilerin çalışma koşullarının düzenlenmesi ve iş güvenliklerinin sağlanmasına ilişkin ilk çalışmalar madencilik alanında olmuştur. Çalışma koşulları çok ağır olan madencilerin sıklıkla göçük altında kalmaları, ağır çalışma şartları ve düşük ücret gibi olumsuz koşulları düzeltmeye çalışılmıştır. Buna ilişkin ilk çalışma 1865’de Dilaver Paşa tarafından Ereyli Kömür Havzasında yapılmış ve Ereyli Madeni Hümayün Nizamnamesi düzenlenmiştir.

Madenlerde çalışan işçilerin korunması ve güvenliğine ilişkin bazı düzenlemelerin yanı sıra, işçilere yer temin edilmesi, vardiyalı çalışılması, işçi ücretlerinin düzenlenmesi, hastalandıkları zaman sağlık yardımlarının işveren tarafından karşılanması kararlaştırılmıştır. Madencilere ilişkin ikinci düzenleme, 1869’da çıkarılan Maden Nizamnamesi olmuştur. Bu nizamname ile işçi haklarının korunması ve işçi güvenliğinin sağlanması konusunda daha ayrıntılı tedbirlerin alınması kararlaştırılmıştır. Bu yeni Nizamname ile madenlerde çalışan işçilerin risklere ve göçük tehlikesine karşı korunması, her maden Havzasında bir doktor ve eczane bulunması, kazalara maruz kalanlara ve ailelerine mahkeme tarafından saptanan tazminatın verilmesi hükme bağlanmıştır. 1877’de çıkarılan Mecelle ile de işçi-işveren ilişkileri hukuki ilkeler çerçevesinde bireyci ve liberal esaslara bağlanmıştır⁹⁶.

Daha sonraki dönemlerde; Cumhuriyetin ilanına kadar sosyal güvenlik alanında iki önemli yasa yürürlüğe girmiştir. Bunlardan birisi, “kömür tozlarının satılması ve elde edilen gelirin işçilerin gereksinimlerinin karşılanması” için 114 sayılı “Zonguldak ve Ereğli Havza-i Fahmiyesinde Mevcut Kömür Tozlarının Amele Menafi-i Umumiyesine olarak Furuhtuna Dair Kanun”, diğeri de “işçi ve işverenlerin zorunlu katılımı ile çeşitli sandıkların kurulması ve işverenlerin bazı durumlarda işçilere zorunlu sağlık yardımı yapılması”na ilişkin 151 sayılı “Ereğli Havza-i Fahmiyesi Maden Amelesinin Hukukuna Müteallik Kanun”dur⁹⁷.

⁹⁶ Songül Sallan Gül, “Yeni Sağ Sosyal Güvenlik Anlayışının Tarihsel Bağlantıları: İngiltere ve Türkiye Örnekleri”, **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi**, Cilt.40, Sayı. 3-4, (2000), s.60-62.

⁹⁷ Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK), İzleme Değerlendirme Bilgilendirme ve Kontrol Daire Başkanlığı, **Eğitim Notu**, Ekim-2008, s. 4.

Cumhuriyet Sonrası Dönem: Cumhuriyet döneminde modern devletin kuruluşu ve kamu hizmetleri anlayışının kuruluşu görülmektedir. Cumhuriyet'in ilk döneminde oldukça yasadışı ve demokratik değerlerden uzak bir yönetim anlayışı vardır, ancak bu anlayış halkına bazı olanaklar sağlamaya özen gösteren “baba” figürü ve uygulamalarıyla da desteklenmektedir. Sosyal devlet anlayışına dair hükümler Cumhuriyetin ilanından sonra ilk Anayasa olan 1924 Anayasasında yer almıştır. 1924 Anayasasında devletin sosyal görev ve sorumluluklarını belirleyen açık hükümler bulunmamakla birlikte Anayasanın 30 80. ve 87. maddelerinde eğitim ve öğretimin parasız yapılması konusunda kanuni düzenlemeler yapılmıştır⁹⁸.

1926 yılında Medeni Kanun kabul edilmiş ve borçlar kanununun 332. maddesinde çalışanların maruz kalacağı tehlikelere karşı işverenlerin gerekli tedbirleri alması konusunda iş sağlığının korunması ve iş kazalarına karşı alınacak tedbirlerden bahsedilmektedir. Yine borçlar kanununun 112. maddesinde işverenlerin iş kazalarından dolayı işçileri sigorta ettirmeleri hükmü yer almıştır⁹⁹.

1945 yılında Çalışma Bakanlığı'nın, 1946'da Sosyal Sigortalar Kurumunun kurulması, 1949 Emekli Sandığı'nın farklı devlet kurumlarında çalışan memurları tek çatı altında toplayacak şekilde yeniden düzenlenmesi, 1950'lerin başında sigorta kapsamındaki işçilere yönelik emeklilik düzenlemeleri, Türkiye'de sosyal devletin gelişimi adına yapılmış başlıca yasal düzenlemeler olarak değerlendirilebilir¹⁰⁰.

Sosyal devlet kavramı, anayasa hukukumuzda ise, 1961 Anayasası ile girmiştir. 1961 Anayasasında sosyal devletin dayandığı prensipler teminat altına alınmış ve devletin sosyal hukuk devleti olduğu belirtilmiştir.¹⁰¹ Anayasanın 41. maddesinde sosyal devlet olmanın yükümlülükleri “iktisadi ve sosyal hayat, adalete, tam çalışma esasına ve herkes için insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşayış

⁹⁸ Meryem Koray, **Sosyal Politika**, 2. Basım, Ankara: İmge Kitabevi, 2005, s. 143.

⁹⁹ Hasan Bülent Kantarcı, “Sosyal Devlet, Sosyal Güvenlik ve Türkiye’de Zorunlu Askerlik Hizmeti”, **Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı.10, (2003), s. 76- 77.

¹⁰⁰ Ayşe Buğra, “Türkiye’ de Sağ ve Sosyal Politika”, **İstanbul, Toplum ve Bilim**, Sayı.106, (2006), s. 46.

¹⁰¹ Kantarcı, a.g.m., 76-77.

seviyesi sağlanması amacına göre düzenlenir. Oysa tam çalışmanın ve insan onuruna yaraşır bir yaşam düzeyinin sağlanması için ülkenin ekonomik koşulları yetmemektedir. Bu nedenle Anayasa'nın 53. maddesinde “Devlet... iktisadi ve sosyal amaçlara ulaşma ödevini ancak iktisadi gelişme ve mali kaynaklarının yeterliliği ölçüsünde yerine getirir” denilerek, devletten beklenecekler bir sınırlama getirilmiş ve Anayasa hükmü ile, sosyal hakların gerçekleşmesinde siyasal iktidarlara bir takdir yetkisi tanınmıştır¹⁰².

1982 Anayasasında ise devletin bir hukuk devleti olduğu kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunun sağlanması, kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak şekilde sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engellerin kaldırılmasının, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartların hazırlanmasının devletin temel görevi olduğu belirtilmiştir¹⁰³. Anayasaya göre, herkes, sosyal güvenlik hakkına sahiptir ve Devlet, bu güvenliği sağlayacak gerekli tedbirleri alır ve teşkilatı kurar¹⁰⁴. Anayasanın sosyal devlete yönelik düzenlemeleri bununla da sınırlı değildir; Devlet, aynı zamanda, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleriyle, malûl ve gazileri koruyup, toplumda kendilerine yaraşır bir hayat seviyesi sağlamakla; sakatların korunmalarını ve toplum hayatına intibaklarını sağlayıcı tedbirleri almakla; yaşlıları korumakla ve korunmaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması için her türlü tedbiri almakla da yükümlüdür¹⁰⁵.

1982 Anayasasının 3.bölümünde Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler kısmında sosyal devlet ilkesi altında devletin sosyal ve ekonomik görev ve sorumluluklarının neler olduğu açıklanmıştır. Ancak, Anayasanın 65. maddesinde “Devlet, sosyal ve ekonomik alanlarda Anayasa ile belirlenen görevlerini, bu görevlerin amaçlarına uygun öncelikleri gözeterek malî kaynaklarının yeterliliği

¹⁰² Koray, a.g.k., 165.

¹⁰³ 1982 Anayasası, md.5.

¹⁰⁴ 1982 Anayasası, md. 60.

¹⁰⁵ 1982 Anayasası, md. 61.

ölçüsünde yerine getirir” denilmekte ve devletin sosyal ve ekonomik alanlarla ilgili ödevlerinin sınırları çizilmektedir¹⁰⁶.

2.4. SOSYAL BELEDİYECİLİK

2.4.1. Sosyal Belediyecilik Kavramı

Sosyal Belediyecilik; yerel idareye sosyal alanlarda planlama ve düzenleme işlevi yükleyen, bu çerçevede kamu harcamalarını konut, sağlık, eğitim ve çevrenin korunması alanlarını kapsayacak şekilde sosyal amaca kanalize eden; işsiz ve kimsesizlere yardım yapılması, sosyal dayanışma ve entegrasyonun tesis edilmesi ile sosyo-kültürel faaliyet ve çalışmaların gerçekleştirilebilmesi için gerekli olan altyapı yatırımlarının yapılması için bilinçli politikalar üretmesini öngören; bireyler ve toplumsal kesimler arasında zayıflayan sosyal güvenlik ve adalet mevhumunu güçlendirmeye yönelik olarak yerel idarelere sosyalleştirme ve sosyal kontrol işlevleri yükleyen bir modeldir¹⁰⁷.

Sosyal belediyecilik sadece alt yapı hizmetleri yüklemenin ötesinde, yerel yönetimleri sosyal sorunların çözümünde de birebir sorumlu tutmaktadır. Sosyal belediyecilik, belediyelerin sosyal fonksiyonlarını artıran ve sosyal yaşam içinde aktif bir hale gelmesini sağlayan bir anlayıştır¹⁰⁸.

Yerel yönetimleri, belirli bir coğrafi alanda yaşayan yerel topluluğun ortak ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan, karar organları yerel halkça seçilen, görev ve yetkileri yasalarla belirlenen, özel gelirleri ve bütçesi olan ve kendine özgü örgüt yapısı ve personeli bulunan kamu tüzel kişileri olarak tanımlanabileceğini belirtmektedir. Bu nitelikleriyle yerel yönetimler demokratik yönetim yapısının temel unsurlarından birisini oluşturmakta ve sosyolojik etkenlerin yanı sıra, özellikle yerel kamusal hizmetlerin sunumunda etkinliği artırmak amacıyla hemen her toplumda bu yönetimlere yer verilmektedir. “Sosyal

¹⁰⁶Veysel Dinler, “Devletin İktisadi ve Sosyal Ödevlerinin Sınırı Açısından İdarenin Sorumluluğu”, **Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt.1, Sayı.1, (2008), s. 3.

¹⁰⁷ Yalçın Akdoğan, “Ulusal Soruna Yerel Çözüm: Sosyal Belediyecilik”, **Eminönü Bülteni**, (Şubat 2002), s. 15.

¹⁰⁸ Toprak ve Şata, a.g.m., s.15.

devlet” fikrinin önem kazanması ile merkezi idare ve mahalli idareler arasındaki görev paylaşımı yeniden düzenlenmiş; merkezi idare tarafından yerine getirilen bazı hizmetler belediyelere devredilmiş ya da belediyelerce yürütülen bazı hizmetler merkezi idare tarafından üstlenilmiştir¹⁰⁹.

2.4.2. Sosyal Belediyeciliğin Fonksiyonları

Sosyal belediyecilik anayasamızda yer alan sosyal devlet kavramının yereldeki tamamlayıcısıdır. Her ne kadar yerelde sosyal belediyecilik uzun yıllar algılanamamış olsa da son dönemlerde özellikle Avrupa Birliği’ne uyum sürecinde önemini artırmıştır. Belediyelerin üstlenmiş oldukları sosyal belediyecilik hizmetlerinin temel fonksiyonlarını aşağıdaki gibi sıralamak mümkün olabilir.

Sosyalleştirme, sosyal kontrol ve rehabilitasyon: Sosyalleşme, toplumun bir parçası haline gelme; kişinin aile, okul, mesleki örgütler gibi içinde yer aldığı toplumsal kurumların ve genelde yaşadığı kültürel ortamın kendisinden beklediği şekilde davranmayı ve diğer bireylerle uyum içinde yaşamayı öğrenme sürecini ifade etmektedir. Belediyeler koydukları kurallarla ve bu kurallara aykırı davranışlara uyguladıkları çeşitli yaptırımlarla bireye (hemşehriye) sosyal beklentilere uygun davranış, kural ve değerler aşılama anlamında sosyal kontrol mekanizması olarak işlev görmektedirler¹¹⁰. Sosyal kontrolün istenilen noktada gerçekleşebilmesi elbette halkın sosyalleşmesi ile alakalı bir süreçtir. Sosyalleştirme işlevi yerine getirildiği zaman, sosyal kontrol mekanizması da devreye girmiş olmaktadır. Yönetişim kapsamında yapılan kent konseyi toplantıları, demokratik katılım platformu, halk meclisleri, esnaf ziyaretleri, kültür merkezleri ve bilgi evleri gibi iletişim araçları ile halkla iç içe olma ve halka

¹⁰⁹ Vahide Feyza Urhan, “Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Yeniden Yapılandırılması”, **Sayıştay Dergisi**, Sayı.70, (2008), s. 85.

¹¹⁰ Ethem Kadri Pektaş, “Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Uygulamaları ve Temel Sorunlar”, **Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Akademik İncelemeler Dergisi**, Cilt. 5, Sayı. 1, (2010), s. 14.

mesaj verip, sosyal kontrolü sağlama belediyelerin elinde bir imkan olarak bulunmakta ve bu işlevi de bu şekilde yerine getirebilmektedirler¹¹¹.

Bireylerin devletin sosyalleştirme ağının dışında kalmaları birçok soruna sebep olabilmektedir. Belediyeler bu çerçevede bir nevi sosyal eğitim işlevi sunmaktadırlar. Yerel yönetimler, toplumsal düzenin devamının sağlanmasına yönelik olarak bireye toplumsal beklentilere uygun davranış, kural ve değerler yüklemesi manasında sosyal kontrol mekanizması olarak işlev görebileceklerdir. Kiraathane toplantıları, halk meclisleri, esnaf gezileri, afişler ve mahalle kütüphaneleri aracılığıyla belediyeler halka daha yoğun olarak mesaj verebilmektedirler¹¹².

Mobilize etme, yönlendirme, kılavuzluk ve rehberlik etme: Belediyeler tüketici danışma merkezi ve benzeri hizmet birimleri aracılığıyla sosyal kesimlere yönelik olarak danışmanlık hizmeti vermekte¹¹³, onları belli gün ve olaylarda yönlendirme, halka sorunlarını nasıl ve hangi kurumlarla çözebilecekleri konusunda yardımcı olma gibi işlevler belediyelerce yürütülebilmektedir¹¹⁴.

Yardım etme, gözetme: Belediyeler, beldelerindeki fakir ve muhtaç insanları kolaylıkla tespit edebilmekte¹¹⁵, onların sosyo-ekonomik durumlarını izleyebilmekte, asgari yaşam sınırında olanlara gıda, odun-kömür, ilaç, kırtasiye malzemesi, tekerlekli sandalye vb. yardımlarla destek olmaktadır¹¹⁶.

Yoksul ve fakir insanlara ayni veya nakdi yardımların yapılması ve bunların Belediyeler tarafından organize edilmesi, toplumda duyarlılık sahibi insanların da bu anlamda yardımlaşma ve dayanışma duygularını

¹¹¹ Abdulhakim Beki, “Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Uygulamaları (Ümraniye Belediyesi Örneği)”, (Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya, 2008), s. 38-39.

¹¹² Toprak ve Şata, a.g.m., s.15.

¹¹³ Pektaş, a.g.m., s.14.

¹¹⁴ Toprak ve Şata, a.g.m., s.15.

¹¹⁵ Pektaş, a.g.m., s.14.

¹¹⁶ Tülay Uçaktürk, Ahmet Uçaktürk, Mehmet Özkan, “Yerel Yönetimlerde Sosyal Sorumluluk Bağlamında Sosyal Belediyecilik: Biga Belediyesi Örneği”, VI. Uluslar arası Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi, Çanakkale, 2009, s. 5.

pekiştirmektedir. Diğer taraftan da belediye olarak bu hassasiyeti taşıyan ve maddi durumu iyi olan insanlara da imkan hazırlanmaktadır. Nitekim ramazan aylarında verilen iftar yemekleri birçok belediyede şahısların yaptığı katkı ile gerçekleşmekte, belediyeye bir yük getirmemektedir. Belediyenin burada icra ettiği görev, sadece organizasyon hizmetini götürmektir¹¹⁷.

Yatırım: Yerel yönetimler, halkın geçim sıkıntısını gidermeye yönelik olarak köklü tedbirler alamamakla birlikte, kolaylaştırıcı bir takım hizmetlere yönelebilmektedirler¹¹⁸. Belediyeler, işsizliği tamamen bertaraf edebilecek bir alt yapıya sahip olmadıkları halde, işsizliği azaltacak tarzda işsiz ve işveren arasında köprü görevi görebilecek istihdam masaları kurma¹¹⁹, tanzim satış mağazaları, ekmek fabrikaları, aşevleri, sığınma evleri, sağlık ocakları, mahalle kütüphaneleri gibi yatırımlar yapmak suretiyle halkının bu anlamdaki sosyal ve kültürel ihtiyaçlarına cevap verebilecek imkana sahiptirler¹²⁰.

Belediye – Halk İletişimi: Sosyal belediyecilik çerçevesinde yürütülen çalışmalarda yerel yönetimle halk kaynaşması son derece önem arz etmektedir. Çünkü yerel yönetime talip olanlar, demokratik yaşamın vazgeçilmez unsurların biri olan oy ile seçilmek zorundadırlar. Dolayısıyla yerel yönetime talip olan kişiler veya yerel yönetime seçilmiş olanlar, mutlak surette halk ile kaynaşma ve dayanışmalarına büyük önem vermek zorundadırlar. Bu itibarla, halkla ilişkilerin önemli saç ayaklarından biri olan Beyaz Masa, halkın istek ve taleplerinin ayırıma tabi tutulmadan kısa zamanda yerine getirilmesi ile halkın teveccühünü kazanma imkanı sunmaktadır¹²¹.

Bu hizmetler ışığında halkın doğrudan şikâyet ve taleplerinin alındığı bu hizmet birimleri ile gerek halkın günlük hayatta yaşadıkları sorunların belediye'ye iletilmesi gerekse de günümüzde vatandaşların kent yaşamı ile ilgili değişen taleplerinin belediye'lere iletilmesi büyük önem taşımaktadır. Bunun dışında

¹¹⁷ Beki, a.g.t., s. 40.

¹¹⁸ Erol Kaya, **Kent Yönetiminde Yeni Yaklaşım Yerel Kalkınma Yönetimi**, Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş 2. Basım, İstanbul: Okutan Yayıncılık, 2007, s. 74.

¹¹⁹ Beki, a.g.t., s. 41.

¹²⁰ Uçaktürk, Uçaktürk ve Özkan, a.g. m., s. 5.

¹²¹ Beki, a.g. t., s. 41-42.

belediyeler, periyotlar halinde sokak toplantıları, mahalle toplantıları, kahve toplantıları ve istişare toplantıları gibi halk toplantıları düzenleyerek belediye–halk iletişimini güçlendirmeye çalışmaktadırlar. Çünkü bu sayede hem halkla ilişkiler geliştirilmekte hem de halkın yönetim süreçlerine katılımı sağlanmaktadır.

2.4.3.Sosyal Belediyeciliğin Tarihsel Gelişimi

Sosyal belediyecilik yaklaşımının temelleri 19. Yüzyılın sonlarında gelişen “sosyal devlet” anlayışına dayanmaktadır. Sanayi Devrimi’nden İkinci Dünya Savaşı’na kadar olan dönemde yerel yönetimlerin sosyal politika alanındaki işlevleri 20. yüzyılın başlarına kadar genelde yoksullara yardım ölçeğinde kalmış, bu dönemden sonra ve özellikle Birinci Dünya Savaşı ve iki savaş arasındaki sosyal imkânsızlıklar döneminde yerel yönetimler daha geniş sorumluluklar yüklenmişlerdir¹²².

Belediyeler, refah devleti fonksiyonlarının yerine getirilmesindeki rolüne ve bu kurumların mahalli düzeydeki hizmetlerin sunulmasında merkezi yönetimlere göre daha etkindir. Özellikle gelişmiş ülkelerde refah devletinin genişlemesine paralel olarak yerel yönetimlerin sosyal politika ve sosyal refah hizmetlerinin yerine getirilmesindeki payı, özellikle, İkinci Dünya Savaşından sonra artmıştır. 1945-1975 döneminde refah devletleri gibi, birçok ülkede, yerel yönetimler de “altın çağ” diye nitelendirilen bir dönemi yaşamışlardır. İngiltere’de yerel yönetimler İkinci Dünya Savaşından sonra işsizlik, yoksulluk yardımı, eğitim, konut, sağlık gibi önemli sosyal hizmetlerde merkezi idarenin bir partneri olarak mevcut görevlerini sürdürdüğü gibi, gelişmiş refah toplumunda ortaya çıkan özellikle yeni sosyal ihtiyaçların karşılanmasında da görev üstlenmeye başlamışlardı¹²³.

¹²² Halis Yunus Ersöz, “Sosyal Politika-Refah Devleti-Yerel Yönetimler İlişkisi”, **İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası**, (Prof. Dr. Toker Dereli’ye Armağan Özel Sayısı), Cilt. 55, Sayı.1, (2006), s. 768.

¹²³ Halis Yunus Ersöz, “5272 Sayılı Yasa Öncesinde Türkiye’de Belediyelerin Sosyal Politika Alanındaki Deneyimleri”, **Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi**, Sayı. 50, (2005), s. 134.

1970’li yıllardan sonra sosyal devletin krize girmesiyle birlikte, yerel yönetimlerin yetkileri güçlendirilerek, merkezi yönetimin üstlendiği sosyal sorumlulukların devredilmesi, sosyal devletin krizden çıkmasının bir yolu olarak görülmüştür.

1980’li yıllarla birlikte sosyal devlet anlayışının paralelinde sosyal belediyecilik anlayışı da bir dönüşüm yaşamıştır. 1980’lere kadar yerel yönetimler eğitim, sağlık, sosyal hizmetler gibi refah hizmetlerini doğrudan üreten kurumlar iken, 1980’lerle birlikte refah hizmetlerini piyasadan satın alan veya bu hizmetlerin sağlanmasında garantör olan, güvence veren kurumlar haline gelmeleridir. Gerçekten de bu süreçte yerel yönetimlerin kolektif hizmetlerin üretiminden çekilmeye, rekabete açılmaya ya da hizmetleri piyasa mekanizmalarından satın almaya başlamışlardır. Bugün gelinen noktada, sosyal belediyecilik uygulamalarının önemli bir kısmı aslında ihale yoluyla özel sektöre yaptırılan uygulamalardan oluşmaktadır¹²⁴.

2.5. TÜRKİYE’DE SOSYAL BELEDİYECİLİK

2.5.1. Belediyelerin Sosyal Belediyecilik Anlamındaki Görevleri

Sosyal Belediyecilik; yerel idareye sosyal alanlarda planlama ve düzenleme işlevi yükleyen, bu çerçevede kamu harcamalarını konut, sağlık, eğitim ve çevrenin korunması alanlarını kapsayacak şekilde sosyal amaca kanalize eden; işsiz ve kimsesizlere yardım yapılması, sosyal dayanışma ve entegrasyonun tesis edilmesi ile sosyo-kültürel faaliyet ve çalışmaların gerçekleştirilebilmesi için gerekli olan altyapı yatırımlarının yapılması için bilinçli politikalar üretmesini öngören; bireyler ve toplumsal kesimler arasında zayıflayan sosyal güvenlik ve adalet mevhumunu güçlendirmeye yönelik olarak yerel idarelere sosyalleştirme ve sosyal kontrol işlevleri yükleyen bir modeldir¹²⁵.

¹²⁴ Halis Yunus Ersöz, “Sosyal Politika-Refah Devleti-Yerel Yönetimler İlişkisi”, **İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası**, (Prof. Dr. Toker Dereli’ye Armağan Özel Sayısı), Cilt. 55, Sayı. 1, (2006), s. 772.

¹²⁵ Uçaktürk, Uçaktürk ve Özkan, a.g.m., s. 4-5.

Devletin görevi, vatandaşın huzur, güven ve refah içerisinde hayatlarını devam ettirmelerini temindir. Devlet bu görevini ifa ederken, vatandaşları arasında ayırım gözetemez. Herkese eşit muamele yapar ve her bireyin hayatın sunduğu fırsatlara eşit şekilde ulaşmasını sağlar. Nitekim Anayasa'nın 2. maddesinde yerini bulan: "Türkiye Cumhuriyeti; toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devletidir." ibaresi gelmektedir¹²⁶. Dolayısıyla vatandaşlara kişisel hak ve özgürlüklerini kullanabilecekleri ortamı, maddi ve manevi tüm imkanları sunmak sosyal devlet olmanın olmazsa olmaz şartıdır.

Devletin sosyal devlet olması, Avrupa Sosyal Şartında belirtildiği gibi, evrensel olarak kabul edilen tüm ekonomik ve sosyal hakların yerine getirmesine bağlıdır. Sosyal devlet "sosyal güvenlik" ve "sosyal eşitlik" ilkelerine dayanır. Türkiye Cumhuriyeti de sosyal bir devlettir. Dolayısıyla bunun bir gereği olarak birçok yasal düzenleme ile sosyal hizmetlerin hangi kurumlar vasıtasıyla yerine getireceğini beyan etmiştir. Bu kurumlardan biri de şüphesiz ki yukarıda belirttiğimiz mahalli idareler biriminden biri olan belediyeler olup, belediyelere 5393 sayılı Kanunda belirtilen ölçüler içerisinde görev yüklemektedir. Devlet, ya bizzat ana merkezde bulunan kurum ve kuruluşlarla sosyal devlet ilkesinin gereğini yerine getirir. Ki uzun yıllar yapılan çalışmalar yıllardır merkezden belirlenen kural ve politikalarla vatandaşın sosyal ihtiyaçlarının tam anlamı ile karşılanamadığı açık bir şekilde gözükmektedir. Bundan dolayı da il ve ilçelerde kurmuş olduğu mahalli idareler ve bu idarelerden biri olan belediyeler eli ile sosyal sorumluluğunu ifa etmek zorunda olduğu aşikardır¹²⁷.

Sosyal belediyeçilikle ilgili belediyeleri bağlayan ana unsurların başında 5393 sayılı Belediye Kanunu gelmektedir. Kanununun 14. maddesinde açıkça

¹²⁶ 1982 Anayasası, md.2.

¹²⁷ Beki, a.g.t., s. 34.

belirtilen hususları yerine getirmekle mükelleftir. Sosyal belediyeçilik kapsamında yürütülmesi öngörülen hizmetler şöyle özetlenebilir¹²⁸

- Kimsesizlerin, evsizlerin, sokak çocuklarının ve muhtaç kadınların barınma ihtiyaçlarını karşılamak,
- Öksüzlere çocuk yuvaları ve kreşler yapmak,
- Yaşlılara huzur evleri tesis etmek,
- Sağlık merkezleri, sağlık ocakları, gezici sağlık otobüsleri, ön tanı merkezleri hizmete sokmak,
- Hastaneler civarında hasta yakınları için misafirhaneler oluşturmak,
- Kültür, sanat ve spor tesisleri açmak,
- Tiyatro, sinema, kütüphane ve kültür merkezlerini mahallelere kadar yaygınlaştırmak,
- Fakir, muhtaç ve yaşam mücadelesi veren kesimlere yönelik aş evleri ve imarethaneler kurmak,
- Özürlüler için ulaşım, eğitim ve sosyo-kültürel ortamlarda kolaylık sağlayıcı tedbirler almak,
- Meslek ve beceri edindirme kursları açmak,
- Park-bahçeler ve piknik alanlarını yaygınlaştırmak,
- Doğal dengeyi koruyan ve çevresel şartları düzenlenmiş ucuz konut alanları üretmek,
- İş kuracak kadın ve gençlere yönelik rehberlik yapmak, makine ve ekipman desteği sağlamak,
- Tanzim satış mağazaları ve ekmek fabrikaları kurmak,
- Gıda, kömür, ilaç, kırtasiye malzemesi yardımı yapmak,
- Toplumsal gruplar, sivil toplum kuruluşları ve kitle örgütlerine rehberlik etmek, onlarla dayanışma ve yardımlaşmayı geliştirmek,

¹²⁸ Cihan Selek Öz, Sinem Yıldırımalp, Türkiye’de Kentsel Yoksullukla Mücadelede Sosyal Belediyeçiliğin Rolü, **Uluslararası Sosyal Haklar Sempozyumu**, Akdeniz Üniversitesi, 22-23 Ekim, Antalya, 2009, s. 458.

- Gençlerin, engellilerin ve kadınların toplumsallaşmalarını sağlayacak merkezler açmak.

5393 sayılı Belediye Kanunu, belediyeleri belde sakinlerinin yerel ve ortak tüm ihtiyaçlarının muhatabı olarak görmekte ve buna göre yetkilendirmektedir. Kanuna göre, belediyeler belde sakinlerinin mahalli müşterek nitelikli her türlü ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla her türlü faaliyet ve girişimde bulunabileceklerdir. 5393 sayılı Kanun'un pek çok maddesinde, sosyal belediyeçiliğe kanuni altyapı oluşturabilecek hükümler bulunmaktadır. Örneğin, 38. maddeye göre, belediye başkanının görevleri arasında, belde halkının huzur, esenlik, sağlık ve mutluluğu için gereken önlemleri almak ve dar gelirli, yoksul, muhtaç ve kimsesizlere yardımda bulunmak da sayılmıştır. Hemşehri hukukunu düzenleyen 13. maddeye göre, belediye sınırlarında yaşayan o beldenin hemşehri, belediye karar ve hizmetlerine katılma, belediye faaliyetleriyle ilgili bilgilendirme ve belediye yardımlarından yararlanma hakkına sahiptir. Üstelik bu yardımların insan onurunu zedelemeyecek koşullarda sunulması zorunludur¹²⁹.

Herkes ikamet ettiği beldenin hemşehrisidir. "Hemşehrilerin, belediye karar ve hizmetlerine katılma, belediye faaliyetleri hakkında bilgilendirme ve belediye idaresinin yardımlarından yararlanma hakları vardır. Yardımların insan onurunu zedelemeyecek koşullarda sunulması zorunludur"¹³⁰.

Belediyelerin, sosyal belediyeçilik anlamında yapmak zorunda olduğu hususlar sadece 5393 sayılı Belediye Kanununda belirtilen maddelerle sınırlı değildir. Aynı zamanda genel olarak Anayasa, uluslararası sözleşmeler, kanun ve kanun hükmünde kararname ve bunlara taalluk eden yönetmelikler belediyeleri bağladığı gibi, özel olarak da Asker Ailelerinden Muhtaç Olanlara Yardım Hakkında Kanun (4109), Belediye Gelirleri Kanunu (2464) Belediye Opera ve Tiyatroları Sanatkar, Mütahassıs, Hizmetli ve Stajyerlerine Verilecek Ücretler Hakkında Kanun (37), Çevre Kanunu (2872), Kültür ve Tabiat Varlıklarını

¹²⁹ Hamza Ateş, "Sosyal Belediyeçilik", **Çerçeve Dergisi**, Cilt.16, Sayı.49, (Ocak 2009), s. 91.

¹³⁰ 5393 Sayılı Belediye Kanunu, md. 13.

Koruma Kanunu (2863), Sinema, Video ve Müzik Eserleri Kanunu (3257), Büyükşehir Belediye Kanunu (5216) gibi kanunlar, Danıştay, Sayıştay ve Yargıtay Kararları ile Belediye Mevzuatı ile İlgili Tüzük ve Yönetmelikler Belediyeleri bağlayan temel unsurlardır¹³¹.

Sosyal Belediyeciliğe alt yapı hazırlama bakımından, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyeleri Kanunu da Belediye Kanunu'ndan hiç de geri kalmamaktadır. Örneğin, 7. maddenin (v) bendine göre "...yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek, geliştirmek ve bu amaçla sosyal tesisler kurmak, meslek ve beceri kursları açmak, işletmek ve işletirmek...", belediyelerin görevleri arasında sayılmaktadır¹³². Bu maddeye göre büyükşehir belediyeleri toplumdaki tüm dezavantajlı gruplar için her türlü sosyal ve kültürel hizmeti yerine getirebileceklerdir. Aynı madde ile hem Büyükşehir hem de ilçe belediyelerine, toplumun çalışmayan, çalışamayan veya çalışıp da bir meslek veya sanatı öğrenmek isteyen kesimlere yönelik "meslek ve beceri kazandırma" hizmetlerini yapma veya yaptırma görev ve sorumluluğu verilmiştir. Bu bağlamda ev hanımları, okumamış genç kızlar, işsiz gençler, engelliler vb bu tür etkinliklere katılıp bir meslek veya beceri kazanabilecek; bir yandan gelir elde ederken, diğer taraftan kurslar marifetiyle yeni bir sosyal çevreye katılıp sosyalleşeceklerdir¹³³.

Büyükşehir Belediyesi Kanununun 18. maddesinin (m) bendine göre, "Bütçede yoksul ve muhtaçlar için ayrılan ödeneği kullanmak, özürllülerle ilgili faaliyetlere destek olmak üzere özürllü merkezleri oluşturmak" denilerek, belediye başkanına toplumun diğer kesimleri için faaliyette bulunma konusunda yetki verilmektedir. Böylece Büyükşehir Belediyesi başkanı, "bütçede yoksul ve muhtaçlar için ayrılan ödeneği" kullanabilecektir. 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, özürllülere yönelik önemli düzenlemeler getirmiştir. Kanun özürllülere yönelik hizmet verecek "özürllü hizmet birimleri" kurulmasını Büyükşehir Belediyelerine görev olarak vermektedir. Bu birimler, "özürllülerle

¹³¹ Beki, a.g.t., s. 36.

¹³² 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, (10/ 07/ 2004 Tarih, 25531 Sayılı Resmi Gazete), md.7.

¹³³ Ateş, a.g.m., s. 92.

ilgili bilgilendirme, bilinçlendirme, yönlendirme, danışmanlık, sosyal ve mesleki rehabilitasyon hizmetleri” vereceklerdir.

Büyükşehir Belediyesinin giderlerini düzenleyen 24. maddenin (j) bendinde ise, “Dar gelirli, yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile özörlöölere yapılacak sosyal hizmet ve yardımlar” için ayrılacak ödenekler düzenlenmektedir¹³⁴.

5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu, 5393 sayılı kanuna ek olarak özörlöölere yönelik önemli düzenlemeler getirmiştir. Kanun, özörlöölere yönelik hizmet verecek “özörlöölü hizmet birimleri” kurulmasını büyükşehir belediyelerine görev olarak vermektedir. Bu birimler, “özörlöölülerle ilgili bilgilendirme, bilinçlendirme, yönlendirme, danışmanlık, sosyal ve mesleki rehabilitasyon hizmetleri” vereceklerdir.

Ayrıca belediyeler, “engellilere hizmet amacıyla kurulmuş vakıf, dernek ve bunların üst kuruluşlarıyla işbirliği” de yapabileceklerdir. 2006 yılında çıkarılan Büyükşehir Belediyeleri Özörlöölü Hizmet Birimleri Yönetmeliği de bu birimlerin görevlerini netleştirmiş bulunmaktadır: Engelli veritabanı oluşturmak, engelli aileleri bilinçlendirici seminerler vermek, danışmanlık yapmak, engelli olma riskini önlemeye yönelik yayınlar yapmak, engellilere yönelik mesleki eğitimler vermek, fakir olanlara yardımda bulunmak ve ihtiyaç halinde hastane, okul gibi yerlere ulaşmalarını sağlamak¹³⁵.

Belediyeler, kendi sınırları içerisinde yaşayan birey, aile ve toplulukların üç ayrı kaynaktan gelen sorunlarıyla yakından ilgilenmek durumundadır. Bunlar; temelde toplumsal sistemin işleyişinden ve yapısından kaynaklanan ve özellikle büyük şehirlerde acil müdahaleyi gerektirecek boyutlara ulaşan yoksulluk, işsizlik, dilencilik, suçluluk ve benzeri sorunlar; belediyelerin kendi hizmet alanları içinde meydana gelen afetlerden dolayı zarar gören birey ve ailelerin karşılaştıkları sorunlar ve insanın doğasından gelen ve çevresel koşulların da etkisiyle somutlaşan çocuk, yaşlı ve engellilerin karşılaştıkları sorunlardır. Günümüzde belediyelerin “sosyal belediyecilik” olarak adlandırdıkları

¹³⁴ Toprak ve Şataf, a.g.m., s.19.

¹³⁵ Ateş, a.g.m., s. 92.

uygulamalar, işte bu üç kaynaktan gelen sorunların çözümüne ilişkin çabalara ait olup, temelde sosyal hizmetler ve sosyal yardımlardan oluşmaktadır¹³⁶. Belediyelerce sunulan sosyal hizmetlerin çeşitleri, yoğunluğu, kalite ve etkinliği belediyelerin büyüklüğüne, sahip olduğu kaynak ve nitelikli personel durumuna, hizmet sunulan toplumun gelişmişlik düzeyine, yapı ve özelliklerine göre değişmekle birlikte; genel olarak bu başlıkta sıralayabileceğimiz başlıca hizmetler ve hizmetlerden yararlanan gruplara göre aşağıdaki gibi özetlenebilir¹³⁷.

- **Çocuklara yönelik olarak;** eğitime katkıda bulunulması, yeterli beslenmeye yönelik katkı sağlanması, sokak çocuklarının rehabilitasyonu için çalışmalar yapmak, kreş hizmetleri, koruyucu sağlık hizmetleri ve çeşitli sosyal-kültürel faaliyetler gerçekleştirilmesi,
- **Gençlere yönelik olarak;** kötü alışkanlıklar ve madde bağımlılığının önlenmesi, meslek edindirme yardımı, eğitim yardımı, iş edindirme çalışmaları, gençlik merkezleri kurulması, eğlence ve spor alanları yapılması, çeşitli sosyal-kültürel faaliyetler gerçekleştirilmesi,
- **Yaşlılara yönelik olarak;** kurum bakımı, sağlık yardımı, teknik malzeme sağlanması ve ihtiyaca yönelik mekânsal düzenlemeler, gıda, giyim, yakacak ve ulaşım hizmetlerinden yararlanmaya yönelik ayni ve nakdi yardımlar, çeşitli sosyal-kültürel faaliyetler gerçekleştirilmesi,
- **Özürlülere yönelik olarak;** fizik tedavi ve rehabilitasyon merkezlerinde tedavi ve bakım hizmetleri, günlük yaşamı kolaylaştırmaya yönelik mekansal düzenlemeler, teknik malzeme yardımı, gıda, giyim, yakacak ve ulaşım hizmetlerinden yararlanmaya yönelik ayni ve nakdi yardımlar, meslek ve iş edindirme kursları, çeşitli sosyal-kültürel faaliyetler,
- **Yetişkinlere ve muhtaç ailelere yönelik olarak; ayni ve nakdi yardımlar,** fakir ve çok çocuklu aileleri desteklemeye yönelik yardımlar, aile eğitim merkezleri yapımı gibi hizmetler. Bununla beraber, birden

¹³⁶ Toprak ve Şataf, a.g.m., s. 19-20.

¹³⁷ Nilüfer Negiz, “Sosyal Yardım ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri Açısından Isparta Belediyesi: Farkındalık, Yararlanma ve Değerlendirme Açısından Bir Araştırma”, **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt.16, Sayı. 2, (2011), s. 326-327.

fazla toplumsal kesimin aynı anda yararlanacağı hizmetlerde verilebilir. Toplumun çalışmayan, çalışamayan veya çalışıp da bir meslek veya sanatı öğrenmek isteyen kesimlerinin tümüne birden yönelik olan “meslek ve beceri kazandırma” kursları buna bir örnektir. Bu bağlamda ev hanımları, okumamış genç kızlar, işsiz gençler ve engelliler bu tür etkinliklere katılarak, hem bir meslek veya beceri kazanabilmekteler hem de yeni bir sosyal çevreye katılıp sosyalleşebilmektedirler.

2.5.2. Türkiye’de Sosyal Belediyeciliğin Yasal Çerçevesi

Artan yerelleşme taleplerine paralel olarak son yıllarda Türkiye’de çok sayıda yasal düzenleme yapılmıştır. Büyükşehir Belediyesi Kanunu (2004), Belediye Kanunu (2005), İl Özel İdaresi Kanunu (2005), Mahalli İdare Birlikleri Kanunu (2005), İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun (2008) bunlardan başlıcalarıdır. Bu yasalar mevcut beklentilere paralel olarak yerel yönetimlere ve özellikle belediyelere yeni anlamlar ve işlevler yüklemiştir¹³⁸.

Yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda yerel yönetimleri düzenleyen yasaları şu şekilde sıralayarak açıklayabiliriz:

5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu: 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ile büyükşehir belediyelerinin sosyal hizmetlere yönelik yapması gereken görevler düzenlenmiştir. 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu md. 7, “Büyükşehir’in bütünlüğüne hizmet eden sosyal donatılar, bölge parkları, hayvanat bahçeleri, hayvan barınakları, kütüphane, müze, spor, dinlenme, eğlence ve benzeri yerleri yapmak, yaptırmak, işletmek veya işlettirmek; gerektiğinde amatör spor kulüplerine malzeme vermek ve gerekli desteği sağlamak, amatör takımlar arasında spor müsabakaları düzenlemek, yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan sporculara belediye meclis kararıyla ödül vermek, gerektiğinde sağlık, eğitim ve kültür hizmetleri için bina ve tesisler yapmak, kamu kurum ve kuruluşlarına ait bu

¹³⁸ Pektaş, a.g.m., s. 12.

hizmetlerle ilgili bina ve tesislerin her türlü bakımını, onarımını yapmak ve gerekli malzeme desteğini sağlamak, sağlık merkezleri, hastaneler, gezici sağlık üniteleri ile yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek, geliştirmek ve bu amaçla sosyal tesisler kurmak, meslek ve beceri kazandırma kursları açmak, işletmek veya işlettmek, bu hizmetleri yürütürken üniversiteler, yüksek okullar, meslek liseleri, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği yapmak gibi görevler”¹³⁹. Buna göre, vatandaşların rekreasyon ve spor etkinlikleri yapabilecekleri inşa etmek, sporu ve sporcuları desteklemek, sağlık ve eğitim hizmetleri için gerekli binaları yaparak, bakımını üstlenmek, sivil toplum ve üniversitelerle işbirliği içerisinde toplumun gelişmesini sağlayacak mesleki kurslar düzenlemek Büyükşehir belediyelerinin görevleri arasında yer almaktadır.

5393 Sayılı Belediye Kanunu: 5393 Sayılı Belediye Kanununda da belediyelerin sosyal hizmetlere yönelik yapması gereken görevleri tanımlanmıştır. 5393 Sayılı Belediye Kanunu, 14. maddesindeki görevleri ve bunlara ek olarak 69. madde de belirtilen “sosyal hizmet ve yardım hizmetlerinin yapılması, imarlı ve altyapılı arsalar üretmek, belediye ve mücavir alan sınırları içerisinde kendisine, eşine veya 18 yaşından küçük çocuklarına ait konutu olmayan dar gelirlili kişilere, özürllülere, afete maruz kalanlara, sanayi bölgelerinden nakledileceklere ve üyelerinin tamamı bu durumda olan kooperatiflere, bedeli 2942 Sayılı Kamulaştırma Kanunu hükümlerine göre oluşturulan takdir komisyonu tarafından belirlenecek tutardan aşağı olmamak üzere arsa tahsisi yapılabilir”¹⁴⁰. Buna göre; kentsel altyapıyı düzenleyerek, halkın daha sağlıklı bir çevrede yaşamasına olanak sağlamak, acil sağlık sorunları yangın vb. gibi durumlarda kurtarma işlevlerini üstlenmek, mesire yerleri düzenlemek, spor, kültür, sanat etkinliklerini düzenlemenin yanında, okul öncesi eğitim kurumlarının açılması, eğitim kurumlarının binalarının inşası ve bakımı, sporu destekleyerek, spor müsabakaları düzenlemek gibi görevleri bulunmaktadır. Ayrıca; yardıma

¹³⁹ 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, md.7.

¹⁴⁰ 5393 Sayılı Belediye Kanunu, md. 14, md.16.

muhtaç kişilere sosyal yardımda bulunmak ve sosyal hizmetler sunmak da belediyelerin görevleri arasındadır.

5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu: Bu kanunun amacı; il özel idaresinin kuruluşunu, organlarını, yönetimini, görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usul ve esaslarını düzenlemektir. İl Özel İdarelerinin görevleri, il sınırları içindeki görevleri ve belediye sınırları dışındaki görevleri olmak üzere ikili bir ayırımı tabi tutulmaktadır. Buna göre il özel idareleri mahallî müşterek nitelikte olmak şartıyla

İl sınırları içinde: sağlık, tarım, sanayi ve ticaret; ilin çevre düzeni plânı, bayındırlık ve iskân, toprağın korunması, erozyonun önlenmesi, sosyal hizmet ve yardımlar, yoksullara mikro kredi verilmesi, çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları; ilk ve orta öğretim kurumlarının arsa temini, binalarının yapım, bakım ve onarımı ile diğer ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin hizmetler ile;

Belediye sınırları dışında: imar, yol, su, kanalizasyon, katı atık, çevre, acil yardım ve kurtarma, kültür, turizm, gençlik ve spor; orman köylerinin desteklenmesi, ağaçlandırma, park ve bahçe tesisine ilişkin hizmetleri yapmakla görevli ve yetkili kılınmıştır¹⁴¹.

¹⁴¹ 5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, (04/ 03/ 2005 Tarih, 25745 Sayılı Resmi Gazete), md. 6.

3. SOSYAL BELEDİYESİZLİKTE SOSYAL YARDIMLARIN YERİ

3.1. SOSYAL YARDIM KAVRAMI

Muhtaç durumda olanlara yönelik olarak gerçekleştirilen aynı ve nakdi yardımlara verilen genel bir ad olan sosyal yardıma, insanlığın ilk tarihlerinden bu yana toplumsal düzenlerde rastlanmaktadır. İnsan, her zaman muhtaç olma riski ile karşı karşıyadır ve dolayısıyla her an muhtaç duruma düşebilmektedir. Dolayısıyla, her insan, gelir ya da kazanma gücü kaybına uğradığında sosyal yardıma ihtiyaç duymaktadır¹⁴².

Sosyal yardım, toplum örgütlenmesiyle doğrudan ilintili olarak ortaya çıkan “yoksunlaşma” olgusunun hafifletilmesine, geciktirilmesine, (geçici olarak) giderilmesine karşı insani bir hizmet alanı olup; en geniş anlamda, yerel ölçüler içinde asgari seviyede dahi kendisini ve bakmakla yükümlü olduğu kişileri geçindirme olanağından kendi ellerinde olmayan nedenlerden dolayı yoksun kalmış kişilere, resmi kuruluşlar veya kanunların verdiği yetkiye dayanarak yarı resmi veya gönüllü kuruluşlarca muhtaçlık tespitine ve kontrolüne dayalı olarak yapılan ve kişileri en kısa sürede kendi kendilerine yetecek hale getirmek amacını taşıyan parasal ve nesnel (aynı) sosyal gelirden oluşan bir sosyal koruma alanıdır¹⁴³.

Sosyal yardımlar, yararlanıcıların herhangi bir biçimde katkı sunmadığı, devletin yoksulluğa karşı geliştirdiği destek mekanizmalarıdır¹⁴⁴.

¹⁴² Faruk Taşçı, “Sosyal Yardım Yapma(ma) Gerekçeleri Üzerine Yaklaşımlar”, **Kamu-İş**, Cilt. 9, Sayı. 4, (2008), s. 2.

¹⁴³ Aziz Yıldırım, Sosyal Yardımların Koordinasyonunda Sosyal Yardım Bilgi Sistemi (SOYBİS) ve Bütünleşik Sosyal Yardım Hizmetleri Projesi, **4. Bölgesel Kalkınma ve Yönetişim Sempozyumu “Sosyal Politikanın Yönetişim”**, 19-20 Kasım, Ankara, 2009, s. 297.

¹⁴⁴ Ülker Şener, **Yoksullukla Mücadelede Sosyal Güvenlik, Sosyal Yardım Mekanizmaları ve İş Gücü Politikaları**, TEPAV Politika Notu, Şubat, 2010, s. 2.

3.1.1. Muhtaç Olma Durumu

Muhtaçlık, genelde kişinin, çalışma imkânı bulamaması (işsizlik), çalışamayacak derecede özürlü-malul-yaşlı-hasta olması, gelir getiren bir mal varlığına-kaynağa sahip olmaması neticesinde ortaya çıkan bir durumdur¹⁴⁵.

Sosyal yardımlar için ön şart olarak aranan muhtaçlık durumu, “kişilerin gerekli asgari miktarda geçim kaynaklarına ve gelire sahip olmamasını ve bu suretle kendisi ve bakmakla yükümlü olduğu kişileri geçindirememesini” ifade etmektedir¹⁴⁶.

Muhtaçlık; “kendisini, eşini ve bakmakla yükümlü olduğu çocuklarını, anne ve babasını, buldukları mahallin hayat şartlarına göre asgari seviyede geçindirmeye yetecek geliri, malı veya kazancı bulunmama hali” olarak tanımlamaktadır¹⁴⁷.

Bu tanım, daha çok maddî (mutlak) yoksulluğu izah etmektedir. Geniş anlamda muhtaçlık kategorisine, göreceli yoksulluk ile sosyal tecridin unsurları da dâhil edilmelidir. Şu bir gerçek ki, özellikle ülkemizde çalışmasına, bir mal varlığına veya gelire sahip olmasına karşılık, birçok insan yine de geçimini tam olarak sağlayamamaktadır. Dolayısıyla kişinin eline geçen gelir, onu zaruretten kurtarıyorsa yardıma muhtaç sayılmalıdır. Elbette muhtaçlığın kendi içinde dereceleri ve türleri bulunmaktadır. Sağlanacak sosyal yardımın muhtevası, türü, süresi ve miktarı da buna göre farklı ve esnek bir biçimde düzenlenebilir. Genel anlamda muhtaçlık ve dolayısıyla sosyal yardım ve sosyal hizmetler kapsamına girebilmek için, kişide aşağıdaki dört şart aranmaktadır¹⁴⁸;

- Yoksulluk, yani gelir yokluğu veya yetersizliği
- Sosyal tecrit unsurlarının varlığı

¹⁴⁵Ali Seyyar, “Sosyal Siyaset Açısından Yoksulluğa Karşı Mücadele”, **Köprü Dergisi**, Sayı.88, 2004.

¹⁴⁶S. Mustafa Önen, “Yerel Yönetimlerin Yoksullukla Mücadelesi: Malatya Belediyesi Örneği”, **Sayıştay Dergisi**, Sayı. 79, (2010), s. 79.

¹⁴⁷Fatma Erbil Erdugan, Türkiye’de Özürlü Yoksulluğu ve Mücadele Politikalarının Değerlendirilmesi: Ankara-Keçiören Örneği, Ankara: Başbakanlık Özürülüler İdaresi Başkanlığı Yayını, 2010, s. 78.

¹⁴⁸Seyyar, a.g.m.,

- Hastalık, yaşlılık, malullük, özürlülük
- Kimsesizlik, terk edilmişlik ve yalnızlık

Sosyal yardım ve hizmetlerinden yararlanması gerekenler, gerçekten yardıma, bakıma ve (ya) diğer sosyal hizmetlere ihtiyaç duyan kişilerdir. Muhtaç kişiler, geçimini kendi başına ya hiç, ya da yeterince sağlayamayan ve bu sebeple de hayat boyu veya geçici bir süre için, şu veya bu şekilde yardıma muhtaç hâle gelmiş kimselerdir. Daha detaylı olarak açıklayacak olursak, bu yardıma muhtaçları, şu şekilde sıralayabiliriz¹⁴⁹;

- Her hangi bir yerden gelir kaynağı olmayan işsizler.
- Çalıştığı ve kazancı olduğu halde kendi zarurî ihtiyaçlarını ve (ya) bakmakla yükümlü olduğu aile fertlerinin temel ihtiyaçlarını karşılayamayan insanlar.
- Yardıma muhtaç çok çocuklu aileler, dul ve (ya) boşanmış çocuklu kadınlar.
- Yardıma veya bakıma muhtaç âciz yaşlılar ve özürülüler (acezeler).
- Herhangi bir kazaya uğramış veya meslek hastalığına yakalanmış ve bundan dolayı da tamamen veya kısmen ya da geçici olarak malul duruma düşmüş yardıma ve bakıma muhtaç kişiler.
- Kendileri veya aile fertleri hapiste olan yardıma muhtaç kişiler.
- Özellikle sosyal sigortalar kapsamı dışında kalan ve sağlık hizmetlerinden yararlanması gereken yoksul aileler ve hamile bayanlar.
- Eğitim gören veya göremeyen fakir çocuklar.
- Uygun meskeni olmayanlar, sağlıksız ortamlarda barınanlar veya kira bedellerini ödemekte güçlük çekenler.
- Yeterli maddî imkânı olmayan ve evlenmek isteyenler.
- Değişik tabii âfetlerden dolayı yardıma muhtaç hâle gelen kişiler.
- Tabii âfetlerden dolayı zarara uğrayan çiftçiler.

¹⁴⁹ Ali Seyyar, Yoksul Ailelere Dönük Sosyal Politikalar, **IV. Aile Şurası: Aile ve Yoksulluk Bildirileri**, Rahime Beder Şen (Ed.), Ankara: Başbakanlık Aile Araştırmalar Kurumu Bakanlığı, 18-20 Mayıs 2004, s. 199-230.

- Borçlarından kurtulamayan ve bundan dolayı da geçim sıkıntısı çeken aileler.

3.1.2.Sosyal Yardımın Devlet Tarafından Yapılması

Sosyal güvenlik yöntemlerinden sayılan Kamusal Sosyal Yardım, temelde diğer sosyal güvenlik sistemlerinin boşluklarını veya eksikliklerini doldurmakta ve tamamlayıcı rol üstlenerek, genellikle sadece münferit hallerde devreye girmektedir. Kamusal Sosyal Yardımın, finansman biçimi ve yararlanma şartları, primli sisteme dayanan sosyal sigorta yönteminden farklıdır. Şöyle ki; dağıtılan sosyal yardımlar, devlet bütçesinden (vergilerden) karşılanmakta ve karşılığında muhtaçlık dışında çoğu kez bir şart aranmamaktadır. Sadece vergilerle finanse edilmeleri, herhangi bir karşılık gözetilmeksizin yoksul, bakıma muhtaç, yaşlı, sakat veya özel nedenleri olan kişilere uygulanması ve sadece devlet bütçesinden sağlanması açılarından sosyal sigortalardan ayrılmakta ve ilgilinin herhangi bir katkısı bulunmadığı için bu sisteme “primsiz sosyal güvenlik rejimi” adı da verilmektedir¹⁵⁰.

Primsiz rejim, genellikle, primli rejimin kapsamı dışında kalmış, sosyal korunmaya en fazla gereksinimi bulunanlara hizmet götürmeyi amaçlar¹⁵¹. Bu yönüyle, sosyal bütünleştirme işlevini üstlenerek, sosyal güvenliğin yaygınlaştırılması ilkesini yaşama geçirmeye çalışan bir sistem olarak görülmektedir¹⁵².

3.1.3.Sosyal Yardımın Çeşitleri

Gelir dağılımındaki adaletsizlik ve yoksullukla mücadelede en önemli araçlardan biri olan sosyal yardımlar, faydalanıcıların her hangi bir katkıda bulunmaksızın devletin kişilere yoksulluğa karşı yaptığı transferleri içermektedir.

¹⁵⁰ Tuba Olcay Ölmez, “Sosyal Yardım Sistemi İçerisinde Yerel Yönetimlerin Yeri”, (Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007), s. 12.

¹⁵¹ Çetin Alceylan, “Sosyal Güvenlik Açıkları ve Düünden Bugüne Sosyal Güvenlik Sistemimiz”, **Bütçe Dünyası**, Cilt.2 Sayı. 26, (2007), s. 172.

¹⁵² Ali Güzel, A.Rıza. Okur, **Sosyal Güvenlik Hukuku**, 8. Basım, İstanbul: Beta Yayınları, 2002, s. 567.

Sosyal yardımlar, ülkelerin sosyal politika uygulamaları ile birlikte ele alınsa bile hitap ettikleri ve hedefledikleri toplumsal kesimler bakımından uzmanlaşmaya dayanması ve özel programları ve mekanizmaları içermesi gereken uygulamalardır¹⁵³. Yoksullukla ve gelir dağılımındaki adaletsizlikle mücadele stratejilerine göre çeşitli değişiklikler görülebilse de genel olarak iki tür sosyal yardım çeşidi bulunmaktadır. Bunlar;

Aynı Yardım: Genel itibariyle; yiyecek, giyecek, yakacak, kırtasiye, tıbbi araç-gereç ile rehabilitasyon amaçlı protez araçları gibi sosyal inceleme raporuyla müracaatının ihtiyacına göre verilecek mal ve malzeme yardımından oluşmaktadır¹⁵⁴. Ayrıca, toplu taşıma araçlarında kullanılmak üzere belirli kişilere verilen indirimli veya ücretsiz kartlar, elektrik ve su gibi temel ihtiyaçların kullanımından ücret alınmaması, ilaç ve tedavi giderlerinin bir kısmının karşılanması veya ücretsiz tedavi edilmesi gibi yardımlar da bu kapsamda değerlendirilebilir¹⁵⁵.

Yukarıda belirtilen yardımların bazılarını biraz daha açıklığa kavuşturmak gerekirse bu yardımlar hakkında şunlar söylenebilir;

- **Gıda Yardımı;** ihtiyaç sahiplerine gıda maddelerini kendileri alabilmesini için gıda çeki, sıcak yemek veya gıda paketi verilmesi şeklindedir.
- **Giyim ve Ev Eşyası Yardımı;** bu tür yardımlar diğer yardım türlerine göre çok daha düşük bir miktardadır. Bu yardımların önemli bir bölümü yardımı veren kuruluşa yapılan bağışlardan olup düzenli olarak yapılan bir yardım türü değildir. Ev eşyası yardımı, giyim yardımına göre daha az sayıda yapılmaktadır.

¹⁵³ Yıldırım, a.g.m., s. 298.

¹⁵⁴İsmet Galip Yolcuoğlu, “Türkiye’de Çocuk Koruma Sisteminin Genel Olarak Değerlendirilmesi”, **Aile ve Toplum Dergisi**, Cilt. 5, Sayı. 18, (2009), s. 14.

¹⁵⁵Alpaslan Karabulut, “Türkiye’de Sosyal Yardım ve Sosyal Yardımların Tek Merkezden Yürütülebilirliği”, (**Yüksek Lisans Tezi**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2011), s.12-13.

- **Yakacak Yardımı;** genellikle muhtaç durumdaki kişilere kömür verilerek yapılmakta olup Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları (SYDV) ve belediyelerce gerçekleştirilmektedir.
- **Sağlık Yardımı;** genellikle kişilerin sağlık hizmeti masraflarının karşılanması yoluyla gerçekleştirilmektedir.

Nakdi Yardımlar: Nakdi yardımlar, genellikle ihtiyaç sahibinin sosyal inceleme raporu sonucunda belirlenen ihtiyaçlarına göre verilecek parasal yardımlardan oluşmaktadır¹⁵⁶. Yapılan yardımlar, ihtiyaç sahibinin duruma göre aylık olabileceği gibi, belirli ihtiyaçların ayrı ayrı karşılanması veya bütün ihtiyaçların tek bir ödemeye karşılanması şeklinde de olabilmektedir.

Nakdi yardımlar kapsamında hangi yardımların verildiğine göz atacak olursak karşımıza şunlar çıkmaktadır¹⁵⁷;

- **Yaşlılık Aylığı;** yaşlılara yapılan en geniş kapsamlı sosyal yardımdır. SGK tarafından 65 yaş üstündeki muhtaçlara verilen yaşlılık aylıkları SYDV'ler ve belediyeler tarafından da verilebilmektedir. Ancak bu yardımlar SGK tarafından bağlanan aylıklar kadar düzenli olmayıp belli bir yaş koşuluna da bağlı değildir.
- **Özürlülere Yapılan Yardımlar;** kişilerin özürlülük durumuna göre yapılan nakdi yardımlardır. En kapsamlısı 2022 sayılı Kanuna istinaden muhtaç durumdaki özürlülere verilen özürlü aylığıdır. Ayrıca henüz özürlü aylığı bağlanmamış veya özürlü aylığı bağlanmış olsa dahi ihtiyaç sahibi olan bazı özürlülere de SYDV'ler tarafından nakdi yardım yapılabilmektedir.
- **Eğitim Yardımları;** öğrenciye burs, kırtasiye giderleri, giyim, okula gidiş geliş masraflarının karşılanması gibi çok çeşitli ihtiyaçlara yönelik olarak yapılmaktadır.

¹⁵⁶ A. Cengiz Köseoğlu, "Korunmaya Muhtaç Çocuklar", **KÖK Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi**, Cilt. 9, Sayı. 2, (2009), s. 96.

¹⁵⁷ Karabulut, a.g.t.,s. 14.

3.1.4. Sosyal Yardımın Kapsamı

Sosyal yardım yöntemi, muhtaç konumda olanlara sürekli yardım yapmayı içeren bir yöntem olmayıp, muhtaçlık durumunun en kısa sürede kaldırılmasını hedeflemektedir. Amaç, yardım görenin mümkün olan en kısa sürede yeniden çalışabilme ve geçimini sağlayabilecek gelir elde edebilme olanağına kavuşturulması olmaktadır. Tembellik ve savurganlık özendirilmemekte, kişinin sosyal varlığı güvence altına alınarak onuru korunmaya çalışılmaktadır¹⁵⁸.

İhtiyaca ilişkin olarak belirlenen koşulların yerine gelmesi halinde, yerel ya da ulusal düzeyde toplanan vergilerle finanse edilen çeşitli programlar gereğince, yardıma ilişkin ödemeler yasal bir hak gereği yapılmakta ve yapılacak ödemelerin miktarı, gelir ve servet durumu dikkate alınarak belirlenmektedir¹⁵⁹

3.2. YOKSULLUK VE SOSYAL YARDIM İLİŞKİSİ

Sosyal yardım denilince akla gelen ve en çok bilinen kavram olarak “yoksulluk” karşımıza çıkmaktadır. Gerçekten de, sosyal yardım kavramı, genelde, yoksul kişilere aynı veya nakdi yardım yapılması işlemi olmasından dolayı, yoksulluğu ve yoksul kişileri çağrıştırmaktadır. Başka bir ifade ile sosyal yardım hizmetlerine ihtiyaç duyanın temel belirleyicisi, yoksulluktur. Bu anlamda, sosyal yardım, modern devletin yoksul kesimleri koruyucu yöndeki sosyal sorumluluklarının bir gereği olarak algılanmakta ve genellikle “yoksul programları” şeklinde nitelenmektedir¹⁶⁰.

3.2.1. Yoksulluk Kavramı

Yoksulluk, tarihin her döneminde olduğu gibi günümüzde de birçok ülkenin baş etmek zorunda kaldığı en önemli toplumsal sorunlardan birisidir. Bu

¹⁵⁸ Önen, a.g.m., s. 79.

¹⁵⁹ Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu, Sosyal Güvenlik Sistemlerinde Özel Emeklilik Programlarının Yeri ve Gelişimi Birinci Bölüm: Temel Kavramlar ve Sosyal Güvenlik Araçları, <http://www.tisk.org.tr/yayinlar.asp?sbj=ic&id=1122>

¹⁶⁰ Faruk Taşcı, “Türkiye’nin Kamusal Sosyal Yardım Anlayışı (1980-2007) Üzerine Bir Analiz”, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, Sayı. 55, (2008), s. 129.

toplumsal sorunu önleme ile ilgili olarak tarih boyunca çeşitli çözüm yolları üretilmiş ve uygulanmış olmasına karşın değişen toplumsal şartların sonucu olarak farklılaşan ekonomik, sosyal, siyasal, kültürel ve psikolojik faktörlerin etkisi ile yoksulluk sorunu gün geçtikçe daha karmaşık bir hal almıştır. İnsanlık tarihinin en eski toplumsal sorunlarından birisi olan yoksulluğun geçmişi her ne kadar çok eskilere dayanıyor olsa da literatürde üzerinde görüş birliğine varılmış bir tanımından söz etmek güçtür¹⁶¹.

Yoksulluk, gelir veya tüketim düzeyinin yetersiz olmasının yanı sıra ekonomik, sosyal ve siyasal katılım olanaklarından yoksun olmayı da içeren çok boyutlu bir kavramdır¹⁶². En genel ifade ile yoksulluk, “maddi kaynaklardan, bazen de kültürel kaynaklardan yoksun kalındığını ifade eden bir durum” olarak tanımlanmaktadır¹⁶³.

Yoksulluk konusunda genel bir tanım birliği olmamasına rağmen, genel olarak mutlak yoksulluk; “bireyin hayatını fiziken devam ettirmesi için gerekli olan asgari tüketim seviyesidir” şeklinde tanımlanmıştır. Mutlak yoksulluktan, insan hayatının devamını sağlayacak maddi gelir/servet miktarına sahip olamamak algılanmaktadır¹⁶⁴.

Sözlük anlamıyla yoksul, yeterli düzeyde parası olmayan veya konforlu bir şekilde yaşamak için gerekli olan araçlara sahip olmayan kişidir. Yoksulluk kelimesi ise yaşamın gerektirdiği olanaklardan yoksun olma durumunu ifade etmektedir. Yaşamı sürdürmek için gerekli olan şeyler kişilere, içinde bulunulan topluma, çevreye ve koşullara bağlı olarak değişiklik göstereceğinden yoksulluk

¹⁶¹ Gamze Aksan, Duygu Alptekin, “Küresel Yoksulluk, Yoksulluk Kültürü ve Toplumsal Aidiyet Bağlamında Yoksulluğun Değişen Yüzü”, **Uluslararası Davraz Kongresi Küresel Diyalog Bildiriler**, Süleyman Demirel Üniversitesi, 24-27 Eylül, Isparta, 2009, s.1768.

¹⁶² Selahaddin Öğülmüş, “Sosyal Yardım Algısı ve Yoksulluk Kültürü”, **Aile ve Toplum Dergisi**, (Temmuz - Ağustos – Eylül, 2011), s. 84.

¹⁶³ Gordon Marshall, **Sosyoloji Sözlüğü**, Y. Osman Akınha ve Derya Kömürcü (çev.), İstanbul: Bilim ve Sanat Yayınları, 1999, s. 825.

¹⁶⁴ Gülsüm Gürler Hazman, “Kentsel Yoksulluk Sorunu ve Belediyelerin Rolü” **Türk İdare Dergisi**, Sayı. 467, (Haziran 2010), s. 137.

kavramı her zaman gözlemlenen durumla standart (normatif) durumun karşılaştırılmasını gündeme getirir¹⁶⁵.

Sosyal boyutuyla yoksulluk ise, insan haysiyetine ve şahsiyetine yaraşır bir hayat düzeyinin altında, maddi yönden tam anlamıyla veya nispi olarak yetersiz olma durumudur¹⁶⁶.

Siyasi ve sosyo-ekonomik açıdan yoksulluk ise, temel maddi ve sosyo-kültürel gereksinimleri karşılayabilme anlamında asgari yaşam standardının altında olma durumudur¹⁶⁷. Dolayısıyla bir ülkede ortalama gelir düzeyinin altında bir gelire sahip olanlar yoksulluk kapsamına girmekte ve beslenme, barınma, giyinme gibi temel ihtiyaçlarını yeterli düzeyde karşılayamamaktadır¹⁶⁸.

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ise yoksulluğu; insani gelişme için zorunlu olan fırsatlardan (hayat boyu sağlık, yaratıcı bir hayat, ortalama bir hayat standardı, özgürlük, kendine güven, saygınlık vb.) mahrum olma şeklinde tanımlayarak, kavramın sadece parasal bir içeriğe hapsedilmesini engellemiş olup; bu çerçevede yoksulluk ölçümlerinde hayat beklentisi, okuma yazma, çocuk ölüm oranları ve reel satın alma gücü gibi göstergeleri kullanmaktadır¹⁶⁹.

Yoksulluk, bir ülkenin gelişmişlik durumuyla yakından ilişkili bir kavram olarak görülmekte ve ikiye ayrılmaktadır:

- **Mutlak yoksulluk (birinci derecede):** Mutlak yoksulluk; hane halkının ya da bireyin asgari yaşam düzeyini sürdürebilmesi için gerekli, yalnızca en temel ihtiyaçlarını karşılayabilmesi durumudur. Birinci dereceden

¹⁶⁵ Özge Arpacıoğlu ve Metin Yıldırım, “Dünyada ve Türkiye’de Yoksulluğun Analiz”, **Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi**, Cilt. 4, Sayı. 2, (2011), s. 61.

¹⁶⁶ Ali Seyyar, **Sosyal Siyaset Terimleri (Ansiklopedik Sözlük)**, İstanbul: Beta Yayıncılık, 2002, s.131.

¹⁶⁷ Hüner Kule Muharrem Es, “Türkiye’de Kentsel Yoksulluk: Kocaeli Örneği” **Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi**, Sayı. 50, (2005), s. 262.

¹⁶⁸ Suat Uğur “Yoksullukla Mücadelede Sivil Toplum Kuruluşlarının Artan Önemi”, **III. Sivil Toplum Kongresi Bildiriler Kitabı**, Onsekiz Mart Üniversitesi Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, 9-10 Aralık, Çanakkale, 2006, s. 284.

¹⁶⁹ Ayşe Meral Uzun, “Yoksulluk Olgusu ve Dünya Bankası”, **C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, Cilt. 4, Sayı. 2, (2003), s. 157.

yardıma muhtaç olarak algılanması gereken bu fakirler temel insani ihtiyaçlarını bile karşılayamamakta, hatta bu duruma düşen bir kişiye dışarıdan yardım edilmediği takdirde ölüm riskiyle bile karşı karşıya gelmesi de kaçınılmaz olabilmektedir. Mutlak yoksulluğun ortaya çıkarılması bireylerin yaşamlarını sürdürebilmeleri için gerekli olan minimum tüketim ihtiyaçlarının belirlenmesini gerektirir. Mutlak yoksulluk gıda ve gıda dışı bileşenler dikkate alınarak ayrı ayrı belirlenebilmektedir¹⁷⁰.

- **Göreceli yoksulluk (ikinci derecede):** Temel ihtiyaçlarını mutlak olarak karşılayabilen ancak kişisel kaynakların yetersizliği yüzünden toplumun genel refah düzeyinin altında kalan ve topluma sosyal açıdan katılımları engellenmiş olanlar göreceli yoksullardır. Göreceli yoksullar, birinci dereceden yoksul olmaktan ziyade daha çok ikinci derecede dar gelire sahip, asgari yaşam seviyesini yakalamış olsalar da ortalama refah seviyesinin altında olan insanlardır. Temel ihtiyaçlarını kısmen karşılamakla beraber, eğitim, sağlık, sosyal katılım yönünden yetersizlerdir¹⁷¹.

3.2.2. Yoksulluk Sorunu Karşısında Sosyal Yardımların Rolü

Yoksulluk olgusu, maddî boyutunun yanında birçok psiko-sosyal sorunları da içinde barındırmaktadır. Dolayısıyla, hem bir sosyal gerekçe, hem de maddî-mânevî kayıplara yol açması bakımından yoksulluk, sosyal yardım kapsamında değerlendirilmesi ve çözümlenmesi gereken bir konudur¹⁷². Bir sosyal güvenlik yöntemi ve sosyal hizmet alanı olan sosyal yardımların amacı, sosyo-ekonomik yoksunluk içinde bulunan kişileri durumlarına ve özelliklerine göre, en kısa sürede kendi kendilerine yeterli hale getirerek muhtaçlıktan

¹⁷⁰ Arpacıoğlu ve Yıldırım, a.g.m., s. 62.

¹⁷¹ H. Yunus Taş ve Selami Özcan, "Türkiye'de ve Dünya'da Yoksulluk Üzerine Bir Araştırma", **Avrasya Ekonomileri Konferansı, SESSION 3D: Büyüme ve Gelişme III**, Almatı, Kazakistan, 11-13 Ekim 2012, s. 424.

¹⁷² Ali Seyyar, "Sosyal Siyaset Açısından Yoksulluğa Karşı Mücadele", **Köprü Dergisi**, Sayı.88, (2004).

kurtarmaktır¹⁷³. Bu rolün altında yatan espri, insanın en değerli varlık olarak kabul edildiği, bu nedenle hak ettiği gibi güzel bir yaşamı sürdürebilmesi gerektiğidir. Sosyal yardımlar, yoksul bireylere zaman kazandırarak, aldıkları yardımlarla soluklanma fırsatı sunmaktadır. Böylelikle, yoksullar, kendi başına yardımsız yaşamını sürdürebilme açısından yapabilecekleriyle ilgili bir düşünme sürecine girerek kendini belli konularda bilgi edinme ve beceri kazanma yönünde zorlayabilecektir¹⁷⁴.

Sosyal yardım faaliyeti ile yoksul bireylerin ihtiyaçları karşılanarak yaşamlarını sürdürmelerine destek olunmaktadır. Çünkü, yoksulların çok çeşitli nedenlere dayalı olarak ortaya çıkan ve orta uzun dönemli politikalarla ortadan kaldırılması mümkün olan yoksullukla mücadele politikalarının sonuçlarını bekleyecek zamanları yoktur. Beslenme, barınma, giyinme gibi temel ihtiyaçların acilen karşılanması gerekmektedir. Buna göre sosyal yardımlar yoksul bireylere kısa vadede en büyük destektir. Üstelik her toplumda engellik, yaşlılık vb. sebeplerle uzun süre veya sürekli olarak sosyal yardıma ihtiyaç duyan bireylerin bulunması kaçınılmazdır. Bu niteliğiyle de sosyal yardımlar ömür boyu sürebilmektedir¹⁷⁵.

Sosyal devletin, maddî yoksulluğu (açlığı) gidermenin ötesinde, özellikle göreceli yoksulluğa ve sosyal tecride karşı sosyal hizmetler, meslekî eğitim ve istihdam alanlarında ilave bazı tedbirler alması icap edecektir¹⁷⁶. Devletin ekonomik ve sosyal hayattaki rolü anlatılırken, devlet ve özel sektör dışında kar amacı gütmeyen gönüllü kuruluşlar, özellikle korunmaya muhtaç kesime yönelik faaliyetleriyle sivil toplum kuruluşları da önem kazanmaktadır.

¹⁷³ Semiha Boybek, “Sosyal Yardım Uygulamaları ve Çocuk İşçiliği Arasındaki İlişki: Keçiören Örneği”, (Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi, T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Ankara, 2009), s. 14-15.

¹⁷⁴ Ersin Kaya, “Yoksullukla Mücadelede Avrupa’nın ve Türkiye’nin Sosyal Yardım Modeli”, (Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi, Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Ankara, 2009), s.27-28.

¹⁷⁵ Sadık Güneş, **Sosyal Yardım Algısı ve Yoksulluk Kültürü**, Ankara: T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, 2008, s.29.

¹⁷⁶ Seyyar, a.g.m.,

Bu bağlamda yoksulluğu önleyecek politikaların, zenginliği önlemekten çok, bir ölçüde de olsa ülkedeki gelir grupları arasındaki uçurumları azaltma amacıyla sosyal yardımların önemli rol üstlendiğini ve sosyal devletin bir gerekliliği olduğunu söylemek mümkündür. Sosyal devletin gelir dağılımı konusundaki duyarlılığı, toplumsal uzlaşmanın sağlanması ve bireylerin toplumdan dışlanmaması konularında sosyal yardımlar, hem ahlaki hem de ekonomik anlamda önem kazanmaktadır. Yoksulluk sorunu karşısında kimsesiz çocuk, yaşlı, kör, sağır, sakat, fakir v.b gruplara dönük etkin bir sosyal hizmet ve sosyal yardım programı ve sosyal tesislerinin sosyal refah devleti hedeflerinin dışında düşünülmesi imkansızdır. Bu sektöründe ülke ihtiyaçları ile uyumlu olarak fiziksel ve insan gücü kaynakları sağlanarak planlanıp uygulanması zorunlu hale gelmektedir¹⁷⁷.

3.3. BELEDİYELERİN SOSYAL YARDIM VE SOSYAL HİZMET SORUMLULUĞU

Belediyelerin sosyal fonksiyonlarını arttıran sosyal belediyeçilik anlayışı, yerel yönetimlere sosyal alanlarda planlama ve düzenleme işlevi yüklemektedir. Bu bağlamda, kamu harcamalarını konut, sağlık, eğitim ve çevrenin korunması alanlarını kapsayacak şekilde sosyal amaca kanalize eden, işsiz ve kimsesizlere yardım yapılması, sosyal dayanışma ve entegrasyonun tesis edilmesi ile sosyo-kültürel faaliyet ve çalışmaların gerçekleştirilebilmesi için gerekli olan altyapı yatırımlarının yapılması, bireyler ve toplumsal kesimler arasında zayıflayan sosyal güvenlik ve adalet konusunu güçlendirmeye yönelik yerel yönetimlere sosyalleştirme ve sosyal kontrol işlevlerinin verilmesi, bu çerçeveyi oluşturmaktadır¹⁷⁸.

3.3.1. Belediyelerin Sosyal Yardım Alanlarındaki Etkinlikleri

Belediyelerin sosyal politika ve sosyal yardımların sağlanmasında Ortaçağ'dan beri önemli bir rol oynamaktadır. Bu dönemde su arzı, atık sistemi, yol sistemi gibi kentsel; kadın ve çocuk emeğinin denetimi, kamu sağlığı

¹⁷⁷ Ölmez, a.g.t., s. 21.

¹⁷⁸ Negiz, a.g.m., s. 327.

sistemlerinin oluşturulması, okullar, yoksullar ve yaşlılar için bakım imkanlarının geliştirilmesi gibi sosyal politika hizmetleri bu yönetimler tarafından karşılanmıştır¹⁷⁹.

Yine yerel yönetimler sosyal politika tarihinde önemli bir yere sahip olan “Yoksulluk Yasaları”nın uygulanmasında görev üstlenmişlerdir. Ortaçağ Avrupası’nda kıtlık, savaş ve salgın hastalıkların korunmaya muhtaç insan sayısını hızla artırması İngiltere’de devleti önlem almaya itmiş ve bu ülkede 1300’lü yılların ortalarından 1800’lü yılların ortalarına kadar bir dizi Yoksulluk Yasası uygulamaya konmuştur. Bu yasalardan en önemlisi I. Kraliçe Elizabeth tarafından 1601 yılında yapılmış ve bu yasanın temel maddeleri Amerikan kolonilerinde de uygulanmıştır¹⁸⁰.

Yerel yönetimleri yoksullukla mücadelenin etkin bir aracı hâline getiren bu yasanın uygulama sorumluluğu gerek İngiltere ve gerekse Amerikan kolonilerinde yerel yönetimlere verilmiştir. Öyle ki, 1601 tarihli Yoksulluk Yasası’na göre, belediyeler harcamalarını yerel halktan alınacak bağış ve vergilerle karşılamak suretiyle çalışamayacak durumdaki yoksullara (yaşlılar, körler, sağırklar, çocuklu anneler, fizikî veya zihni engelliler) yardımda bulunacak, kimsesiz çocuklar ve yaşlılar için barınaklar inşa edecekti. Yardım, hâlâ bugünkü kamu yardım programlarının bir kısmında var olan ikamet koşuluna bağlanmıştır. Yerel yönetimlerin yasadan kaynaklanan sorumluluğu, sınırları içinde yasal olarak ikamet edenlerle sınırlandırılmıştır. Yoksulluk yasaları ile gerek İngiltere ve gerekse ABD’de devletin sorumluluğu altındaki kamu yardım modeli devreye girmiştir. Yerel yönetimler ise merkezî devlet tarafından belirlenen yoksullukla mücadele politikalarının yerel düzeyde uygulayıcısı olmuşlar ve sosyal politikaların sağlanmasına katılmışlardır¹⁸¹.

Endüstri devriminden 2. Dünya Savaşı’na kadar olan dönemde yerel yönetimlerin sosyal politikadaki fonksiyonları devletin bu alandaki rol ve

¹⁷⁹ Halis Yunus Ersöz, “Sosyal Politika- Refah Devleti-Yerel Yönetimler İlişkisi”, **İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası**, Cilt. 55, Sayı. 1, (2006), s.764.

¹⁸⁰ Güneş, a.g.k., s. 40.

¹⁸¹ Ersöz, a.g.m., s. 765.

etkinliğine paralel olarak artmaya başlamıştır. Üstelik hızlı nüfus artışı ve endüstri merkezlerini hedef alan göç ve kentleşme, yerel yönetimlerin kentsel sorumluluklarını da oldukça fazla arttırmıştır. Yeni oluşan küçük endüstri kasabalarının aniden şehir büyüklüğünde nüfusa sahip olması, buralarda önemli sağlık, barınma ve içme suyu sorunlarına neden olmuştur. Gerçekten, 19. yüzyılda İngiltere, Batı Avrupa ve Kuzey Amerika'da endüstrileşmeye eşlik eden o güne kadar emsali görülmemiş hızlı nüfus artışı kasaba ve şehirlerde ani bir büyümeye yol açmıştır. Bu yüzyılın başında İngiltere nüfusunun beşte biri kasabalarda yaşarken, yüzyılın sonunda şehirlerde ikamet edenler toplam nüfusun beşte dördünü oluşturur hâle gelmiştir¹⁸².

Bu dönemde yerel yönetimler, bir yandan temel kentsel ihtiyaçların karşılanmasında diğer yandan sosyal politika fonksiyonlarının yerine getirilmesinde rol oynamışlardır. Birçok yerel yönetim atık sistemi, salgın hastalıkların önlenmesi için halk sağlığını koruyucu önlemler geliştirilmesi, fakir ve yoksullara ücretsiz tedavi sağlayan hastanelerin kurulması, sanatoryumlar açılması gibi görevler yerine getirmişlerdir. Örneğin yerel yönetimlere ait 1930 yılında, Liverpool'da 200'ün üzerinde yatak kapasiteli sanatoryum, 3 adet tüberküloz kliniği ve çocuklar için bir adet hastane bulunmaktaydı. 1929 yılında aşılama görevi halk sağlığını koruma tedbirleri çerçevesinde yerel yönetimlere bırakılmıştı. Yerel yönetimler, Yoksulluk Yasası'na dayanarak düşkünlerevi kurmuşlar, konut, ana-çocuk sağlığı ve okul hizmetleri alanında çeşitli görevler üstlenmişlerdir. Eğitim alanında ise 1902 yılında, yerel yönetim bünyesinde, "Yerel Eğitim Otoritesi" komiteleri kurulmuş ve zamanla bu komiteler, okullar ve okul yemekleri (1906) ve tıbbî kontrol (1907) gibi eğitimle ilgili diğer hizmetleri sağlamakla görevlendirilmişlerdir. 1890 yılında yerel yönetimlere düşük maliyetli konutlar yapmaları için izin verilmiş, 1919'da ise teşvik etmek için merkezî yönetimce yardım verilmiştir. 1905 yılında çıkarılan işsizlik Yasası ile yerel emek bürolarının kurulmasına izin verilmiş ve yerel yönetimlerden, işsizlerin iş bulmalarına yardımcı olacak ulusal düzeyde bir emek mübadelesi ağı

¹⁸² Güneş, a.g.k., s. 40-41.

oluşturulması beklenilmiştir. 1910'daki Eğitim Yasası ise yerel yönetim otoritelerine okuldan yeni mezun olan gençleri mesleğe yöneltme ve işe yerleştirme görevi yüklemiştir¹⁸³.

İkinci Dünya Savaşından sonra ise refah devletinin gelişimine paralel olarak yerel yönetimler merkezi idareler tarafından ulusal düzeyde planlanan sosyal politikaların mahalli düzeyde hayata geçirilmesinde temel ajans haline gelmişlerdir. Refah programları başlangıçta ulusal nitelikli olmalarına rağmen, programların uygulanması ve mahalli düzeyde yorumlanması yerel yönetimlerin düzenlenmelerine bağlı olarak gerçekleştirilmiştir. Birçok Avrupa ülkesinde desentralizasyon politikaları yerel yönetimlerin daha fazla yetki ve sorumluluk almasına imkan vermiş, yerel yönetimler refah politikalarının en önemli tamamlayıcı-uygulayıcı ajansı haline gelmişlerdir. Bundan dolayı İskandinav yerel yönetimleri için “refah belediyesi” kavramı kullanılırken, İngiltere'de yerel yönetimler bazı yazarlar tarafından “yerel refah devleti” olarak nitelendirmişlerdir¹⁸⁴.

Bugün neo-liberal politikaları benimseyen 1980 öncesinin refah devletlerinde halen yerel yönetimlerin sosyal politika ve sosyal yardımlar alanında etkin oldukları anlaşılmaktadır. Çünkü, 21 yüzyılın başlarına gelindiğinde görünen odur ki, devletlerin, toplumun karşılanmasında konsensüsü olan sosyal politika ve yoksullara yönelik hizmetler alanındaki sorumluluklarını özel sektöre, STK'lara, dini kurumlara veya sivil topluma devretmesi mümkün olmamıştır. Diğer bir ifadeyle sosyal politikalar büyük ölçüde hala devletler tarafından sağlanmaya devam edilmekte ve yerel yönetimler sosyal politikaların sağlanmasında etkin olarak görev almaktadırlar. Nitekim, İngiltere'de, 2006 yılı itibarıyla belediyeler yoksul, yaşlı, engelli, hasta, kadın ve çocuklara yönelik sosyal yardım ve sosyal hizmetler sunmakta, eğitim ve sağlık alanında çok kapsamlı görevler yerine getirmekte, bölgesel gelişme ve kalkınma ile istihdamı geliştirme programlarını hayata geçirmektedirler, işsizliği önlemek amacıyla meslek ve beceri kazandırma projelerine öncülük etmektedirler. Neo-liberal

¹⁸³ Ersöz, a.g.m., s. 766-767.

¹⁸⁴ Güneş, a.g.k., s. 41.

politikalara rağmen güçlü refah devleti niteliğini büyük ölçüde koruyan İsveç'te ise, belediyeler halkın gündelik yaşamını ilgilendiren hemen her alanda hizmetler sunmakta ve eğitimden sağlığa, konuttan sosyal yardım ve sosyal hizmetlere kadar her alanda sosyal politikaları etkin bir şekilde sağlamayı sürdürmektedir¹⁸⁵.

Ülkemizde de dünyadaki uygulamaların paralelinde yerel yönetimler merkezî devletle birlikte kamu hizmetlerini yerine getiren kuruluşlar olarak daha çok geniş anlamda sosyal politikanın konusuna giren hizmetlerin yerine getirilmesinde görev almışlardır. Özellikle 1990'lı yılların ortalarından itibaren özellikle Büyükşehir belediyelerinin görev ve fonksiyonlarında büyük bir artış meydana gelmeye başlamıştır. Herhangi bir yasal değişikliğe veya belediye gelirlerinde büyük bir artışa dayanmayan bu değişiklik, belediye yönetimlerine 1994 yılındaki mahallî idareler seçimlerinden sonra gelen başkanların kişisel hizmet anlayışından kaynaklanmıştır. İstanbul ve Ankara Büyükşehir belediyeleri kentsel hizmetlerin yanı sıra özellikle sosyal yardım, sosyal hizmetler, eğitim, sağlık, konut gibi sosyal politika alanlarında o güne kadar görülmeyen hizmetlere yönelmişlerdir. Bu dönemde temelleri atılan Sosyal Belediyecilik anlayışı, 2000'li yılların başlarında yeni bir ivme kazanmış ve belediyeler tarafından sunulan hizmet paketi daha da genişlemiştir. Öyle ki, bu hizmet yarışı zamanla yerel toplumun ekonomik, sosyal ve kültürel gelişiminden sorumlu belediyecilik anlayışının doğuşunu sağlamıştır¹⁸⁶.

3.3.2. Türkiye'de Belediyelerin Sosyal Yardım Alanlarındaki Fonksiyonları

Öncelikle ülkemizde kamu kaynaklarının büyük bir bölümünün merkezi idare tarafından kullanılmakta olduğu ve yerel yönetimlere, anayasal bir güvence bulunmasına rağmen, hizmetleriyle orantılı kaynak verilmediği belirtilmelidir. İl özel idareleri ve köyler, temel kentsel hizmetleri dahi karşılayabilecek gelir ve personelden yoksun ve doğrudan merkezi idarenin tasarrufuna açık olarak faaliyetlerini sürdürmek durumunda kaldıklarından, yasal ve idari etkinliklerini

¹⁸⁵ Halis Yunus Ersöz, "Yerel Yönetimlerin Sosyal Politika Alanındaki Rolü", **Sosyal Politikalar Dergisi**, Sayı 2, (2007).

¹⁸⁶ Ersöz, a.g.m., s. 32.

zamanla yitirmişler ve belediyeler yerel yönetim sisteminin temel kuruluşu haline gelmiştir¹⁸⁷.

1980'li yıllarda Büyükşehir belediye modelinin yerel yönetim sistemi içine dâhil edilmesinin ardından, 1990'lardan itibaren ülkemizde Büyükşehir belediyelerinin sosyal belediyecilik uygulamaları sıklıkla görülmeye başlamıştır. Bu uygulamalar, ilk olarak sosyo-kültürel alanlarda yoğunlaşırken, daha sonraları özürülülerden başlayıp, toplumdaki dezavantajlı çeşitli gruplara doğru yönelen bir seyir izlemiştir. 2000'li yıllarda da, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ile de söz konusu belediyelere, sosyal yardım ve sosyal hizmet alanında faaliyette bulunmaları için oldukça geniş yetkiler tanınarak, yelpaze daha da genişlemiştir¹⁸⁸.

Günümüzde Belediyeler tarafından yoksullara yönelik yapılan sosyal hizmet ve sosyal yardımlar özetle şu şekilde sıralanabilir: Aşevleri kurmak ve muhtaçlara bedava yemek ve ekmek dağıtmak; yakacak yardımında bulunmak; gıda paketleri dağıtmak; gıda, giyim ve diğer ihtiyaç maddeleri ile ev eşyası dağıtımını yapılan hayır marketleri kurmak; nakdi yardım yapmak; ücretsiz sağlık hizmetleri sunmak; öğrencilere çanta, kırtasiye ve okul giysisi dağıtmak.

4109 sayılı Asker Ailelerinden Muhtaç Olanlara Yardım Hakkındaki Kanun gereğince gerekli şartları taşıyan ve istenilen belgeleri hazırlayan asker ailelerine belediyelerce yardım yapılmaktadır. 4109 sayılı Kanun'un 7. maddesine göre yardım yapabilmek için; yardım isteyeceklerin askerin annesi, baba veya çocukları, karısı, kız ve erkek kardeşi (18 yaşından büyük ve öğrenci değilse yardımdan faydalanamamaktadır) olmaları, yardım isteyeceklerin geçiminin er tarafından karşılanıyor olması, mahalli rayice nazaran idare ve ihtiyaçlarını temin

¹⁸⁷ Güneş, a.g.k., 42.

¹⁸⁸ Tuncay Güloğlu ve Muharrem Es, Yerelleşen Sosyal Yardım ve Sosyal Hizmetler, **Sakarya Üniversitesi İ.İ.B.F., 1. Ulusal Yerel Yönetimler Sempozyumu Bildiriler Kitabı**, Sakarya, 23-24 Ekim, 2008, s. 262.

edecek ne kendilerinin, ne de askere gidenin geçim vasıta ve olanaklarının bulunmaması şartları aranmaktadır¹⁸⁹.

Belediyelerin yaptıkları sosyal yardımlara ilişkin 2005 yılında nüfusu 50 binin üzerindeki 95 belediye üzerinde yapılan bir araştırmaya göre, ülkemizdeki belediyelerin % 85'inin yoksul, engelli, yaşlı ve çocuklara yönelik sosyal yardımlarda bulunduğu anlaşılmaktadır. Belediyelerin genelde nakdi maddi yardımda bulunmak yerine aynı yardımda bulunmayı tercih ettikleri veya kurumsallaşma süreci devam etmekle birlikte oluşturmuş buldukları kurumlar ile yoksullara destek oldukları görülmektedir. En fazla tercih edilen sosyal yardım türlerinin başında gıda, giyecek ve nakit yardımı gelmektedir. Belediyelerin % 70,5' gıda, % 56,8'i giyecek, % 51,6'sı ise nakit yardımda bulunmuştur. Belediyelerin, % 44,2'si yakacak yardımı yaparken, öğrencilere % 55,8'i burs, % 49,5'i kırtasiye malzemesi vermekte, engellilere tekerlekli sandalye dağıtan belediyelerin oranı ise % 41,1'de kalmaktadır. Her 4 belediyeden biri hastalara ilaç yardımı yaparken her 5 belediyeden biri yatalak hastalara hasta bezi temin etmektedir. Yine belediyelerin özel amaçlı yardımlarda da bulunduğu görülmektedir. Öyle ki, belediyelerin %31,6'lık bir kısmı yoksullara ev eşyası yardımı, %40'ı evlenecek çiftlere evlenme yardımı, % 49,5'i ise yoksul veya kimsesiz çocukların sünnet olması için destek olmaktadır. Aşevi bulunan ve aşevlerinde yoksullara yemek dağıtan belediyelerin oranı % 33,7, ramazan çadırı kurmak suretiyle sosyal yardımda bulunan belediyelerin oranı % 50,5'dir¹⁹⁰.

3.3.3. Belediye Sosyal Yardım Hizmetlerinin Olumlu ve Olumsuz Yanları

Kişinin muhtarlığının, aynı yardımlar veya nakdi ödemeler yoluyla giderilmesi anlamına gelen sosyal yardım, hem olumlu hem de olumsuz şekilde değerlendirilebilmektedir. Sosyal yardımın, damgalanma ve küçük düşürülme gibi psiko-sosyal sonuçlarının olmasının yanında, tembellik ve bağımlılık yapabilmesi,

¹⁸⁹ Eda Çiçek, "Türkiye'de Belediyelerin Sosyal Hizmet ve Sosyal Yardım Faaliyetleri", **Yerel Siyaset Dergisi**, Sayı. 39, (Nisan 2010).

¹⁹⁰ Güneş, a.g.k., s.43.

istismara açık olması ve insan haklarına aykırı olabilmesi yönlerinden olumsuz nitelikler taşıdığı ifade edilmektedir¹⁹¹.

Sosyal yardımların olumlu ve olumsuz yanları aşağıda kısaca açıklanmaktadır.

3.3.3.1. Sosyal Yardımların Olumlu Yanları

Sosyal yardımların lehinde olan görüş sahipleri, gerekçelerini, hem ekonomik hem de sosyo-psikolojik nedenlere dayanarak oluşturmaktadırlar. Bu yaklaşımlara göre, sosyal yardım, sosyal güvenlik sisteminde oluşabilecek sıkıntıları/açıkları gidermesi veya tamamlaması bakımından, kaynakların kullanımında tasarrufa imkan vermesi açısından ve psiko-sosyal ve diğer faydaları yönünden önemli bir işlev görmektedir.

Sosyal yardımların olumlu yanlarını şu şekilde sıralayabiliriz;

Boşlukları Tamamlayıcı Olması: Sosyal yardımın olumlu yönlerinden biri, sosyal güvenlik yöntemlerinin açıklarını kapatıcı, daha başka bir ifade ile sosyal güvenliğin gediklerini tamamlayıcı bir yöntem olmasıdır. Böylece, sosyal yardımın, sosyal sigorta içinde oluşabilecek olan problemlerden kaynaklanan boşlukları tamamlaması ve doldurması söz konusu olmaktadır. Sosyal yardımın bu özelliği, yerleşik sosyal güvenlik sisteminin daha da bir olgunlaşmasına imkân sağlamaktadır. Diğer taraftan, bu olumlu yönden bahsedenlerin dikkat çektiği bir nokta, güçlü bir sosyal sigorta olmadan “tamamlayıcı” nitelikteki sosyal yardımın da çok fazla bir etkinliğe sahip olamayacağıdır. Daha da önemlisi, uygulamada sosyal yardımın, sosyal sigortayı tamamlaması hedeflenirken, aradaki boşlukların daha da artmaya dönük bir eğilim sergileme noktasında olmasıdır¹⁹².

Sosyal yardımın bu “tamamlayıcı” nitelikteki olumlu yönü (sosyal hizmet ile birlikte) “ağ altında ağ” tabiri ile de ifade edilmektedir. Bu durum,

¹⁹¹ Faruk Taşçı, “Sosyal Yardım Yapma(ma) Gerekçeleri Üzerine Yaklaşımlar”, **Kamu-İş**, Cilt.9, Sayı. 4, (2008), s. 3.

¹⁹² Faruk Taşçı, “1980 Sonrası Türkiye’de Sosyal Yardımların Analizi”, (**Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007), s. 43.

başka bir koruyucu sistem olmaması halinde, devletin devreye girmesi anlamına gelmektedir. Buna “son gelme ilkesi” ya da “son merci” de denilmektedir. Başka bir ifade ile sosyal yardım, sosyal güvenlik sisteminden sonra, varsa işsizlik sigortasından sonra, o da varsa işsizlik yardımından sonra devreye girme özelliğine ve aynı zamanda bu sayılanları tamamlayıcı niteliklere sahiptir¹⁹³.

Tasarruf Sağlama Yönü: Sosyal yardımın diğer bir olumlu yönü, kaynakların kullanımında tasarrufu sağlamaya imkan vermesidir. Çünkü yardımların ihtiyaç turu ve ehemmiyetine göre bireysel olarak ayarlanabilmesinden dolayı, sosyal yardımın tasarruf sağlayabilme özelliği ortaya çıkmaktadır. “Marjinal fayda teorisi”nin kavramlarını kullanarak hareket eden Zeuthen’in ileri sürdüğü görüşe göre sosyal yardım uygulamasıyla, eldeki sınırlı durumda olan kaynakların, ihtiyacın en fazla olduğu yerde kullanılması söz konusu olacaktır ve harcanan kaynaklardan en büyük sosyal fayda elde edilecektir. Ancak, diğer taraftan, yardımlar ve yardım görenlerin gelirleri arttıkça, yardım olarak dağıtılan her yeni yardım biriminin, bu yardımı alanlar ölçeğindeki marjinal faydası azalacaktır. Tabii olarak, insanların makine gibi birbirlerine tıpa tıp benzemedikleri göz önüne alınırsa; aynı yardımı alanların aynı sosyal fayda elde ettiği de kesin olarak söylenemeyecektir¹⁹⁴.

Sosyal yardım yönteminin olumlu taraflarından bir diğeri de kaynakların kullanımında son derece tasarruflu olmasıdır. Bu yöntemde, ihtiyacın türü ve önemine göre bireysel olarak ayarlanabildiği için tasarruf sağlamak mümkündür. Ayrıca yardımların bu şekilde bireysel olarak düzenlenmesi tasarruf etmenin yanı sıra yardımların daha etkili sunulmasını da sağlamaktadır¹⁹⁵.

Psiko Sosyal Yararları: Sosyal yardımların bir başka olumlu yönü, yardıma muhtaç kişilerin psikolojik sağlığına yaptığı katkıdır. Sosyal yardımlar sayesinde bu kişilerin kısa süreli de olsa “muhtaçlık” ve yoksulluk”

¹⁹³ Güneş, a.g.k., s. 47.

¹⁹⁴ Faruk Taşçı, “Sosyal Yardım Yapma(ma) Gereklileri Üzerine Yaklaşımlar”, **Kamu-İş**, Cilt.9, Sayı. 4, (2008), s. 8-9.

¹⁹⁵ İlban Oral “Sosyal Güvenliğin Yöntemleri”, **Sosyal Güvenlik Hukuku**, Nüvit Gerek (Ed.), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2004, s.44.

psikolojisinden kurtulmaları, ruh sağlığına önemli bir katkı olarak düşünülmektedir. Sosyal yardımların olumlu yönlerinden biri de, insanların, hayatını idame ettirebilmek için suça yönelmekten alıkoyabilmektedir. Sosyal yardımlar, yardıma muhtaç durumundaki kişilere muhtaç durumdan kurtulunca ve ihtiyaç duyabileceği mesleki eğitimlerin edininceye kadar zaman kazandırmaktadır¹⁹⁶.

3.3.3.2. Sosyal Yardımların Olumsuz Yanları

Sosyal yardımın sakıncalarının basında psikolojik etkileri gelmektedir. Bu yardımlardan yararlananların, ihtiyaç içinde olduklarını ispat etme durumunda bir çeşit kısıtlılık altına girdikleri, resmi makamların anlayış ve takdirine bağlı tutuldukları söylenmekte; bu durumun yardım görenler için küçültücü ve onur kırıcı bir hal aldığı dile getirilmektedir. Sosyal yardımın diğer bir sakıncası da yalnız muhtaç durumda olanlara yardım yapılmasının insanları tembellek ve israfa teşvik ettiği, tasarruf ve servet birimini olumsuz yönde etkileyeceği ileri sürülmektedir¹⁹⁷.

Sosyal yardımların olumlu yanlarından çok olumsuz yanlarının bulunduğunu savunan görüşler, insanın psikolojik ve psiko-sosyal boyutlarından hareket etmektedirler. Sosyal yardımın olumsuz yanlarını ileri sürenlerin hareket noktalarından diğer biri insanların sosyal yardıma bağımlı olarak tembelleşmesi ve ikincisi de sosyal yardımın istismar edilmesi üzerine şekil almaktadır¹⁹⁸.

Sosyal yardımın olumlu yanları olduğu gibi olumsuz yanlarının da olduğu unutulmamalıdır. Burada, sosyal yardımın aşağıdaki olumsuz yanlarından bahsedilebilir;

Damgalanma ve Küçük Düşürülme: Sosyal yardımların en olumsuz yanı, yardım alanlarda psiko-sosyal zararlara yol açabilmesidir. Psiko- sosyal zararlar, yardımdan yaralanacak kişiyi yardıma muhtaç olduğunu kanıtlamak

¹⁹⁶ Güneş, a.g.k., s. 47.

¹⁹⁷ Karabulut, a.g.t., s. 22.

¹⁹⁸ Faruk Taşçı, "Sosyal Yardım Yapma(ma) Gereçekleri Üzerine Yaklaşımlar", **Kamu-İş**, Cilt. 9, Sayı. 4, (2008), s. 3.

zorunda kalması ile ilintili olarak ortaya çıkabilen onur kırıcı davranışları içermektedir. Sosyal yardım alanların yardıma muhtaç olduklarını kanıtlamaları ve ilgili makamların da bu durumu onaylaması gerekmektedir. Bu da yoksulların damgalanmasına yol açmaktadır¹⁹⁹.

Sosyal yardımın bu olumsuz yönünden olsa gerek, muhtaç potasında olanların, kendilerinin içinde buldukları olumsuz koşulların (muhtaçlığın) çok önemli olmadığını belirtme ve dolayısıyla kendi buldukları hallerini inkar etme eğilimlerinin ortaya çıktığı ifade edilmektedir. Başka bir ifade ile, “damgalanma” korkusu, muhtaçların, kendilerinin muhtaç olduklarını ortaya koymalarına mani olabilmektedir.

Sosyal yardımın, muhtaçlık tespitinden kaynaklanan damgalanma ile ilintili olan olumsuz yönüne çözüm olabilecek bir diğer unsur, “negatif gelir vergisi” sisteminde bulunabilir. Geliri, belli bir seviyenin yani fakirlik çizgisinin altında bulunan kişilere, gelirlerine bağlı olarak aktarılan transferlere negatif gelir vergisi denmektedir. Burada, nispeten daha zenginden alınan pozitif vergilerle finanse edilerek yeniden dağıtım yapılması söz konusudur. Böylece, yardıma muhtaç durumda bulunan kişilerin, yardımın kendilerinde yaratabileceği “onur kırıcılık” gibi unsurlar yerine “onurlu” bir şekilde yardım transferlerinin yapılması sağlanmış olur²⁰⁰.

İnsanları Tembelleğe İtmesi ve Bağımlılık Yaratması: Sosyal yardım politikalarıyla ilgili en önemli eleştirilerden biri, bu yardımların yardımlardan yararlanan kişilerde tembelleğe ve sosyal yardım bağımlılığına yol açtığı iddiasıdır. Bu tür iddialar, çeşitli ülkelerde sosyal yardım düzeyinin sınırlandırılmasına yol açmıştır. Örneğin, 1795 İngiltere'sinde çıkartılan ve fakirlerin, evlerinde kaldıkları süre içinde sosyal yardımdan faydalanmaları ve ailelerin, nüfuslarına göre ayarlanan bir ek katkı sistemi ile kazançlarının normal ihtiyaç sınırlarına getirilmesine dayanan Kanun'a karşı çıkılmıştır. Çünkü bu tür

¹⁹⁹ Güneş, a.g.k., s.47

²⁰⁰ Faruk Taşçı, “Sosyal Yardım Yapma(ma) Gereçekleri Üzerine Yaklaşımlar”, **Kamu-İş**, Cilt. 9, Sayı. 4, (2008), s. 5.

yardımların tembelliği teşvik edici ve ahlak bozulmalarına yol açıcı olduğu ileri sürülmüştür.

Sosyal yardımın yardım alanları tembelliğe ve bağımlılığa yönelttiği iddiası ABD ile ilgili olarak da gündeme gelmiş ve ABD'deki muhtaç insanlara, özellikle de siyahlara yapılan sosyal yardımların miktarı arttıkça, bu insanların daha yoksul ve daha çaresiz duruma düştüğü ileri sürülmüştür. Benzer bir durum, Bulgaristan için de geçerlidir. Bulgaristan'daki Romanların sadece sosyal yardımlarla geçinmeleri nedeniyle “sosyal yardım tüketicileri” olarak adlandırılmaları, sosyal yardımların tembellik ve bağımlılık yarattığı yönündeki eleştirileri güçlendirmiştir.

Bununla birlikte mevcut sosyal yapı içerisinde kadınların kocalarına, yaşlıların evlatlarına, kimsesiz yoksulların konu komşuya veya yabancı hayır sahiplerine zaten bağımlı durumda oldukları gerçeği göz önünde bulundurulduğunda, kamusal sosyal yardımların bağımlılık yarattığı eleştirisi haklılığını yitirmektedir²⁰¹.

Sosyal yardımların insanları tembelliğe ittiği ve bağımlılık yarattığı Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü (ASAGEM) tarafından yapılan bir araştırmada açıkça ortaya konulmuştur. Bu araştırma sonucunda; insanlar yardım aldıkça çalışmak istememek, durumları iyileşse de dahi yardım almaya devam etmektedirler. Yaşam tarzlarını buna göre belirleyip çalışabilecekleri halde çalışmamaktadır. Daha sık yardım almak için belediyelere başvurmaktadırlar. Yapılan yardımları maaş gibi algılamaktadırlar. “Kömür alacağım” diye sigortalı işe girmemekte, 1 ton kömür için hayatlarını feda etmektedir. Ev istiyorlar, evlerinin onarılmasını istiyorlar. İş istiyorlar ama verilen işlerde çalışmıyorlar. “Cebinizden mi veriyorsunuz, devlet veriyor” diye her şeyi istiyorlar.

Sosyal yardımların kişileri tembelliğe iterek kendi güçlerini daha verimli kullanmaktan alıkoyduklarını savunan raporda, bu durumun özellikle 28-40 yaş

²⁰¹ Güneş, a.g.k., s. 48.

arası genç sayılabilecek grupta gözlemlendiği belirtildi. Bunun dezavantaj olduğu dile getirilerek “Özellikle genç kesimi hazıra ve kolaya alıştıranı tembelleğe itmesi gibi bazı dezavantajlarının olduğu belirtilebilir. İşsizlikten sıkça şikâyet etmekle birlikte, iş bulduklarında alacakları yardımların kesileceğinden korktuklarından, sigortalı işlerde çalışmayı tercih etmeyenlerin bulunduğu vurgulanmıştır” denildi²⁰².

İstismara Açık Olması: Sosyal yardımların olumsuz yanlarından bir tanesi de, “istismar” a açık olmasına dairdir. Sosyal yardımlarda istismar iki şekilde ortaya çıkabilmektedir. Birincisi, haksız sebeplerle; yani ihtiyaç sahibi olunmamasına rağmen yardım talep etme veya alma ile ilgilidir. İkinci istismar türü de yardımlardaki mükerrerlik ile ilgilidir. Bu durum, aynı kişinin farklı kurumlardan ayrı ayrı yardım alması anlamına gelmektedir²⁰³.

İstismarın, küçük yerleşim birimlerinde tespitinin kolay olmasına karşılık, büyük yerleşim yerlerindeki tespit zorluğu dolayısıyla, sosyal yardımların istismar edilmesi, sosyal yardım uygulamaları açısından önemli bir sorun olabilmektedir. Türkiye’de Konya merkezli Dost Eli ve Deniz Feneri Dernekleri’nin ortaklaşa gerçekleştirdikleri bir tespit çalışmasına göre, sosyal yardımlara muhtaç isimlerin %70’e varan oranda müstehak olmadıkları; yani yardımı istismar ettiklerinin tespit edilmesi, sosyal yardımın istismara açık olusunu ortaya koyması açısından önemli bir istatistik veridir. Bununla birlikte bu veriyi, istismarın çok yüksek boyutlarda olduğu gibi bir genellemeye varmada kullanmak yerine; istismarın varlığını teyit eden bir veri olarak anlamak daha sağlıklı bir yaklaşım olacaktır. Diğer taraftan, sistemden kaynaklanan istismarı önleyici tedbirlerin ve kuralların, yine sistemin özünde bulunduğu belirtilmektedir. Buna göre, insanlar, gerçekten ihtiyaçları olmadıklarında, özellikle bürokrasinin yapısından dolayı, buralardan geçici ve cüzi miktarlar için yardım talep etmeyeceklerdir. Ancak elde edeceği yardımın sağlayacağı faydanın, katlanacağı maliyetten yüksek olması durumunda insanlar yardım talebinde

²⁰²Başbakanlıktan Acı Tesbit

http://www.gazeteturka.com/news_detail.php?id=86538&uniq_id=1350741006

²⁰³ Faruk Taşcı, “Yoksulluğa ve Yoksullara Donuk Ahlak Yaklaşımları”, **Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi**, Sayı. 57, (2009), s.501.

bulunacaklardır. İşte belki de istismar bu ihtiyaç düzeyinde sözkonusu olacaktır: Çünkü ihtiyacın şiddetine bağlı olarak kişi, yardım maliyetine birden fazla katlanmayı göze alabilecek; bu halde yardımda “mükerrerlik” söz konusu olabilecektir²⁰⁴.

İnsan Haklarına Aykırı Olabilmesi: Sosyal yardımın olumsuz yanlarından biri olarak, “insan haklarına aykırı” olması gösterilebilmektedir. Bu yaklaşımın temelinde liberal doktrinin temsilcileri bulunmaktadır. Onlara göre, sosyal yardımlar yavaş yavaş bir azalma ile kesilmelidir. Çünkü, Maltus’a göre, yiyecek maddelerinin aritmetik bir artış göstermesine rağmen, nüfusun geometrik artışı dolayısıyla mevcut kaynaklar, zamanla nüfusu besleyemeyecektir. Bu durum, gittikçe gıda fiyatlarını arttıracaktır. Yine Maltus’a göre, vergilerden verilen yardımlar sonucunda, işsizler artacaktır ve yine yardımlar sonucunda evlenmeler neticesinde çocukların sayısında artış olacaktır; bu da nüfusun artması anlamına gelecektir. Bu ise, ekonomiye köstek olmak demektir²⁰⁵.

²⁰⁴ Faruk Taşçı, “Sosyal Yardım Yapma(ma) Gerekçeleri Üzerine Yaklaşımlar”, **Kamu-İş**, Cilt.9, Sayı. 4, (2008), s. 6-7.

²⁰⁵ Faruk Taşçı, “1980 Sonrası Türkiye’de Sosyal Yardımların Analizi”, (**Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007), s. 49.

4. BAĞCILAR BELEDİYESİ'NİN YARDIMA MUHTAÇ AİLELERE YAPTIĞI YARDIMLAR

4.1. BAĞCILAR BELEDİYESİ'NİN HAKKINDA

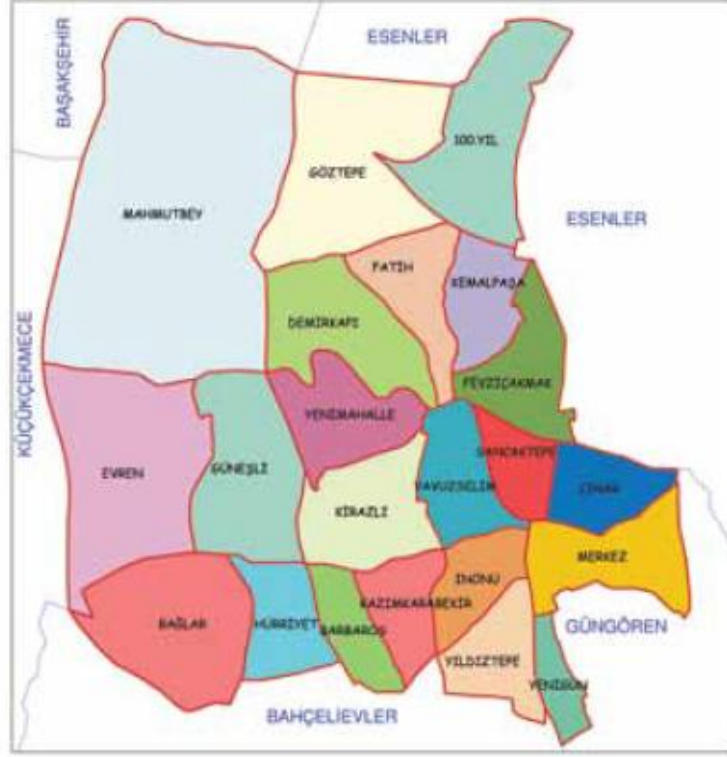
Yerleşimi çok eski dönemlere uzanan Bağcılar İlçesi, 1929 yılında Bulgaristan'ın Varna Vilayetinden göçüp gelen 63 hanenin, Çıfıtlıburgaz adı ile bilinen 17.000 dönümlük çiftlik arazisini satın alarak yerleşmeleri sonucu meydana gelmiştir. Bu yıllarda devletçe temin edilen üzüm fideleri halka dağıtılmış, 40 çeşidin üzerinde meşhur üzüm türünün yetiştiği bağları nedeniyle bölge, Bağcılar ismiyle anılmıştır. 1950'li yıllara kadar bağlık ve bahçelik, seyrek yerleşimli bir köy durumunda olan Bağcılar nüfusu, 1960'larda gecekondulaşmanın başlamasıyla birlikte artmıştır²⁰⁶. 1990'lı yıllara gelindiğinde hiç bir alt yapısı olmayan, çamur içinde yüzen sokakları ve caddeleriyle büyük bir köy hüviyetine bürünmüştü.

Bağcılar, 1992 yılına kadar Bakırköy Belediyesi'ne bağlı bir yerleşim birimi iken Kirazlı, Güneşli ve Mahmutbey semtlerinin birleştirilmesi sonucu 3806 sayılı yasa ile müstakil belediye ve ilçe haline getirilmiştir²⁰⁷.

Coğrafi Konumu: Denizden yüksekliği 25–140 metre aralığında olan Bağcılar İlçesi'nin doğusu Güngören ve Esenler İlçeleri, batısı Küçükçekmece İlçesi, kuzeyi Başakşehir ve Esenler İlçeleri ve güneyi ise Bahçelievler İlçesi ile çevrili olup yüzölçümü 22 km² dir.

²⁰⁶ Bağcılar Belediyesi 2011 Faaliyet Raporu, (10 Kasım 2012), s.23.

²⁰⁷ <http://harika.istanbul.gov.tr/Default.aspx?pid=216> (10 Kasım 2012).

Şekil 1: Bağcılar İlçe Haritası

Kaynak: Bağcılar Belediyesi 2011 Faaliyet Raporu, s.23

Nüfusu: Bağcılar, İstanbul'un hızla gelişen bir ilçesidir. TÜİK tarafından yapılan Adrese Dayalı Nüfus Sayımına göre 2011 nüfusu 746.650'dir. Bağcılar, nüfus olarak İstanbul'un en büyük ilçesi durumundadır²⁰⁸. 22 mahalleden oluşmaktadır.

Bağcılar Belediyesi'nin Misyonu: "Önce İnsan" anlayışından hareketle, çağdaş yönetim ilkeleri çerçevesinde yerel hizmetleri etkin ve verimli yürütmek suretiyle halkın yaşamını kolaylaştırmak.

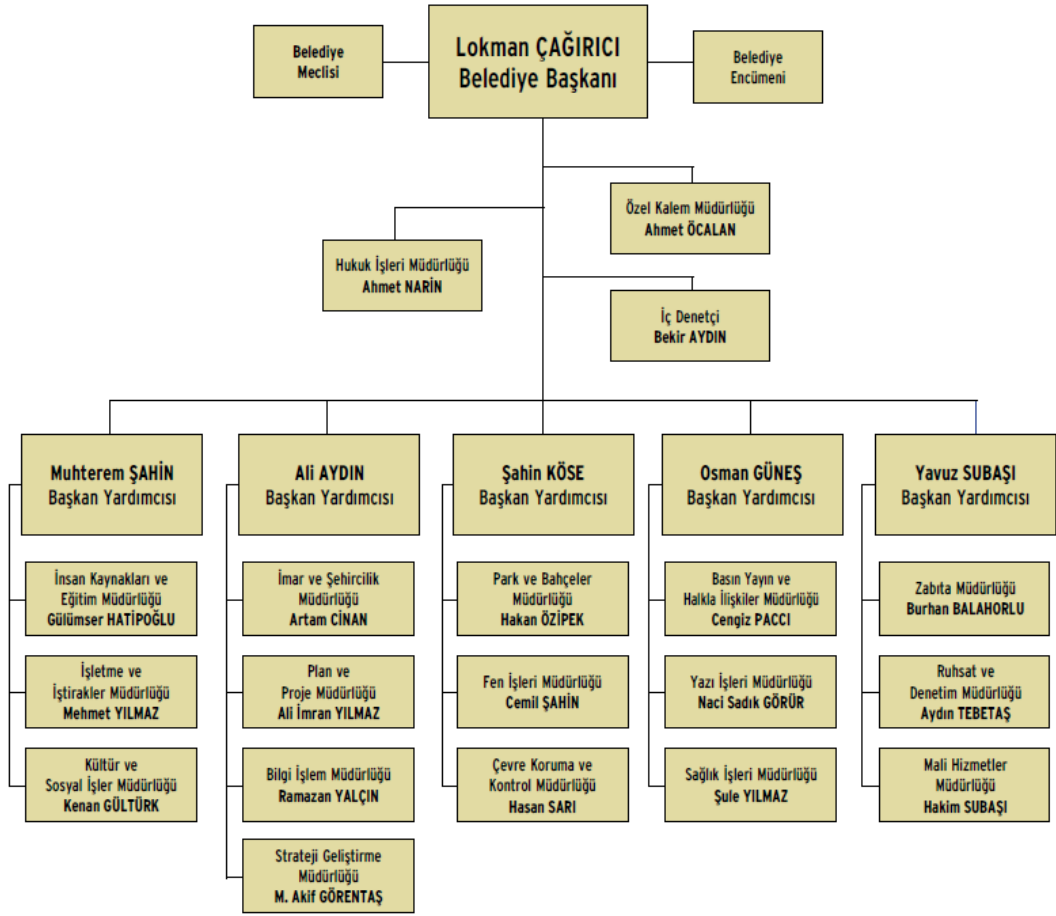
Bağcılar Belediyesi'nin Vizyonu: Halkın içinde yaşamaktan haz duyduğu, sosyal ve kültürel hayatı zengin, altyapı standardı ve şehircilik bilinci yüksek, örnek bir kent oluşturmak ve sürdürmek.

²⁰⁸ İlçemizin Sosyal Yapısı, <http://www.bagcilar.bel.tr/icerik/500/30/ilcemizin-sosyal-yapisi.aspx> (10 Kasım 2012).

Bağcılar Belediyesi'nin İlkeleri:

- Belediye Hizmetlerinde “Önce İnsan” Anlayışı
- Karar ve Uygulama Süreçlerinde Şeffaflık
- İlçe ile İlgili Kararlarda Katılımcılık
- Hizmet Üretimi ve Sunumunda İhtiyaca Uygunluk
- Hizmetlerin Yürütülmesinde Adalet, Eşitlik ve Tarafsızlık
- Kaynakların Kullanımında Tutumluluk, Etkinlik ve Verimlilik
- Çevreye Duyarlılık
- Gelişme ve Değişime Uyum
- Meslek Etiğine Sadakat²⁰⁹

²⁰⁹ Misyon-Vizyon ve İlkelerimiz, <http://www.bagcilar.bel.tr/icerik/519/5447/misyonvizyon-ve-ilkelerimiz.aspx> (10 Kasım 2012).

Şekil 2: Bağcılar Belediyesi Organizasyon Şeması

Kaynak: Bağcılar Belediyesi 2011 Faaliyet Raporu, s.26

Bağcılar Belediyesi'nde Aralık 2011 itibariyle toplam 489 personel görev yapmaktadır. Bunların %51'i memur, %16'sı sözleşmeli personel, %33'ü ise işçi statüsündedir²¹⁰.

4.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı; Bağcılar Belediyesi'nin sosyal belediyeçilik kapsamında yaptığı başlıca çalışmaları ve bu doğrultuda yardıma muhtaç ailelere yaptıkları sosyal yardımları incelemektir.

²¹⁰ Bağcılar Belediyesi 2011 Faaliyet Raporu, (10 Kasım 2012), s.30.

4.3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu araştırma örnek inceleme yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Bağcılar Belediyesi'nin sosyal belediyeçilik ve sosyal yardımlara ilişkin çalışmalarına dair bilgi ve dokümantasyonlara, Bağcılar Belediyesi yetkilileri tarafından ulaşılmıştır. Söz konusu dokümanlar ve veriler detaylı bir şekilde incelenmiş, sistematik bir şekilde sunulmaya çalışılmıştır.

4.4. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Araştırmanın bu bölümünde Bağcılar Belediyesi'nin sosyal belediyeçilik kapsamında yaptığı başlıca uygulamalara ve bu doğrultuda yardıma muhtaç ailelere yaptıkları sosyal yardımlara ilişkin bulgulara yer verilmektedir

4.4.1. Bağcılar Belediyesi'nin Sosyal Belediyeçilik Kapsamında Yaptığı Çalışmalar

Belediyelerden, klasik anlamdaki görevlerinin yanı sıra, toplumsal dayanışmayı ve yardımlaşmayı tesis eden “sosyal” hizmetleri de yerine getirmesi beklenmektedir. Bu bağlamda, son dönemlerde belediyelerin faaliyetleri arasında “sosyal belediyeçilik” uygulamaları ön plana çıkmaktadır.

Sosyal belediyeçilik denilince, daha çok ihtiyaç sahiplerine yapılan maddî ve ayni yardımlar akla gelmektedir. Ekonomik yoksunluk içinde olanlara sosyal yardım konunun birinci boyutudur.

Sosyal belediyeçilik anlayışının içerisinde, ekonomik gücü olan, ancak çevresel, kişisel ve sosyo-ekonomik engelleri tek başına aşamayanlara sunulan sosyal refah faaliyetleri de bulunmaktadır.

Engellilerin topluma kazandırılması, istihdama yönelik meslek edindirme kursları, aile, kadınlar, çocuklar, gençler ve yaşlılara yönelik hizmetler, nikâhsız

çiftlerin nikâhlandırılması sosyal belediyeçilik anlayışı içerisinde belirlenen amaç ve hedeflerden bazılarıdır²¹¹.

Bağcılar Belediyesi'nin sosyal belediyeçilik algısı stratejik planlarında 2 alt amaç halinde yer bulmaktadır. Söz konusu amaç ve bu doğrultuda ulaşmayı bekledikleri hedefleri şunlardır:

Stratejik Amaç 7. Özürlülerin ve sosyal desteğe muhtaç diğer kesimlerin hayatını kolaylaştırmak.

- Hedef 7.1. Yoksul, muhtaç, yetim, yaşlı, öğrenci ve benzeri kesimleri sosyal yardımlarla desteklemek.
- Hedef 7.2. Yaşlı ve özürlüleri ziyaret ederek sorunlarını yerinde tespit etmek.
- Hedef 7.3. 2014 yılı sonuna kadar, özürlü vatandaşlarımızın meslek edinmelerini sağlayacak en az 10 branşta meslek edindirme kursu açmak.
- Hedef 7.4. Meslek edinmiş özürlülerin ürettiklerini satabilecekleri bir çarşığı 2010 yılı sonuna kadar hizmete açmak.
- Hedef 7.5. Özürlü vatandaşlarımızın ve ailelerinin moral ve motivasyonlarının yükseltilmesi için yılda en az 4 organizasyon düzenlemek.
- Hedef 7.6. Her yıl toplu nikâh töreni düzenlemek.
- Hedef 7.7. AB fonlarından yararlanmak amacıyla özürlülere yönelik olarak 2014 yılı sonuna kadar 5 proje hazırlamak.
- Hedef 7.8. Asker aile yardımlarının 2011 yılı sonuna kadar banka vasıtasıyla ödenmesini sağlamak.

Stratejik Amaç 8. Çocuklar, gençler ve aile kurumuna yönelik sosyal mekânları geliştirmek.

- Hedef 8.1. İlçedeki çocukların sosyal, kültürel ve oyun aktiviteleri yapabileceği çocuk sarayını 2013 yılı sonuna kadar hizmete açmak.

²¹¹ Bağcılar Belediyesi 2011 Faaliyet Raporu, (10 Kasım 2012), s.43.

- Hedef 8.2. 2014 yılı sonuna kadar nikâh sarayını hizmete açmak.
- Hedef 8.3. Büyükşehir Belediyesi ile işbirliği içinde 2014 yılı sonuna kadar 3 adet gençlik merkezini hizmete açmak.

Bağcılar Belediyesi'nin sosyal belediyecilik kapsamında yaptığı başlıca çalışmalara aşağıda yer verilmektedir.

4.4.1.1. Bağcılar İletişim Merkezi: BİLMER

1992 yılında kurulan ve halkın her türlü talep şikâyet ve önerilerinin kabul edildiği "Beyaz Masa" Bağcılar İletişim Merkezi (BİLMER) olarak yeniden yapılandırılmıştır.

BİLMER bünyesinde;

- Çağrı Merkezi
- Genel Hizmet
- Halkla İlişkiler
- Sosyal Haklar
- İşkur Kariyer
- Yaşama Destek
- Mobil Çözüm, birimleri yer almaktadır.

Bu sistem sayesinde, hangi başvurunun hangi birimde ne kadar sürede sonuçlandığı, öngörülen sürelerin aşıp aşılmadığı, ne tür taleplerin hangi dönemlerde yoğun olduğu, başvuru türlerinin ne olduğu gibi birçok konuda raporlar alınabilmekte, ilgili birimlerin performans durumları takip edilebilmekte, doküman yönetim sisteminin düzenli işlemesine ciddi katkı sağlanmaktadır.

Tablo 2
BİLMER Faaliyet Tablosu

No	Faaliyet Türü	Miktar	Birim
1	Şikayet sayısı	9.900	Adet
2	Yapılan araştırma sayısı	4.125	Adet
3	Halk görüşüne katılan	2.956	Kişi
4	İşlem göre e-mail	9.886	Adet
5	Yardım talebi sayısı	27.920	Adet
6	İş başvurusu	2.336	Adet

4.4.1.2. Engelliler Sarayı

Türkiye’de ilk olma özelliğini taşıyan ve Bağcılar’da yaşayan engellilerin hizmetine sunulan “Engelliler Sarayı” faaliyetlerine başlamıştır.

Dezavantajlı grup olarak kabul edilen engelli bireyler ve ailelerinin meslek edinmeleri, üretime katkı sağlamaları, ürettiklerini satabilmeleri, kültür, sanat ve sportif faaliyetlerde bulunmaları, bunları yaparken de rehabilite olmaları hedeflenmiştir. Mekân bu hedef doğrultusunda özel olarak dizayn edilmiş; sinema salonu, seminer salonları, hidroterapi havuzu, kütüphane, gündüz bakım evi, üretim atölyeleri, eğitim sınıfları, spor salonu, sergi salonu, satış yerleri, gibi mekanlar en ince ayrıntısına kadar düşünülmüştür.

İstanbul Kalkınma Ajansı ile ortaklaşa hazırlanan “Engelliler Akademisi Projesi” Bağcılar Engelliler Sarayı’nda uygulanmaya başlandı. Projenin bütçesi 1.253.000 TL olup %75’i İstanbul Kalkınma Ajansı, %25’i de Bağcılar Belediyesi tarafından karşılanmaktadır.

Engelliler Akademisi Projesi Kapsamında Verilen Eğitimler;

- Temel Bilgisayar Eğitimi
- Bilgisayarlı Muhasebe Eğitimi
- Çağrı Merkezi Operatörlüğü Eğitimi
- Yabancı Dil Eğitimi

- İşaret Dili Eğitimi
- Konuşma Engellilere Yönelik İşaret Dili Eğitimi
- Konuşma Engeli Olmayanlara Yönelik İşaret Dili Eğitimi
- Tekstil Üretim Eğitimi - Düz Dikişçi
- Tekstil Üretim Eğitimi – Reşmeci
- Tekstil Üretim Eğitimi – Overlokçu
- Tekstil Üretim Eğitimi – Ütücü
- Kuaförlük Eğitimi
- Ahşap Oyuncak Üretim Eğitimi
- Görme Engelli Bağımsız Hareket Eğitimi
- Halı-Kilim Dokuma Eğitimi
- Mantar Üretim Eğitimi
- El Becerisi ve Montaj Atölyesi

Engelliler Sarayında Yapılan Diğer Faaliyetler;

Engelli Çocuklar Gündüz Bakım Evi Hizmeti: Engelli çocuklara sahip ailelerin çektiği sıkıntılardan biri de, engelli çocuklara yönelik okul öncesi eğitim veren kurumların azlığı veya yokluğudur. Burada engelli çocuklara yönelik eğitim ve hizmetler ücretsiz olarak verilmektedir.

Kütüphane: Engelli ve ailelerinin nezih bir ortamda kitap okumaları ve araştırma yapabilmeleri için kütüphane kurulmuştur. Kütüphanedeki masa, sandalye gibi tüm araç gereçler engellilerin kullanabilecekleri özellikte tasarlanmış ve dizayn edilmiştir.

Oyun Odası: Engellilerimizin eğitimden arta kalan vakitlerini sosyalleşmeye yönelik rehabilite edici etkinliklerle geçirmelerini sağlamak amacıyla içinde masa tenisi, bilardo masası ve satranç takımları bulunan oyun odası ve kafeterya oluşturulmuştur.

Müzik, Oyun, Havuz ve Spor Etkinlikleri: Engelliler için özel olarak inşa edilen yüzme havuzunda yüzme eğitimi ve hidroterapi hizmeti verilmektedir. Müzik etkinlikleri kapsamında koro ekibi ve halk oyunları ekibi oluşturulmuştur.

Sanatsal Aktiviteler: Doğal bir terapi yöntemi olan sanatsal aktiviteler, proje eğitimlerine katılan engelliler tarafından eğitim dışında kalan zamanlarında uygulanmaktadır. Ebru sanatı, karikatür ve yağlı boya resim gibi aktiviteler bu çerçevede yapılmaktadır.

“Merhaba Biz Buradayız” Etkinlikleri: Proje bünyesinde yer alan atölye çalışmalarında üretilen ürünler, sergi alanında halkın ilgisine sunulmaktadır. Bu uygulama ile engellilerin sosyal hayatta ve üretimde yer aldıkları tüketen değil üreten kişiler oldukları ön plana çıkarılmakta toplumdaki algının değişmesine de katkı sağlanmaktadır.

Psikolojik Danışmanlık Hizmeti: Engelli bireyler ve ailelerinin karşılaştıkları sorunları nasıl aşacakları konusunda profesyonel destek almalarının zorunlu olduğu bilincinden hareketle bu hizmet vermeye başlanmıştır. Bu hizmetle ilçemizde yaşayan engelli ve ailelerinin daha huzurlu, daha mutlu ve toplumla uyumlu olmalarına katkı sağlanmaktadır.

4.4.1.3. Toplu Evlendirme Şöleni

Bağcılar Belediyesi'nin sosyal belediyecilik kapsamında yaptığı çalışmalardan biriside toplu evlendirme şölenleridir.2011 yılında Bağcılar ilçe sınırlarında ikamet eden ve yuva kurmak istediği halde çeşitli imkânsızlıklar sebebiyle evlenemeyen 30 çift hayırsever işadamlarının da katkıları ile toplu düğün şöleniyle evlenmeleri sağlanmıştır. Düğünleri yapılan çiftlerin, buzdolabı, çamaşır makinesi, fırın, çekyat, halı, ütü, yemek takımı, mutfak eşyaları gibi ihtiyaçları temin edilmiştir. Her çifte gelin ve çeyiz arabası tahsis edilmiş olup, düğün öncesi çiftlere ve ailelerine akşam yemeği ikram edilmiştir. Van'da meydana gelen deprem nedeniyle mutluluklarını ertelemek zorunda kalan 3 çift bu programa dâhil edilmiş ve her türlü ihtiyaçları karşılanmıştır.

4.4.1.4. Mahalle İftarları

Sosyal belediyeçilik kapsamında Bağcılar Belediyesi Ramazan ayında, Ramazan çadırı dışında her akşam ayrı bir mekânda, mahalle sakinlerinin katıldığı iftar sofraları kurmuştur. Katılımın ve coşkunun oldukça yoğun olduğu iftar programlarına 2011 yılında 22 mahalleden yaklaşık 75.000 kişi katılmıştır.

4.4.1.5. Renklerle Beslenme

Bağcılar Belediyesi, ilköğretim okullarının 1, 2 ve 3. sınıflarına devam eden öğrencilerin sağlıklı ve dengeli beslenme alışkanlığı kazanmaları amacıyla “Renklerle Beslenme” adlı bir tiyatro oyunu hazırlanarak 2011 yılında 8 okulda 2.000 öğrenciye izlettirilmiştir.

4.4.2. “Engelsiz Türkiye” Koşusu

Bağcılar Belediyesi, 19 Mayıs Atatürk’ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı dolayısıyla, Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı’yla birlikte “Engelsiz Türkiye” koşusunu gerçekleştirmiştir.

Proje kapsamında Samsun Bandırma Vapuru’ndan alınan Türk Bayrağı, 19 Mayıs törenleri kapsamında Cumhurbaşkanı Abdullah Gül’e teslim edilmiştir. Bu proje ile 71 yıldır devam eden Teslim Töreni’ne ve Bayrak Koşusu’na tarihinde ilk defa engelliler de katılmıştır. 8 Mayıs’ta, Samsun’da düzenlenen Bayrak Koşusu Töreni’nde Bağcılar Belediyesi Engelliler Atletizm Takımı’ndan 20 sporcusu hazır bulunmuş ve Bayrak Koşusu’na katılan 8 sporcudan ikisi, engelli sporcular arasından seçilmiştir. Ankara 19 Mayıs Stadyumu’nda yapılan Bayrak Teslim Töreni’nde, Samsun’dan getirilen Türk bayrağı, Cumhurbaşkanı Abdullah Gül’e engelli sporcular tarafından takdim edilmiştir.

4.4.3.Sosyal Belediyecilik Kapsamında Bağcılar Belediyesi'nin Yardıma Muhtaç Ailelere Yaptığı Sosyal Yardımlar

Bağcılar Belediyesi, sosyal belediyeciliği ilke edinerek, adil, hakkaniyetli, duyarlı ve insan odaklı yönetim anlayışıyla ilçede yaşayan yoksul ve muhtaç vatandaşların her türlü ihtiyaçlarını belediye imkânları dâhilinde karşılamaya çalışmaktadır. Bağcılar Belediyesi'nin yaptığı yardımların hedefi: Anayasa'nın 2'inci Maddesinde ifade edilen "sosyal devlet" anlayışının bir gereği olarak yine 5393 Sayılı Belediye Kanunu'nun 14. Maddesinde açık bir şekilde ifade edildiği şekliyle ihtiyaç sahibi vatandaşların ihtiyaçlarının karşılanmasıdır.

Tablo 3 ve 4'te 2011 ve 2012 yılları içerisinde Bağcılar Belediyesi'nin Yardıma Muhtaç ailelere yaptığı sosyal yardımlara ilişkin sayısal veriler görülmektedir.

Tablo 3
Bağcılar Belediyesi'nin 2011 Yılı Yardıma Muhtaç Ailelere Yönelik Yaptığı Sosyal Yardımlar (01.01.2011-31.12.2011)

TALEP TÜRÜ	TALEP SAYISI	ONAY DURUMU			SONUÇ DURUMU					*Diğer Talepler İçindeki Oranı %	** Onaylanan İçinden Sonuçlanan %	***Karşılama Oranı %
		Uygun	Uygun Değil	İlgileniliyor	Talep Karşılandı	Yerinde Bulunamadı	Adresten Taşınmış	İhtiyaç Görülmedi	Talep Reddedildi			
Giyim	3182	3146	1	35	3182					6,45	101,14	100,00
Gıda	1974	1907	66	1	1908	26	30			4,00	100,05	96,66
Yakacak	24624	18595	5055	935	19490	36	56	7		49,95	104,81	79,15
Hastane İlaç ve Tedavi	112	97	15		96		1			0,23	98,97	85,71
Medikal Malzeme	134	122	10	2	119			5		0,27	97,54	88,81
Ev Eşyası	257	219	36	2	220		1			0,52	100,46	85,60
Eğitim	1		1							0,00		
Evlendirme	42		42							0,09		
Sünnet	3678	3677			3669	1		1		7,46	99,78	99,76
Barınma	1753	1266	486	1	1266			1		3,56	100,00	72,22
Özürlü Arabası	216	210	5		211					0,44	100,48	97,69
Bez	646	641	4	1	627	4	10	4		1,31	97,82	97,06
Gözlük	3	3			3					0,01	100,00	100,00
Asker Ailesi	734	96	638		94	1		17		1,49	97,92	12,81
Gıda Kuponu	9358	7618	1739		7617					18,98	99,99	81,40
Bebek Maması ve Bez	945	912	28	5	912					1,92	100,00	96,51
Ev Temizliği	8	8			7					0,02	87,50	87,50
Çanakkale Gezisi	38	38			7					0,08	100,00	100,00
Cenaze Evi Yemeği	1	1			1					0,00	100,00	100,00
Ev Tekstili	3	3			3					0,01	100,00	100,00
Hastane Yardımı	1	1								0,00		
İlaçlama Yardımı	5	5			5					0,01	100,00	100,00
Baston	7	7			7					0,01	100,00	100,00
Ambulans	1		1							0,00		
Nakliye	446	372	74		369					0,90	99,19	82,74
Nikah	12	1	11							0,02		
TOPLAMLAR	49299	40046	8228	982	40946	68	98	35			102,25	83,06

* Talebin koruma yapılan diğer tüm talepler içindeki payını gösterir

** O talep türünde sonuçlandırılanların sadece onaylanmış olanlara oranını gösterir

*** Onaylı yada onaysız o talep türüne yapılan tüm başvurular üzerinden sonuçlandırılanların oranını gösterir.

Tablo 4
Bağcılar Belediyesi'nin 2012 Yılı Yardıma Muhtaç Ailelere Yönelik Yaptığı Sosyal Yardımlar (01.01.2012-12.11.2012)

Talep Türü	Talep Sayısı	Onay Durumu			Sonuç Durumu					* Diğer Talepler İçindeki Oran %	** Onaylanan İçinden Sonuçlanan %	*** Karşılama Oranı %
		Uygun	Uygun Değil	İlgileniliyor	Talep Karşılandı	Yerinde Bulunamadı	Adresten Taşınmış	İhtiyaç Görülmedi	Talep Reddedildi			
Giyim	2835	2831	2	12	2833		1	1		8,01	100,43	99,93
Gıda	1937	1885	51	1	1874	21	33			5,47	99,42	96,75
Yakacak	5560	3344	2207	3	3321	10	23	1243		15,71	99,31	59,73
Hastane İlaç ve Tedavi	93	76	16	1	76		1			0,26	100,00	81,72
Medikal Malzeme	105	80	25		80					0,30	100,00	76,19
Ev Eşyası	145	136	9		135		1			0,41	99,26	93,10
Eğitim	1	1			1					0,00	100,00	100,00
Sünnet	3818	3816		2	3816		1			10,79	100,00	99,95
Barınma	1336	945	390	1	945					3,77	100,00	70,73
Özürü Arabası	170	161	9		161					0,48	100,00	94,71
Bez	617	616	1		611	2	1			1,74	99,19	99,03
Gözlük	3	2	1		2					0,01	100,00	66,67
Kulaklık	1	1			1					0,00	100,00	100,00
Asker Ailesi	859	357	501	1	355		4	1		2,43	99,44	41,33
Gıda Kuponu	10896	8117	2777		8116					30,79	99,99	74,49
Bebek Maması ve Bez	888	840	46	2	839					2,51	99,88	94,48
Çanakkale Gezisi	4615	4615			4615					13,05	100,00	100,00
Cenaze Evi Yemeği	1	1			1					0,00	100,00	100,00
Gençlik Kampı	1			1	1					0,00		100,00
Bilgi Evleri Eğitim Dönemi	1	1			1					0,00	100,00	100,00
Hastane Yardımı	6	3	3		3					0,02	100,00	50,00
Baston	29	29			29					0,08	100,00	100,00
Nakliye	363	228	131	3	228		1			1,03	100,00	62,81
Nikah	18	1	17		1					0,05	100,00	5,56
Yetim Giydirmeye	1077	1077			1077					3,04	100,00	100,00
Diğer	16	7	9		7					0,05	100,00	43,75
TOPLAMLAR	35391	29160	6195	27	29129	33	66	1245			99,89	82,31

*Talebin kuruma yapılan diğer tüm talepler içindeki payını gösterir

**O talep türünde sonuçlandırılanların sadece onaylanmış olanlara oranını gösterir

*** Onaylı yada onaysız o talep türüne yapılan tüm başvurular üzerinden sonuçlandırılanların oranını gösterir.

Tablo 3 ve 4 incelendiğinde Bağcılar Belediyesi'nin kendilerine olan yardım taleplerini ciddi bir şekilde ele aldığı, gerekli incelemeleri yaptıktan sonra istenen yardımların yüksek oranda karşılandığı görülmektedir.

4.4.3.1. Yetimlere Şefkat Eli

Bağcılar Belediyesi'nin sosyal belediyecilik anlayışı gereği Bağcılar'da yaşayan yetimlere önem verilmektedir. Bu kapsamda her yıl Ramazan ayının son haftası, Yetimler Haftası olarak düzenlenmektedir. Hayırsever iş adamlarının katkılarıyla 2011 yılı Ramazan ayı içinde 1.300 yetim çocuğa giyim yardımı yapılmıştır.

4.4.3.2. Hayır Çarşısı

Bağcılar Belediyesi'nin yardıma muhtaç ailelere yönelik yaptığı yardımlardan birisi de giyim ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik "hayır çarşısı" uygulamasıdır. Veren elle alan elin buluşma noktası olan hayır çarşımızda, hayırsever müteşebbisler tarafından bağışlanan tişört, takım elbise, bot, ayakkabı, mont, gömlek vb. giysiler Hane Halkı Araştırması, sonucuna göre ihtiyaç sahibi 3.034 aileye verilmiştir.

4.4.3.3. Yakacak Yardımı

Bağcılar Belediyesi'nin yardıma muhtaç ailelere her yıl yaptığı yardımlardan biri de kömür yardımudur. Kaymakamlık ve Belediye'nin ortak organizasyonu ile 10.000 ton kömür Bağcılar'da yaşayan 15.000 mağdur aileye dağıtılmıştır.

4.4.3.4. Gıda Yardımı

Bağcılar Belediyesi'nin yardıma muhtaç ailelere yönelik yaptığı yardımlardan bir diğeri de gıda yardımudur. 2011 yılında Bağcılar'da yaşayan ve mağdur durumda olan 8.121 aileye 100'er TL'lik gıda alış-veriş kuponu, 2.177 aileye gıda paketi olmak üzere toplam 10.298 aileye gıda yardımı yapılmıştır. Bu yardımlar ailelerin evlerine teslim edilmiştir.

4.4.3.5. Nakliye Yardımı

Bağcılar Belediyesi'nin yardıma muhtaç ailelere yönelik yaptığı yardımlardan birisi de nakliye yardımudur. Bağcılar yaşayan ancak değişik nedenlerden memleketine kesin dönüş yapmak isteyen ailelerin durumları incelenip memleketlerine gönderilmektedir. 2011 yılında 340 aileye nakliye yardımı yapılarak memleketlerine geri dönüşleri sağlanmıştır.

4.4.3.6. Ev Eşyası Yardımı

Bağcılar Belediyesi, yangın, su baskını gibi sebeplerle ev eşyası zarar görüp kendi imkânlarıyla yenisini alamayanlar ve mağdur durumda olup ev eşyasına ihtiyaç duyan ailelere yardıma bulunmaktadır. 2011 yılında 216 aileye muhtelif ev eşyası yardımı yapılmıştır.

4.4.3.7. Bağcılar'dan Van'a Kardeşlik Köprüsü

24 Ekimde Van'da meydana gelen deprem nedeniyle Van Merkez ve Erciş ilçesinde birçok bina yıkılmış, birçok bina da oturulamayacak derecede hasar görmüştür. Deprem sonrası yöre halkının barınma, giyim, gıda, ısınma gibi birçok ihtiyacının karşılanması amacıyla kampanya yapılmıştır. Toplanan yardım malzemeleri büyük bir titizlikle tasnif edilerek 20 adet tır ile depremzedelere ulaştırılmıştır.

4.4.3.8. Yaşama Destek Projesi

Bağcılar'da ikamet eden yaşlı ve bakıma muhtaç kişilerin gıda, giyim, ev tekstil ürünleri gibi acil ihtiyaçları karşılanmakta, periyodik olarak ayda 2 defa ev temizliği yapılmakta, yaşamlarını sağlık ve hijyen şartlarına uygun evlerde sürdürmeleri sağlanmaktadır. 2011 yılında başlatılan bu uygulamada 120 aileye hizmet verilmiştir.

4.4.3.9. Barınma Yardımı

Bağcılar'da ikamet edip, barınma ihtiyacını karşılayamayacak derecede yoksul ve muhtaç olan ailelere barınma yardımı yapılmaktadır. 2011 yılı içinde 1.740 kişiye barınma yardımı yapılmıştır.

4.4.3.10. Cenaze Evi Yemeği

Bağcılar sınırları içinde ikamet edip vefat eden kişilerin ailelerine taziye ziyaretlerinde yemek ikramı yapılmaktadır. 2011 yılı içinde 186 cenaze sahibi aileye 14.255 adet yemek ikramı yapılmıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

İnsanların belirli merkezde yaşamaları ve ortak şeylerden faydalanma gereksinimleri yönetim kavramını ve yönetildikleri yerlerde söz sahibi olmak istemeleri ise yönetim kavramını doğurmuştur.

Sanayileşme ile birlikte -teknolojik gelişmenin tarıma uygulanmasının da etkisiyle- tarımda atıl kalan işgücünün kentlere göç etmesi ve kentleşmeye bağlı birtakım sorunlarla birlikte kentli yoksul olgusu, ortaya çıkmıştır. Kent nüfusunun hızla artmasının yarattığı sorunların çözümünde merkezi idarenin yetersiz kalması, yerinden yönetim kurumlarının güçlenmesine zemin hazırlamıştır.

Çeşitlenen ve çoğalan yerel nitelikteki sorunların merkezi idare tarafından çözümlenmesinin getirdiği güçlükler, toplumsal yapıdaki gelişmelere koşut olarak demokrasi bilincinin gelişimi, yerel yönetim kurumlarının işlevselleşmesinde etken olmuştur. Yerel yönetimler içerisinde ise en önemli işlevi belediyeler yüklenmiştir.

1970'li yıllara kadar vatandaşların sosyal gereksinimlerini karşılayan merkezi idareler, mali krize girince bu krizden çıkmanın yollarından birinin de yetkileri ve sorumlulukları belediyelere devretmek olmuştur. Böylelikle hem belediyeler güçlenmiş, hem de sorumlulukları artmıştır.

Özellikle 1980'li yıllar sonrasında gelişen sosyal belediyecilik olgusu, günümüzde adeta bir moda terim haline gelmiştir. Küçük büyük tüm belediyelerin sosyal belediyeciliğe dair farklı çalışmalar içerisinde oldukları gözlenmektedir. Sosyal belediyecilik kavramı içerisinde vatandaşlara yönelik sosyal hizmet ve sosyal yardım kavramlarını barındırmaktadır. Sosyal hizmet içerisinde; vatandaşlara yönelik eğitim, sağlık, çevreye yönelik uygulamalar vb. yer alırken, sosyal yardımlar içerisinde, yardıma muhtaçlık kriteri göz önünde bulundurularak, yiyecek, içecek, yakacak, barınma gibi daha zorunlu ihtiyaçlar bulunmaktadır.

Bu araştırmada; Bağcılar Belediyesi'nin sosyal belediyeçilik kapsamında yaptığı başlıca çalışmalar ve bu doğrultuda yardıma muhtaç ailelere yaptıkları sosyal yardımları incelenmiştir.

Bağcılar Belediyesi'nin sosyal belediyeçilik anlayışı çerçevesinde yaptığı sosyal hizmetler; engellilerin topluma kazandırılmasına yönelik uygulamalar, istihdama yönelik meslek edindirme kursları, aile, kadınlar, çocuklar, gençler ve yaşlılara yönelik hizmetler, nikâhsız çiftlerin nikâhlandırılması sayılabilir.

Sosyal yardımlar kapsamında yardıma muhtaç ailelere yaptıkları uygulamalar ise 2011 yılı için "Yetimlere Şefkat Eli", "Hayır Çarşısı", "Yakacak Yardımı", "Gıda Yardımı", "Nakliye Yardımı", "Ev Eşyası Yardımı", Bağcılar'dan Van'a Kardeşlik Köprüsü", "Yaşama Destek Projesi", "Barınma Yardımı" ve "Cenaze Evi Yemeği" olarak sıralanmaktadır.

Bağcılar Belediyesi'nin yapmış olduğu sosyal yardımlar incelendiğinde oldukça kapsamlı olduğu, kendilerine gelen talepleri detaylı bir şekilde inceleyerek, imkânları doğrultusunda gelen taleplere yanıt verdikleri, ulaşılan sayısal verilerden gözlenmektedir.

Sosyal yardımların amacına ulaşabilmesi için en önemli kriter, gerçekten yardıma muhtaç olanlara ulaşmaktır. Bağcılar Belediyesi sosyal yardımlarında kendilerine yardım talebinde bulunanları değerlendirmeye almaktadır. Oysa böyle bir talepte bulunmayan veya bulunmasını bilmeyen pek çok vatandaşın olduğu düşünölmektedir. Bunun için mahalle muhtarları ile diyoloğa geçilerek, tüm mahallelerde yardıma muhtaç ailelerin tespit edilmesi sağlanmalıdır. Ayrıca yapılan yardımların sürekli olmasından ziyada, ailelerin yardıma muhtaçlığının giderilmesine yönelik olarak, bu aileleri meslek edindirme kurslarına yönlendirmek ve bu doğrultuda istihdam sağlanmaya çalışılmalıdır. İyileştirici nitelikteki sosyal hizmetlerin yanı sıra koruyucu-önleyici ve geliştirici-değiştirici nitelikteki sosyal hizmetlerin de yaygınlaştırılmasına ağırlık verilmelidir.

Türkiye'de sosyal yardımlar konusunda birden fazla kurumun işlevsel olması sosyal yardımlar konusunda çift başlılık olgusunu ortaya çıkarmaktadır.

SHÇEK, SYDGM, Vakıflar Genel Müdürlüğü, yerel yönetimler ve STK'lar olmak üzere çok sayıda sosyal yardım yapan kuruluş bulunmaktadır. Bu kuruluşlar arasındaki koordinasyon eksikliği, ulusal ölçekte bir yoksulluk kriterinin olmaması, sosyal yardımları içeren ortak bir veri tabanının olmaması, yardıma muhtaç kişilere birden fazla kuruluşun yardım yapmasına ya da aynı nitelikte benzer yardımların farklı kuruluşlarca gerçekleştirilmesine sebebiyet vermektedir.

Ayrıca benzer işlevleri yapan bu kuruluşların yönetim giderleri de oldukça yüksek bir maliyet oluşturmaktadır. Mevcut uygulamada her bir yardım kuruluşu için ayrı ayrı gerçekleştirilen başvuru ve karar süreçleri kaynak ve zaman israfına neden olmakta, ayrıca bürokratik süreçler başka sorun ve aksaklıkların doğmasına neden olmaktadır.

Çok sayıda sosyal yardım yapan kurum ve kuruluşlar yeni bir yapı olarak baştan örgütlenerek sosyal yardımların tek elden yürütülmesi sağlanmalıdır. Böylelikle Türkiye'de sosyal yardımlar tek elden planlayıp, koordine edilerek gereksiz uygulamaları önlenebilecek, hizmete ilişkin sağlanacak faydaların yanında yüksek miktarda personel ve ödenek tasarrufu da sağlanabilecektir.

Türkiye'de sosyal yardımlar konusunda etkinliği sağlamak için, öncelikle ulusal bir veritabanı oluşturulmalı, gerçekten yardıma muhtaç olanlar tesbit edilerek bu veritabanına kayıt edilmeli, sonrasında yapılan sosyal yardımlara bireyler bağımlı mı yaşıyor, yoksa bağımlılıktan kurtarıldı mı, sonuçlar takip edilmelidir ve bu doğrultuda rehabilite edici çalışmalara ağırlık verilmelidir.

KAYNAKÇA

Açma, Bülent. **Kentleşme ve Çevre Sorunları**, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi, 2005, s. 150.

Akdoğan, Yalçın. “Ulusal Soruna Yerel Çözüm: Sosyal Belediyecilik”, **Eminönü Bülteni**, Şubat 2002.

Aksan, Gamze, Duygu Alptekin. “Küresel Yoksulluk, Yoksulluk Kültürü ve Toplumsal Aidiyet Bağlamında Yoksulluğun Değişen Yüzü”, **Uluslararası Davraz Kongresi Küresel Diyalog Bildiriler**, Süleyman Demirel Üniversitesi, 24-27 Eylül, Isparta, 2009, ss. 1769-1777.

Alceylan, Çetin. “Sosyal Güvenlik Açıkları ve Dünden Bugüne Sosyal Güvenlik Sistemimiz”, **Bütçe Dünyası**, Cilt.2 Sayı. 26, 2007, ss. 70-84.

Alptekin, Kamil. b.t. Küreselleşme Sürecinde Türkiye’de Sosyal Devlet ve Sosyal Hizmetlerin Görünümü,
www.sosyalhizmetuzmani.org/kuresellesmesosyaldevlet.doc (10 Eylül 2012).

Altan, Ömer Zühtü. **Sosyal Politika**, Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi Yayını, 2007.

Arıkanlı, Ahmet, Bekir Ulubaş. **Yönetim Fonksiyonları ve Yönetici Davranışları**, Ankara: Tarım ve Köyşleri Bakanlığı, 2004.

Arpacıoğlu, Özge, Metin Yıldırım. “Dünyada ve Türkiye’de Yoksulluğun Analiz”, **Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi**, Cilt. 4, Sayı. 2, 2011, ss. 60-76

Arslan, Özkan. “Yerel Yönetimlerde Reform Girişimleri”, **Yüksek Lisans Tezi**, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla, 2004.

Arslan, Cemal. “Yerel Yönetim Anlayışındaki Değişmeler ve Türkiye’de Belediye Gelirleri ve Harcama Politikaları 1982-2004”, **Master Tezi**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2006.

Ateş, Hamza. “Sosyal Belediyecilik”, **Çerçeve Dergisi**, Cilt.16, Sayı.49, Ocak 2009, ss. 88-95.

Bağcılar Belediyesi 2011 Faaliyet Raporu, (10 Kasım 2012).

Balcı, Asım, Harun Kırılmaz. Yeni Yönetimi Anlayışının Türk Sağlık Sektörüne Yansımaları,
http://www.performans.saglik.gov.tr/content/files/yayinlar_yeni/performans_ve_kalite_uzerine_yazilar/ykytssy.pdf (10 Eylül 2012)

Başbakanlıktan Acı Tesbit

http://www.gazeteturka.com/news_detail.php?id=86538&uniq_id=1350741006

(10 Eylül 2012)

Baykal, Tan. “Türkiye’de Çevre Yönetim Sisteminin Yerel Örgütlenmesi”, **Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt. 7, Sayı. 13, 2010, ss. 476 – 492.

Beki, Abdulhakim. “Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Uygulamaları (Ümraniye Belediyesi Örneği)”, **Doktora Tezi**, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya, 2008.

Berk, Ahmet. “Yerel Hizmet Sunumu ve Belediye İktisadi Teşebbüsleri”, **Sayıştay Dergisi**, Sayı.49, 2003, ss. 47-63.

Boybek, Semiha. “Sosyal Yardım Uygulamaları ve Çocuk İşçiliği Arasındaki İlişki: Keçiören Örneği”, **Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi**, T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Ankara, 2009.

Bozkurt, Ömer, Turgay Ergun, Seriyse Sezen. **Kamu Yönetimi Sözlüğü**, Ankara: TODAİE Yayını, 1998.

Bozlağan, Recep. “Örgütsel Yurttaşlık Davranışı ve Belediyelerde Yönetim Sorunu”, **Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi**, Sayı.56, 2009, ss. 262-285.

Bozlağan, Recep. **Liderlik Yaklaşımları ve Belediyeler**, İstanbul: Hayat Yayınları, 2005.

Buğra, Ayşe. “Türkiye’ de Sağ ve Sosyal Politika”, **İstanbul, Toplum ve Bilim**, Sayı.106, 2006, ss. 43-67.

Bulut, Yakup, Şaban Tanıyıcı. “Türkiye’de Belediye Meclis Üyelerinin Temsil Ediciliği: Erzincan Örneği”, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı. 21, 2008, ss.171-193.

Çakır, Yafes. “Sağlık Hizmetlerinde Katılım Payı Uygulaması ve Bu Uygulamanın Sosyal Devlet İlkesi ve Sosyal Güvenlik Hakkı Bakımından İncelenmesi”, **Sayıştay Dergisi**, Sayı.80, 2010, ss.85-105.

Çelik, Abdullah. “Belediye Başkanı, Belediye Başkanının Göreve Gelmesi ve Görevine Son Verilme Biçimleri”, **İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Sayı 29, 2003, ss. 101-113.

Çetin, Sefa. “Yerel Yönetim Birimi Olarak Türkiye’de İl Özel İdareleri”, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı 25, 2009, ss. 249-258.

Çiçek, Eda. “Türkiye’de Belediyelerin Sosyal Hizmet ve Sosyal Yardım Faaliyetleri”, **Yerel Siyaset Dergisi**, Sayı. 39, Nisan 2010.

Çuhadar, Cengiz. “Bazı Filozofların Düşüncesinde Devlet Kavramı”, **İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Cilt.12, Sayı.2, 2007, ss.111–129.

Çukurçayır, Akif. **Siyasal Katılma ve Yerel Demokrasi**, Ankara: Yargı Yayınevi, 2000.

Dağdelen, İlhan. “Liberalizasyon”, **Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi**, 2004, 1-66.

Demir, Yeter. Kurumsal Verimliliğin Artırılmasına Yönelik Bir Anlayış: Kurumsal Yönetişim, <http://www.gumrukkontrolor.org.tr/Yayinlar/Dergiler/63/08.pdf>, (10 Eylül 2012).

Demircioğlu, Özden. “Türkiye’de Halk Kütüphanesi Hizmetlerinin Yerel Yönetimlere Devri Konusunda Kütüphane Yöneticileri ve Kütüphanecilerin Yaklaşımları”, **Yüksek Lisans Tezi**. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2007.

Demirel, Demokaan. “Küresel Eksende Devletin Yeni Kimliği: “Etkin Devlet”, **Sayıştay Dergisi**, Sayı.60, 2006, ss. 105- 128.

Dinler, Veysel. “Devletin İktisadi ve Sosyal Ödevlerinin Sınırı Açısından İdarenin Sorumluluğu”, **Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt.1, Sayı.1, 2008, ss.1-19.

Erdugan, Fatma Erbil. **Türkiye’de Özürlü Yoksulluğu ve Mücadele Politikalarının Değerlendirilmesi: Ankara-Keçiören Örneği**, Ankara: Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı Yayını, 2010.

Erençin, Arif. Türk Yerel Sisteminin Kısa Tarihi ve 2004 Yılı Reformu, **Yerel Yönetimler Kongresi**, Bildiriler Kitabı, Biga Belediyesi İşbirliğiyle, Çanakkale, 3-4- Aralık 2004.

Ersöz, Halis Yunus. “5272 Sayılı Yasa Öncesinde Türkiye’de Belediyelerin Sosyal Politika Alanındaki Deneyimleri”, **Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi**, Sayı. 50, 2005, ss. 134-151.

Ersöz, Halis Yunus. “Sosyal Politika-Refah Devleti-Yerel Yönetimler İlişkisi”, **İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası**, (Prof. Dr. Toker Dereli’ye Armağan Özel Sayısı), Cilt. 55, Sayı.1, 2006, ss. 759-775.

Ersöz, Halis Yunus. “Yerel Yönetimlerin Sosyal Politika Alanındaki Rolü”, **Sosyal Politikalar Dergisi**, Sayı.2, 2007.

Ertan, Birol. “Yerel Yönetim Kavramı”, **Çağdaş Yerel Yönetimler**, Cilt.11, Sayı.1, Ocak 2002, ss. 22-30

Gözübüyük, Şeref. **Yönetim Hukuku**, Güncelleştirilmiş 14. Basım, Ankara: Turhan Kitabevi, 2000.

Güçlü, Nezahat. “Stratejik Yönetim”, **Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Cilt. 23, Sayı. 2, 2003, ss. 61- 85.

Gül, Songül Sallan. “Yeni Sağ Sosyal Güvenlik Anlayışının Tarihsel Bağlantıları: İngiltere ve Türkiye Örnekleri”, **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi**, Cilt.40, Sayı. 3-4, 2000, ss. 51-66.

Güleç, Sertaç. “1945-1980 Yılları Arasında Türkiye’de Refah Devleti”, **Yerel Siyaset**, Temmuz 2008, ss. 48-55.

Güloğlu, Tuncay, Muharrem Es. Yerelleşen Sosyal Yardım ve Sosyal Hizmetler, **Sakarya Üniversitesi İ.İ.B.F., 1. Ulusal Yerel Yönetimler Sempozyumu Bildiriler Kitabı**, Sakarya, 23-24 Ekim, 2008, ss. 257-267

Gümüş, Ali Tarık. “Küreselleşme ve Sosyal Devlet”, **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt.18, Sayı. 1, 2010, ss. 85-146.

Gümüş, Ali Tarık. “Sosyal Devlet Anlayışının Gelişimi ve Dönüşümü”, **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt.18, Sayı. 2, 2010, ss. 117-158.

Günday, Metin. **İdare Hukuku**, 7. Basım, Ankara: İmaj Yayınevi, 2003.

Güneş, Sadık. **Sosyal Yardım Algısı ve Yoksulluk Kültürü**, Ankara: T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, 2008.

Güney, Caner, Rahmi Nurhan Çelik. Mekansal Bilişim ve Mekansal Yönetişim, **TMMOB Harita veKadastro Mühendisleri Odası 12. Türkiye Harita Bilimsel ve Teknik Kurultayı**, 11-15, Mayıs, Ankara, 2009.

Güzel, Ali, A.Rıza Okur. **Sosyal Güvenlik Hukuku**, 8. Basım, İstanbul: Beta Yayınları, 2002.

Hazman, Gülsüm Gürler. “Kentsel Yoksulluk Sorunu ve Belediyelerin Rolü”, **Türk İdare Dergisi**, Sayı.467, Haziran 2010, ss. 135-125.

<http://harika.istanbul.gov.tr/Default.aspx?pid=216> (10 Kasım 2012)

İlçemizin Sosyal Yapısı, <http://www.bagcilar.bel.tr/icerik/500/30/ilcemizin-sosyal-yapisi.aspx> (10 Kasım 2012)

İstanbul Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavirler Odası, **Yerel Yönetimlerde Hizmetlerden Memnuniyet ve Yolsuzluklar “İstanbul Araştırması”**, İstanbul, 2008.

Kalfa, Ceren, Faruk Ataay. “Yönetişim: Devlet-Toplum İlişkilerinde Yeni Bir Aşama”, **Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt. 17, Sayı. 3, 2008, ss. 229-240.

Kantarıcı, Hasan Bülent. “Sosyal Devlet, Sosyal Güvenlik ve Türkiye’de Zorunlu Askerlik Hizmeti”, **Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı.10, 2003, ss. 76-85.

Karabulut, Alpaslan. “Türkiye’de Sosyal Yardım ve Sosyal Yardımların Tek Merkezden Yürütülebilirliği”, **Yüksek Lisans Tezi**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2011.

Kaya, Erol. **Kent Yönetiminde Yeni Yaklaşım Yerel Kalkınma Yönetimi**, Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş 2. Basım, İstanbul: Okutan Yayıncılık, 2007.

Kaya, Ersin. “Yoksullukla Mücadelede Avrupa’nın ve Türkiye’nin Sosyal Yardım Modeli”, **Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi**, Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Ankara, 2009.

Keleş, Ruşen. **Yerinden Yönetim ve Siyaset**, 5. Basım, İstanbul: Cem Yayınları, 2006.

Kentleşme Şûrası, **Yerel Yönetimler, Katılımcılık ve Kentsel Yönetim**, Ankara: Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Nisan 2009.

Kestane, Doğan. **İller Bankası ve Yerel Yönetimlerle İlişkileri, Devlet Bütçe Uzmanlığı Araştırma Raporu**, Ankara: Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü, 1996.

Kırıışık, Fatih, Özcan Sezer. “Türk Anayasalarında Yerel Yönetimler”, **Çağdaş Yerel Yönetimler**, Cilt.15, Sayı. 2, Nisan 2006, ss. 5-30.

Koçak, Orhan, Davut Tiryaki. “Sosyal Devlet Anlayışında Sağlık Politikalarının Önemi ve Sağlıkta Dönüşüm Programının Değerlendirilmesi: Yalova Örneği”, **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı. 19, 2011, ss. 55-88.

Koçak, Süleyman Yaman, Ali Ekşi. “Katılımcılık ve Demokrasi Perspektifinden Türkiye’de Yerel Yönetimler”, **SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı. 21, Mayıs 2010, ss. 295-307.

Koçel, Tamer. **İşletme Yöneticiliği**, 12.Basım, İstanbul: Beta Yayınları, 2010.

Koray, Meryem. **Sosyal Politika**, 2. Basım, Ankara: İmge Kitabevi, 2005.

Koroğlu, Emine Özlem. “Kamu İşletmeciliği Anlayışı ve Kamu İstihdamına Etkileri”, **Doktora Tezi**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2005.

Köse, H. Ömer. “Yerel Yönetim Olgusu ve Küreselleşme Sürecindeki Yükselişi”, **Sayıştay Dergisi**, Sayı. 52, Ocak-Mart 2004, ss. 3-42.

Köseoğlu, A. Cengiz. “Korunmaya Muhtaç Çocuklar”, **KÖK Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi**, Cilt. 9, Sayı. 2, 2009, ss. 85-103.

Kule, Hüner, Muharrem Es. “Türkiye’de Kentsel Yoksulluk: Kocaeli Örneği” **Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi**, Sayı. 50, 2005, ss. 260-300.

Kurt, Mustafa, Özlem Yaşar Uğurlu. “Yeni Kamu Yönetimi ve Yeni Kamu Yönetimi Yaklaşımının Gelişiminde Avrupa Birliğinin Rolü: İlerleme Raporları İçerik Analizi”, **Afyon Kocatepe Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi**, Cilt.9, Sayı.2, 2007, ss. 81-109

Marshall, Gordon. **Sosyoloji Sözlüğü**, Y. Osman Akınha ve Derya Kömürcü (çev.), İstanbul: Bilim ve Sanat Yayınları, 1999.

MEGEP, **Harita-Tapu-Kadastro İmar Planı Uygulamaları**, Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı, 2011.

Misyon-Vizyon ve İlkelerimiz, <http://www.bagcilar.bel.tr/icerik/519/5447/misyonvizyon-ve-ilkelerimiz.aspx> (10 Kasım 2012)

Negiz, Nilüfer. “Sosyal Yardım ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri Açısından Isparta Belediyesi: Farkındalık, Yararlanma ve Değerlendirme Açısından Bir Araştırma”, **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt.16, Sayı. 2, 2011, ss. 323-341.

Odyakmaz, Zehra, Ümit Kaymak, İsmail Ercan. **Anayasa Hukuku-İdare Hukuku**, İstanbul: Pegem Yayınevi, 2008.

Oral, İlban. “**Sosyal Güvenliğin Yöntemleri**”, **Sosyal Güvenlik Hukuku**, Nüvit Gerek (Ed.), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2004.

Öğülmüş, Selahaddin. “Sosyal Yardım Algısı ve Yoksulluk Kültürü”, **Aile ve Toplum Dergisi**, Temmuz - Ağustos – Eylül, 2011, ss. 83-96.

Ölmez, Tuba Olcay. “Sosyal Yardım Sistemi İçerisinde Yerel Yönetimlerin Yeri”, **Yüksek Lisans Tezi**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007.

Önen, S. Mustafa. “Yerel Yönetimlerin Yoksullukla Mücadelesi: Malatya Belediyesi Örneği”, **Sayıştay Dergisi**, Sayı.79, 2010, ss. 63-95

Öz, Cihan Selek, Sinem Yıldırım alp. Türkiye’de Kentsel Yoksullukla Mücadelede Sosyal Belediyeciliğin Rolü, **Uluslararası Sosyal Haklar Sempozyumu**, Akdeniz Üniversitesi, 22-23 Ekim, Antalya, 2009, ss. 453-463.

Özcan, Ali. “Demokratik ve Katılımcı İlkeler Çerçevesinde Türkiye’de Yerel Yönetimler ve Yeniden Yapılanma Çalışmaları”, **Yüksek Lisans Tezi**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2005.

Özer, M. Akif. “Yönetişim Üzerine Notlar”, **Sayıştay Dergisi**, Sayı. 63, 2006, ss. 59-89.

Palabıyık, Hamit. “Yönetimden Yönetişime Geçiş ve Ötesi Üzerine Kavramsal Açıklamalar”, **Amme İdaresi Dergisi, TODAİE**, Cilt. 37, Sayı. 1, 2004, ss. 63-85.

Pektaş, Ethem Kadri. “Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Uygulamaları ve Temel Sorunlar”, **Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Akademik İncelemeler Dergisi**, Cilt. 5, Sayı. 1, 2010, ss. 5- 22.

Pirler, Orhan. “Belediye Meclislerinin Kuruluşu, Göreve ve Yetkileri”, **Çağdaş Yerel Yönetimler**, Cilt. 2, Sayı. 5, 1993.

Sakınç, Süreyya. Vergilendirme Yetkisinin İderelerarası Tahsisi ve Türkiye Uygulaması, Anayasal Mali Düzen, **13. Maliye Sempozyumu**, 14-16 Mayıs,1998, MÜMAUM Yayın, 2000

Savaş, E.S. “Privatization and The New Public Managemen”, **Fordham Urban Law Journal**, Cilt.28, Sayı. 5, 2001, ss. 1731–1738.

Seyyar, Ali. “Sosyal Siyaset Açısından Yoksulluğa Karşı Mücadele”, **Köprü Dergisi**, Sayı.88, 2004.

Seyyar, Ali. **Sosyal Siyaset Terimleri (Ansiklopedik Sözlük)**, İstanbul: Beta Yayıncılık, 2002.

Seyyar, Ali. **Yoksul Ailelere Dönük Sosyal Politikalar, IV. Aile Şurası: Aile ve Yoksulluk Bildirileri**, Rahime Beder Şen (Ed.), Ankara: Başbakanlık Aile Araştırmalar Kurumu Bakanlığı, 18-20 Mayıs 2004.

Sosyal Devlet ve Nitelikleri,Genel Bakış,
<http://www.pdb.metu.edu.tr/5510/SOSYAL%20DEVLET.pdf> (10 Eylül 2012)

Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK), İzleme Değerlendirme Bilgilendirme ve Kontrol Daire Başkanlığı, **Eğitim Notu**, Ekim-2008.

Sözen, Süleyman, Bülent Algan. **İyi Yönetişim**, İçişleri Bakanlığı Genel Yayın No: 654, Nisan, 2009.

Şener, Ülker. Yoksullukla Mücadelede Sosyal Güvenlik, Sosyal Yardım Mekanizmaları ve İş Gücü Politikaları, **TEPAV Politika Notu**, Şubat, 2010.

Taşçı, Faruk. “1980 Sonrası Türkiye’de Sosyal Yardımların Analizi”, **Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007.

Taşçı, Faruk. “Sosyal Yardım Yapma(ma) Gerekçeleri Üzerine Yaklaşımlar”, **Kamu-İş**, Cilt. 9, Sayı. 4, 2008, ss. 1-17.

Taş, H. Yunus, Selami Özcan. “Türkiye’de ve Dünya’da Yoksulluk Üzerine Bir Araştırma”, **Avrasya Ekonomileri Konferansı**, SESSION 3D: Büyüme ve Gelişme III, Almatı, Kazakistan,11-13 Ekim 2012, ss. 423-430.

Taşar, H. Hüseyin. “Merkeziyetçi Yönetim Yapısının Kamu Okulları Üzerinde Bıraktığı Olumsuz Etkiler”, **Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı. 2, Haziran 2009, ss. 108-119.

Taşcı, Faruk. “Türkiye’nin Kamusal Sosyal Yardım Anlayışı (1980-2007) Üzerine Bir Analiz”, **Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi**, Sayı. 55, 2008, ss. 129-149.

Taşcı, Faruk. “Yoksulluğa ve Yoksullara Donuk Ahlak Yaklaşımları”, **Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi**, Sayı.57, 2009, ss. 482-514.

Tokatlıoğlu, Yıldız Mircan. **Küreselleşme ve Kamu Hizmetleri**, Bursa: Alfa Aktüel Yayınları, 2005.

Toksöz, Fikret. (Haz.). **Yönetişim El Kitabı**, İstanbul: TESEV Yayınları, 2008.

Toksöz, Fikret. “Yerel Yönetim Sistemine Eleştirel Bakış, Yeni Bir Model Arayışı” **Yeni Türkiye Yönetimde Yeniden Yapılanma Özel Sayısı**, No:4, 1995.

Toprak, Düriye, Ceyda Şata. “Türkiye’de Yerel Yönetimler Reformu Çerçevesinde Sosyal Belediyecilik Yaklaşımı”, **Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi**, Cilt. 1, Sayı.1, 2009, ss. 11-24.

Tortop, Nuri, Burhan Aykaç, Hüseyin Yaman, M. Akif Özer. **Mahalli İdareler**, Ankara: Nobel Yayın Evi, 2006.

Tutar, Hasan, Mehmet Altınöz. **Büro Yönetimi ve İletişim Teknikleri**, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu, Sosyal Güvenlik Sistemlerinde Özel Emeklilik Programlarının Yeri ve Gelişimi Birinci Bölüm: Temel Kavramlar ve Sosyal Güvenlik Araçları, <http://www.tisk.org.tr/yayinlar.asp?sbj=ic&id=1122> (10 Eylül 2012).

Türkoğlu, İrfan. **Yerel Yönetimlerde Mali Reform Arayışları: Türkiye’de Belediyelerde Mali Özerklik ve Belediye Başkanlarının Mali Özerklik Algılaması**, Ankara: Maliye Bakanlığı, 2009.

Uçaktürk, Tülay, Ahmet Uçaktürk, Mehmet Özkan. “Yerel Yönetimlerde Sosyal Sorumluluk Bağlamında Sosyal Belediyecilik: Biga Belediyesi Örneği”, **VI. Uluslar arası Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi**, Çanakkale, 2009.

Uğur, Suat. “Yoksullukla Mücadelede Sivil Toplum Kuruluşlarının Artan Önemi”,**III. Sivil Toplum Kongresi Bildiriler Kitabı**, Onsekiz Mart Üniversitesi Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, 9-10 Aralık, Çanakkale, 2006, ss. 285-289

Ulusoy, Ahmet, Tekin Akdemir. **Mahalli İdareler Maliyesi: Teori, Uygulama, Politika**, 2. Basım, Ankara: Seçkin Yayınları, 2002.

Urhan, Vahide Feyza. “Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Yeniden Yapılandırılması”, **Sayıştay Dergisi**, Sayı.70, 2008, ss. 85- 102.

Uyar, Hakkı. “Türkiye’de ve Dünya’da Yerel Yönetimler: Kısa Bir Tarihçe”, **Aydınlanma 1923**, Sayı. 51, Kış 2004, ss. 1-8.

Uzun, Ayşe Meral. “Yoksulluk Olgusu ve Dünya Bankası”, C.Ü. **İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, Cilt. 4, Sayı. 2, 2003, ss. 155-173

Yalçındağ, Selçuk. “Türk Yerel Yönetiminde Yeniden Yapılanma”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt. 24, Sayı. 3, (1991), ss. 123-152.

Yıldırım, Aziz. Sosyal Yardımların Koordinasyonunda Sosyal Yardım Bilgi Sistemi (SOYBİS) ve Bütünleşik Sosyal Yardım Hizmetleri Projesi, **4. Bölgesel Kalkınma ve Yönetişim Sempozyumu** “Sosyal Politikanın Yönetişim”, 19-20 Kasım, Ankara, 2009, ss. 507 – 530.

Yıldırım, Uğur, Şerif Öner, Hüseyin Aksu, Sabire Melike Tatlı. “Yerel Temsil ve Katılım Bağlamında Belediye Meclisleri: Kahramanmaraş ve Sivas Örnekleri”, **Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt. 8, Sayı. 15, 2011, ss. 507 - 530

Yılmaz, Bülent. “Yerel Yönetimler ve Halk Kütüphanesi Hizmeti: Türkiye İçin Bir Değerlendirme”, **Türk Kütüphaneciliği**, Cilt. 11, Sayı. 2, 1997, ss.113-133

Yolcuoğlu, İsmet Galip. “Türkiye’de Çocuk Koruma Sisteminin Genel Olarak Değerlendirilmesi”, **Aile ve Toplum Dergisi**, Cilt. 5, Sayı. 18, 2009, ss. 1-20.

Yüce, Mehmet. “Sosyal Devlet Anlayışı Çerçevesinde Türkiye’de Uygulanan Vergi Politikalarına Bakış”, **Akademik Araştırmalar Dergisi**, Sayı. 45, 2010, ss. 69-88

1982 Anayasası, (Resmi Gazete, 09/11/1982, Kanun Numarası: 2709).

5032 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, (Resmi Gazete, 04.03.2005).

5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, (10/ 07/ 2004 Tarih, 25531 Sayılı Resmi Gazete).

5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, (04/ 03/ 2005 Tarih, 25745 Sayılı Resmi Gazete).

5393 Sayılı Belediye Kanunu, (13/07/2005 Tarih, 25874 Sayılı Resmi Gazete).